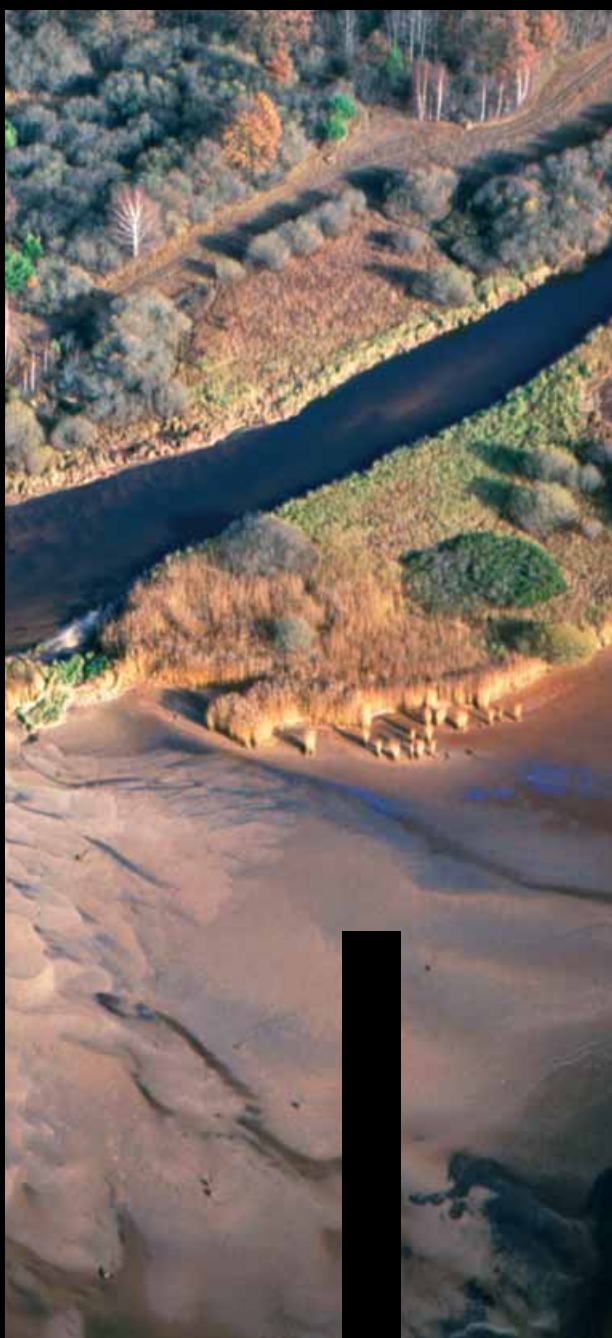

MĚSTO, REGION PŘESHraniční SPOLUPRÁCE

Sborník z konference AUÚP ČR, Třeboň 24.–25. 4. 2025

Mimořádná příloha časopisu Urbanismus a územní rozvoj č. 3/2025

© Ústav územního rozvoje 2025
© Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2025
© Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR 2025

ISBN 978-80-7663-067-3

MĚSTO, REGION A PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE

Sborník z konference AUÚP ČR, Třeboň 24.–25. 4. 2025

Mimořádná příloha časopisu Urbanismus a územní rozvoj č. 3/2025

OBSAH

Úvodní slovo ke konferenci – Petr Durdík	5
Jihočeský kraj – Petr Hornát	6
Přeshraniční spolupráce mezi městem Bratislava a jejím okolím: BAUM-CITYREGION – Pavla Štefkovičová	11
Koncepce sídlení struktury ČR v Politice územního rozvoje ČR a přeshraniční a nadnárodní spolupráce v oblasti územního plánování – Filip Novosád a kol.	15
Územní studie metropolitní oblasti České Budějovice – Věra Třísková	19
Přeshraniční spolupráce v praxi – Miroslava Petříková	24
Změny trasy VRT/RS4 Praha – Drážďany z pohledu zastupitele malé obce na Litoměřicku – Ondřej Štědrý	28
Nový jaderný zdroj v lokalitě Dukovany. Příprava záměru z hlediska povolenacích procesů se zaměřením na posuzování vlivů na životní prostředí (proces EIA) – Jan Hora	34
Město, region a přeshraniční spolupráce. Panelová diskuse – Romana Vačkářová	38
ČSÚ – DataStat statistický geoportál a Centropemap – Martin Černý, Michal Kolísek	43
Programy evropské územní spolupráce INTERREG – Stanislav Rataj	47
Územní studie pražského metropolitního regionu 1 – Karel Beránek, Marie Wichsová, Alena Smrčková	52
Památky Velké Moravy. 20 let snahy o liniovou nominaci archeologického areálu Mikulčice-Kopčany na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO – Petr Fedor	58
Novinky z územního plánování – Roman Vodný	64
Aktuality z Ministerstva pro místní rozvoj – Vladimír Voldřich	71

Konference AUÚP ČR na téma **Město, region a přeshraniční spolupráce**
se konala ve spolupráci s Jihočeským krajem a městem Třeboní ve dnech 24. a 25. dubna 2025
v Kongresovém a kulturním centru Roháč v Třeboní.

Konference se konala pod záštitou
ministra pro místní rozvoj Ing. Petra Kulhánka,
hejtmana Jihočeského kraje MUDr. Martina Kuby, starosty města Třeboně PaedDr. Jana Váni,
České komory architektů a Svazu měst a obcí.

Konference je pořádána akreditovanou vzdělávací institucí pod č. AK/I-1/2020
jako vzdělávací program pro průběžné vzdělávání úředníků „Město, region a přeshraniční spolupráce“
podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územně samosprávných celků a o změně některých zákonů.
Konference je zařazena do celoživotního vzdělávání architektů při ČKA.

Mediálním partnerem konference je časopis Urbanismus a územní rozvoj.

SLOVO ÚVODEM

Město, region, přeshraniční spolupráce. Pojmy, které se vyskytují v našem územně plánovacím nebo strategickém slovníku, ale jejich průmět do naší územně plánovací praxe není úplně jednoznačný. Naš systém územního plánování je striktně svázán územně správním členěním republiky a jeho samosprávnými celky. Město jako takové se do tohoto systému velmi dobře promítne, u regionu je to již horší a přeshraniční spolupráce se tomuto pojetí vymyká už úplně.

Zvykli jsme si plánovat v hranicích vymezených celků, které mají administrativní charakter, ale mnohdy nekopírují základní urbanistické vazby. V globálním měřítku nám chybí pojmenování a hierarchie sídelní struktury, která by základní vlastnosti území pojmenovala a stala se vodítkem pro smysluplný rozvoj osídlení.

Není to jenom o tom, že naše republika má sídelní strukturu velmi roztržistou, s velkým počtem obcí, což velmi komplikuje správu území, ale také o tom, že rozvoj obcí na hranicích samosprávných celků není vzájemně usměrňován, a tak se mnohdy vytrácí zastupitelnost, spolupráce a koordinace systémových prvků rozvoje vybavenosti a pracovních příležitostí v urbanisticky souvisejících celcích. Výrazně se tato problematika projevuje v okolí velkých měst a samozřejmě nejvíce v metropolitní oblasti hlavního města Prahy, kdy jsou jednotlivé obce od hlavního města odděleny krajskou hranicí.

Naš stát připravuje významné infrastrukturální projekty, ať už v oblasti výroby energie nebo dopravy. Dopady těchto staveb do přilehlého území nebudou mít lokální, ale zcela jistě regionální charakter, bez ohledu na vymezené administrativní hranice. Dostavba jaderných zdrojů přinese výrazné změny jak během vlastní výstavby, tak v době vlastního provozu. Vysokorychlostní tratě ovlivní rozvoj jednotlivých sídel podél vlastní trasy a přestupní uzly nastartují rozvoj v návaznosti na dopravní terminály. V některých případech dochází ke změně názoru na trasování a provoz na těchto tratích, což má obrovský dopad do platných vydaných dokumentací obcí.

V rámci celoevropského prostoru dochází k výraznější spolupráci mezi příhraničními regiony nejen v oblasti pracovních vztahů, ale i ve sdílení

a vzájemné pomoci integrovaných záchranných systémů, společných projektů i kulturních vazeb, které jsou spojeny se zápisem na list světového dědictví UNESCO. Tato spolupráce se odvíjí spíše ze strategických dokumentů a vzájemných dohod, zcela jistě má však dopad i do rozvojového potenciálu území a jeho uspořádání.

Jak s těmito všemi aspekty a vazbami umíme pracovat? Máme dostatečné podklady pro jejich specifikaci? Jsme schopni postihnout systémové vazby napříč našimi administrativně vymezenými samosprávnými celky? Zabývá se tím vůbec někdo? A jestliže ano, jak jsme schopni je promítnout do naší územně plánovací praxe?

Příspěvky na konferenci obsáhly poměrně široké spektrum problematiky a prokázaly, že souvislosti územního plánování jsou mnohem širší a není možné se uzavřít do územně plánovací bubliny bez pochopení širších vazeb jak v území, tak na politické úrovni. Provázanost strategií, regionálních projektů na národní i mezinárodní úrovni, mezioborové spolupráce a zásadní politická rozhodnutí velmi úzce souvisejí s naší profesí, a to jak při jejich přípravě, tak při jejich dalším naplňování v prostoru a čase.

Věřím, že přednesené příspěvky napomohly k pochopení této složité problematiky a pro naši profesi a další směřování naší práce nám poskytly vodítko k jejímu hlubšímu poznání.

doc. Ing. arch. **Petr Durdik**
předseda AUÚP ČR

Jarní Třeboň

Foto © Jan Ševčík

Volná citace zákona č. 129/2000 Sb. (zákon o krajích) uvádí, že „kraj v samostatné působnosti pečuje ve svém územním obvodu v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o komplexní rozvoj svého území a o potřeby svých občanů, zejména o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče, o uspokojování potřeby ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku“.

Tato obecná, všeobjímající definice se v reálném světě Krajského úřadu Jihočeského kraje konkretizuje do jednotlivých, každodenních činností, pomocí kterých je tento cíl, závazek plněn. Příprava a realizace záměrů Jihočeského kraje začíná u strategických, koncepčních dokumentů, tedy Zásad územního rozvoje Jihočeského kraje, ty jsou doplněny i dalšími koncepčními dokumenty, mezi které patří územní studie krajiny nebo Územní studie metropolitní oblasti České Budějovice. Stanovení dostatečně ambiciózní koncepce vytváří totiž základní předpoklady pro naplnění konkrétních cílů.

V současné době připravuje Jihočeský kraj velké množství staveb dopravní infrastruktury, a to především obchvaty obcí, které jsou neúměrně zatíženy dopravou, dále pak bylo nutné zareagovat na významné dopravní stavby státu, kdy realizace dálnic D3 a D4 a silnice I. třídy I/20 vyžaduje úpravy navazujících komunikací ve správě kraje.

Zároveň se Jihočeský kraj soustavně věnuje rozšíření nabídky služeb v sociální oblasti, kdy kromě rozšíření stávajících domů sociálních služeb na celém území kraje probíhá příprava ojedinělého centra sociálních služeb, které by mělo vzniknout v areálu bývalé vojenské nemocnice v Českých Budějovicích. Dále jsou připravovány záměry v oblasti sportovní infrastruktury, a to především výstavba Centra míčových sportů v krajském městě a zároveň dochází ke zkvalitnění a rozšíření nabídky sportovních staveb v celém regionu. Stejně tak je věnována pozornost školským stavbám, kdy současně probíhá projektová příprava několika školských staveb v celém regionu.

Za samostatnou kapitolu lze označit rozvoj v okolí jihočeského letiště, kde kraj disponuje více než 100 hektary ploch, které by měly být využity pro záměry přinášející do kraje dostatek pracovních příležitostí pro kvalifikované osoby a zároveň učinit provoz letiště ekonomicky soběstačným.

Velká pozornost je věnována managementu jednotlivých projektů, jejichž cílem je zefektivnění celého procesu, transparentnost, úspora času i vynaložených finančních prostředků. V rámci procesu je naprosto nezbytná spolupráce mezi jednotlivými odbory krajského úřadu. Jihočeský kraj uspořádal, mimo jiné, během posledních tří let čtyři významné architektonické soutěže, ve kterých získal špičkové návrhy na most Kosmonautů v Českých Budějovicích, novou Alšovu jihočeskou galerii, vstupní objekt do důlního díla Orty a očekává výsledek soutěže na Centrum míčových sportů.

Regionální rozvoj Jihočeského kraje a způsob jeho správy je významně ovlivněn sídelní strukturou České republiky, která se, až na výjimky, liší od ostatních sídelních systémů v rámci Evropy. Není náhodou, že státy, které v nejvyšší míře provedly digitalizaci státní správy a umožnily tak svým občanům vyřizovat veškerou agendu on-line z domova, disponují naprosto odlišným systémem správních center. Jihočeský kraj je krajem s nejnižší hustotou osídlení a největším počtem malých sídel v rámci České republiky, a proto se zde charakteristiky sídelního systému projevují ve vysoké míře.

Charakteristika českého sídelního systému

Český sídelní systém je v některých ohledech v Evropě specifický a determinovaný mnoha historickými událostmi, skutečnostmi či procesy [např. (dis)kontinuita osídlení – vnější osídlení, patrimoniální správa a feudální vlastnictví půdy, odsun německého obyvatelstva a následné osidlování, středisková soustava osídlení, (po)revoluční události, aktivizace lokálních komunit a vznik malých obcí].

Disponuje roztržštěnou sídelní strukturou, která je v mnoha případech a regionech typická malými a od sebe vzdálenými obcemi venkovského charakteru. Obdobnou roztržštěnou sídelní strukturu lze identifikovat v zemích bývalé habsburské monarchie, tedy na Slovensku, v Maďarsku a v Rakousku. Zcela odlišnou povahu vykazují pobaltské či severské sídelní systémy, jejichž celkový počet municipalit je velice nízký, pohybuje se v řádu desítek či stovek.

I přes rozdílné historické, geomorfologické a institucionální podmínky lze konstatovat, že česká sídelní struktura je zjevně naddimenzovaná a neumožňuje ambicióznější rozvoj. Existuje totiž celá řada malých obcí do 100 obyvatel, které vykazují omezené možnosti strategických investic a řízení.

Následně se projevuje jednak neefektivita řízení konkrétních municipalit, které nejsou s to efektivně alokovat svěřené finanční prostředky, projevují se náklady ušlých příležitostí rozvoje a omezené efekty úspor z rozsahu. Z těchto důvodů se lze domnívat, že český sídelní systém by bylo vhodné funkčně redukovat, „zprofesionalizovat“ místní správu, čímž by se výrazně zlepšilo fungování, plánování a koordinace místních samospráv. Jedná se však o téma, které se opakovaně vrací do veřejné debaty, ale bez zřejmých výsledků. Jedním z posledních kroků, který byl v tomto směru učiněn, je novela zákona o obcích č. 418/2023 Sb., která umožňuje vznik společenství obcí, ve kterém mohou být, na rozdíl od svazku obcí, pouze obce z téhož správního obvodu obcí s rozšířenou působností. Podstatným rozdílem společenství obcí oproti svazkům obcí obecně je, že na ně obce mohou přenášet nejen svoji samostatnou, ale i přenesenou působnost.

V období předválečného Československa (1918–1938) existovalo na území dnešního Česka přes 11 tisíc obcí,

kdy více než 80 % z nich bylo do 1 000 obyvatel. Podobná byla situace i v období krátce po 2. světové válce – v roce 1950 zde bylo celkem 11 459 obcí, a z toho dokonce 88,9 % obcí mělo méně než 1 000 obyvatel. Poté se počet obcí až do roku 1989 trvale snižoval, a to zejména v důsledku státem organizovaného administrativního slučování obcí. Na počátku roku 1990 existovalo na území ČR „pouhých“ 4 100 obcí. Po tomto datu však nastal intenzivní dezintegrační proces, který byl na jedné straně důsledkem politické aktivizace lokálních komunit a na straně druhé i přirozenou reakcí na předchozí centrálně organizovanou integraci obcí v totalitním režimu.

V 60. letech 20. století byl zahájen proces o vytvoření velkých územních celků, a to především z ekonomických důvodů. Tyto představy odpovídaly i tehdejšímu vývoji v jiných socialistických zemích, i proto byla v rámci těchto úvah opomenuta některá přirozená mezoregionální centra.

Jednalo se o čistě politicko-administrativní rozhodnutí, kdy kraje měly mít přes jeden milion obyvatel a rozlohu okolo 10 000 km². Nových krajů tak bylo na území dnešního Česka zřízeno sedm, přičemž Praha tvořila samostatnou územní jednotku. Na nižší hierarchické úrovni bylo určeno 58 základních hospodářských oblastí. Dále došlo k redukci počtu okresů ze 179 na 75. Vznikem okresů a krajů z roku 1960 byly zprůhledněny četné vazby v území a přirozené obvody center nezahrnutých mezi nová okresní a krajská města byly v některých případech roztrhány do různých okresů a krajů. Dokonce došlo k administrativnímu podřízení rovnocenných nebo i významnějších měst městům méně významným.

Osamostatňování obcí zpomalilo již na konci 90. let, po milénium se pod vlivem přísnějších podmínek, které pro vznik nových obcí stanovil nový zákon o obcích (zákon č. 128/2000 Sb.), prakticky zastavilo. V současnosti dochází k minimálním změnám v počtu municipalit. Současná sídelní struktura Česka je tedy dědictvím několikasetletého historického vývoje osídlení českých zemí.

Současná sídelní struktura Česka se vyznačuje poměrně značnou roztržitostí, která se odráží i prostřednictvím existence velkého počtu relativně malých obcí. Ovšem význam malých obcí nelze čistě omezit na pouhé populační hledisko, ale je třeba brát v potaz též významný faktor územní velikosti, jenž v praxi znamená, že obce menší než 1 000 obyvatel mají ve své správě více než polovinu rozlohy státu.

Charakteristika sídelního systému Jihočeského kraje

Statistické údaje o Jihočeském kraji nejsou sice dostatečně vypovídající, přesto z nich lze vyvodit, jaká specifika má kraj oproti jiným územím v rámci České republiky. Rozloha Jihočeského kraje (10 058 m²) představuje 12,8 % rozlohy státu, žije zde přibližně 655 000 obyvatel, kraj má tedy nejnižší hustotu osídlení z celé České republiky. Jihočeský kraj je zároveň charakteristický spíše monocentrickou sídelní strukturou (ve srovnání například s Ústeckým krajem) s aglomerací okolo krajského města České Budějovice.

Geografická distribuce bývalých okresních měst je relativně rovnoměrná, vybraná města představují nezastupitelnou součást rozvoje v semiperiferních oblastech.

Most kosmonautů přes řeku Malši (Atelier Horký, návrh 2023)

Vzhledem k historickým a dalším okolnostem lze v Jihočeském kraji identifikovat, stejně jako ve zbytku České republiky, spíše populačně menší obce s rozdrobenou sídelní strukturou, a to zejména v jihozápadních oblastech kraje. Obce nejrádka disponují rurálním charakterem s nepříznivými socioekonomickými či sociodemografickými rysy, mnoho obcí tohoto typu je možné nalézt ve vnitřních (na hranicích VÚSC) či vnějších (pohraničních) periferních oblastech. Kromě nepříznivých strukturálních charakteristik disponují uvedené oblasti i výraznou odlehlostí, která následně ovlivňuje dostupnost veřejných služeb či dostupnost dopravní. Pohraniční oblasti Jihočeského kraje se doposud nedokázaly vyrovnat s odsunem německého obyvatelstva po 2. světové

válce, a dodnes se výrazně liší od stabilizované centrální oblasti kraje.

Rozvoj regionu z pozice Jihočeského kraje

Koncepce rozvoje Jihočeského kraje je definována především prostřednictvím strategických dokumentací, tedy Programem rozvoje kraje a územně plánovací dokumentací a územně plánovacími podklady. Klíčovou dokumentací jsou, stejně jako u jiných krajů, Zásady územního rozvoje Jihočeského kraje, které byly v poslední době doplněny územními studiemi, které se zabývají specifickými tématy. Jedná se především o Územní studii krajiny (09/2021),

Alšova jihočeská galerie (Marek Chalupa, návrh 2024)

Zpřístupnění důlního díla Orty (Vít Forman, Jan Stibral, Roman Balšán, návrh 2024)

Návrh nové Linecké čtvrti – ptačí perspektiva

Územní studii Metropolitní oblasti České Budějovice (10/2024) a v současné době zpracovávanou Územní studii tábořské aglomerace. Cílem těchto studií je zacelení mezery mezi zásadami územního rozvoje, které se zpracovávají v měřítku 1 : 100 000 a územními plány obcí zpracovávaných zpravidla v měřítku 1 : 5 000. Jejich forma současně umožňuje klást důraz na podrobnější prověření specifických témat pro konkrétní území.

Jihočeský kraj pak především zajišťuje regionální správu území, kdy je významným vlastníkem a správcem klíčové dopravní infrastruktury, tedy zajišťuje výstavbu a údržbu komunikací II. a III. třídy. Právě zajištění dopravní infrastruktury, dostupnosti území, je základním předpokladem pro rozvoj Jihočeského kraje. Zajištění dopravní obslužnosti v rámci kraje představuje jednu pětinu krajského rozpočtu, v současnosti se připravuje integrovaný dopravní systém, který Jihočeský kraj, jako jediný, doposud postrádá.

Jihočeský kraj je výhradním vlastníkem jihočeských nemocnic, které jsou jeho prostřednictvím provozovány v každém okresním městě. Ucelená síť nemocnic zároveň umožňuje jejich specializaci, a tím je zajištěna komplexní zdravotní péče.

Významnou roli hraje kraj v oblasti vzdělávání, kdy provozuje více než stovku středních škol, soustavně rozšiřuje nabídku studijních oborů, a tím zajišťuje kvalitní vzdělání pro studenty. Nelze nezmínit ani roli Jihočeského kraje v oblasti kultury, kdy je provozovatelem mnoha kulturních institucí – můžeme jmenovat např. Alšovu jihočeskou galerii, pro kterou se připravuje zcela nový objekt, Jihočeskou filharmonii, síť muzeí v okresních městech, ale i hlubockou zoologickou zahradu.

Významná je i péče Jihočeského kraje o přírodu a krajinu, která se neomezuje na pouze legislativní činnost, ale ze strany Odboru životního prostředí dochází k aktivnímu naplňování ochrany přírody. Příkladem může být v současnosti realizovaná regenerace stanovišť pro předmět ochrany a vybudování návštěvnické infrastruktury v evropsky významné lokalitě Vrbenské a Vávrovské rybníky nebo zpřístupnění důlního díla Orty.

Kraj je i zcela klíčovým poskytovatelem celého spektra sociálních služeb, kdy dlouhodobě usiluje o jejich dostupnost,

Nová Linecká čtvrt – park ve vnitrobloku (návrh)

Nová Linecká čtvrt – vnitroblok (návrh)

Jihočeské letiště – rozvojové plochy

a to rozšiřováním i výstavbou nových center sociálních služeb. Jedním z nejvýznamnějších projektů, který je v současnosti ve vysoké fázi připravenosti, je využití bývalého tzv. dolního areálu českobudějovické nemocnice na centrum sociálních služeb Nová Linecká čtvrť.

Nová Linecká čtvrť

V rámci rekonverze bývalých nemocničních budov by měl vzniknout areál, spíše však městský blok, ve kterém by měla být zajištěna péče pro seniory a osoby s neurodegenerativními chorobami s kapacitou více než 200 lůžek, služby budou doplněny i o rehabilitační bazén, společenské místnosti a jídelnu s vlastní kuchyní. Součástí jsou i parkově upravené venkovní prostory, které budou zčásti přístupné i veřejnosti. Nelze opominout ani prostory pro dětskou skupinu, která bude sloužit primárně pro potřeby zaměstnanců.

Sociální služby budou již v první etapě doplněny nájemným bydlením, kdy by mělo vzniknout 37 bytů velikosti 2+kk a 3+kk. Mělo by se jednat o standardní byty splňující standardy pro dostupné bydlení. Veškeré parkovací kapacity jsou umístěny v suterénu a jsou přímo propojeny s obytnou i sociální částí. Výstavba bude zahájena v polovině letošního roku, nyní probíhá výběrové řízení na zhotovitele stavby.

Současně je připravována i druhá etapa, věnovaná primárně dostupnému bydlení, mělo by vzniknout 150 bytových jednotek ve velikostech od 1+kk až 4+kk. Realizace tohoto záměru je plánována na rok 2028.

Jihočeské letiště České Budějovice

Rozvojové plochy v okolí jihočeského letiště představují jedinečnou příležitost nejen pro českobudějovickou aglomeraci, ale mají i nadregionální přesah. Kraj je vlastníkem více než 100 ha ploch s vynikajícím dopravním napojením, které bude ještě zlepšeno po realizaci připravovaných dopravních staveb. Po více než 20 letech se podařilo zahájit na letišti standardní provoz a zařadit ho tak mezi ostatní regionální letiště. Cílem Jihočeského kraje je využít rozvojové plochy pro realizaci záměrů, které přinesou do regionu kvalifikovaná pracovní místa. V současnosti probíhá projektová příprava tak, aby byla zajištěna potřebná technická a dopravní infrastruktura.

Jihočeský kraj dnes zažívá období příležitostí, kdy základním impulzem bylo zajištění dlouho slibovaného a připravovaného dopravního napojení, nicméně stále není k dispozici dálniční spojení krajského města s Prahou. Díky spolupráci s rakouskou stranou budou v blízké budoucnosti jižní Čechy napojeny na jižní evropskou síť dálnic. Víze rozvoje kraje je sice ambiciózní, ale vyplývá z reálných základů a pružně reaguje na nové výzvy. Krajské vedení si plně uvědomuje, že je součástí konkurenčního prostředí mezi českými i evropskými regiony, a pouze intenzivní práce na přípravě širokého spektra záměrů umožní Jihočeskému kraji, aby byl úspěšný.

Grafický doprovod: Krajský úřad Jihočeského kraje

Ing. arch. **Petr Hornát**

Odbor regionálního rozvoje a územního plánování
Krajský úřad Jihočeského kraje

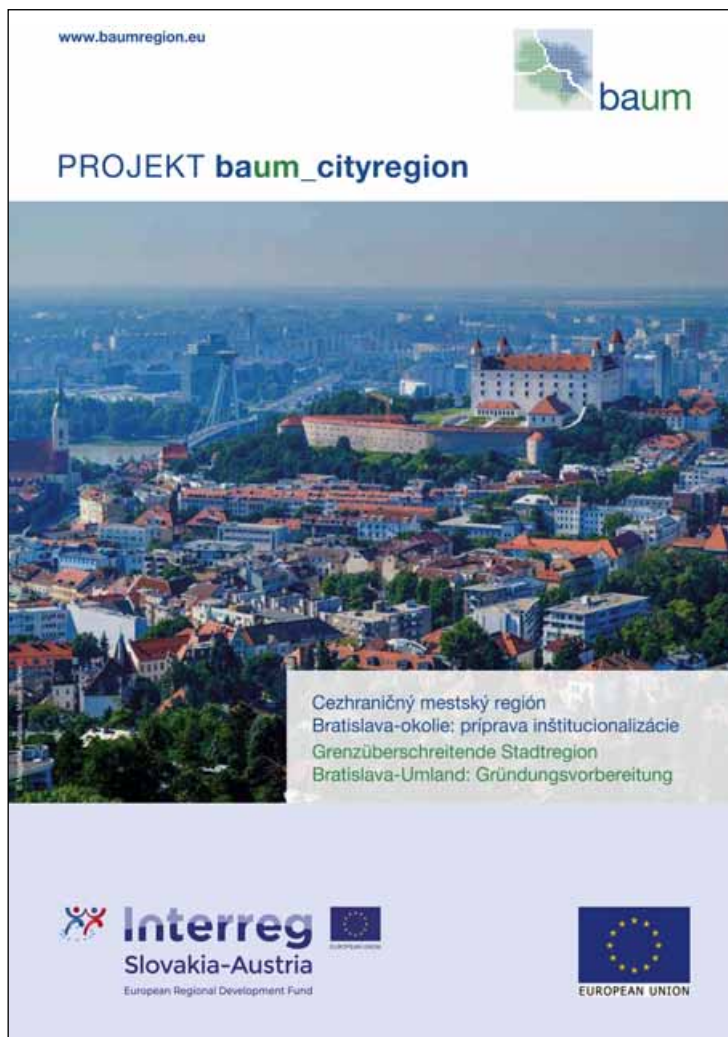
PŘESHraniční Spolupráce Mezi Městem Bratislava a Jejím Okolím: BAUM_CITYREGION

Mesto Bratislava spolupracuje so svojím rakúskym okolím už viac ako dekádu pod skratkou „baum“ („Bratislava-Umland“ – Bratislava a okolie). Iniciatíva baum_cityregion sleduje všeobecný cieľ podpory a uľahčenia udržateľného územného rozvoja medzi spolkovými krajinami Dolné Rakúsko a Burgenlandsko a mestom Bratislava (ako aj obcami, mestskými časťami a ďalšími stakeholdermi v územnej oblasti pôsobnosti). V rokoch 2011–2022 sa realizovali tri projekty cezhraničnej spolupráce spolufinancovaných z programu Interreg SK-AT: 1.) projekt „BAUM“ (2011–2014), zameraný na územné plánovanie a spoločné štúdie; 2.) projekt „baum2020“ (2017–2020), rozšírený na ďalšie oblasti zamerania a organizovanie viacerých formátov podujatí; 3.) projekt „baum_cityregion“ (2021–2022), zameraný na prípravu dlhodobej inštitucionalizácie a pokračovanie v zaužívaných formátoch podujatí. Od roku 2023 sa pripravovalo trvalé etablovanie cezhraničnej spolupráce prostredníctvom založenia tzv. pracovného spoločenstva baum_cityregion, bez právnej subjektivity, ktoré vzniklo v roku 2025. Okrem toho sa uskutočňujú prvé kroky na rozšírenie spolupráce aj s maďarským okolím po vzore slovensko-rakúskeho modelu a ich vzájomná integrácia. Od zriadenia spoločnej SK-AT koordinačnej kancelárie BAUM na bratislavskom magistráte v roku 2017 sa baum_cityregion podieľal na viacerých významných úspechoch, vrátane iniciovania niekoľkých Interreg SK-AT projektov či znovuoživenia cezhraničnej autobusovej linky. Ďalšou dôležitou funkciou baum_cityregion je informačné centrum pre cezhraničný región, v rámci ktorého sa usiluje informovať, okrem iného, aj o veľkých stavebných zámeroch v pohraničí.

Baum_cityregion [1] je platforma cezhraničnej spolupráce v mestskom regióne Bratislavy a jej rakúskeho okolia. Značka „baum“ predstavuje skratku z dvoch častí, „BA-“ (Bratislava) a „-UM“ (Umland, nemecky „okolie“). Územne pokrýva mesto Bratislava a prihraničné rakúske obce v spádovej oblasti väčších obcí/miest: Marchegg (okres Gänserndorf), Hainburg an der Donau (okres Bruck an der Leitha) a Kittsee (okres Neusiedl am See).

Mesto Bratislava má špecifickú polohu – excentrickú v rámci Slovenska, ale zároveň výhodnú na križovatke viacerých dôležitých európskych dopravných tepien a na hraniciach dvoch susedných štátov, Rakúska a Maďarska. Nachádza sa na Podunajskej nížine, do jej územia zasahuje pohorie Malé Karpaty a preteká ňou druhá najdlhšia európska rieka, Dunaj. Územný rozvoj mesta tak čiastočne naráža na prírodné aj administratívne bariéry. Bratislava ako hlavné mesto Slovenska je ekonomickým centrom štátu

a v roku 2023 v ňom malo trvalý pobyt takmer 480 000 obyvateľov [2]. Okrem nich tu žijú, pracujú, študujú a využívajú služby ďalšie tisíce obyvateľov, ktorí sem dochádzajú na dennej a týždennej báze. Mnohé z týchto denných dochádzkových tokov nevychádzajú len z obcí v zázemí Bratislavy na slovenskej strane, ale aj z priľahlých rakúskych a maďarských obcí, ktoré už viac ako jednu dekádu zasahuje proces cezhraničnej rezidenčnej suburbanizácie. Spoločný rozvoj cezhraničného SK-AT-HU metropolitného regiónu v okolí Bratislavy mohol odštartovať až po páde železnej opony v roku 1989 a akcelerovali ho tri významné míľniky: vstup Slovenska (a Maďarska) do Európskej únie v roku 2004 a pristúpenie k Schengenskej dohode v roku 2007, ktorá umožnila voľný pohyb osôb, tovarov a služieb. Tretím dôležitým bol aj rok 2011, kedy sa skončilo sedemročné tzv. prechodné obdobie (po pristúpení SK a HU do EÚ v roku 2004) a boli odstránené posledné prekážky pre vstup ich občanov na rakúsky pracovný trh. Tieto geopolitické a ekonomické míľniky, spolu s ďalšími pull faktormi (nižšie ceny nehnuteľností v pôvodne periférnych rakúskych a maďarských prihraničných obciach než v Bratislave, dobrá dopravná dostupnosť, želanie bývať v pokojnom vidieckom prostredí, vzdelávanie detí v cud-

zom jazyku a pod.), motivovali slovenských obyvateľov presťahovať sa za hranice susedného štátu, čím sa začal dynamický proces cezhraničnej rezidenčnej suburbanizácie Bratislavy [3,4,5,6].

Podľa štatistických údajov z Rakúska a Maďarska žije v prihraničných obciach spolu už viac ako 13 000 Slovákov. V niektorých obciach dosahujú výrazné podiely na celkovom počte obyvateľov (napr. Rajka (HU) – takmer 70 %, Kittsee (AT) – takmer 50 %, Wolfsthal (AT) – cca 40 %, Berg (AT) – cca. 35 %, Hainburg an der Donau (AT) – cca 30 % [7]. Bratislava je tak centrom cezhraničného metropolitného regiónu, v rámci ktorého žije, pracuje a trávi voľný čas veľké množstvo obyvateľov, pričom viacero z nich denne prekračuje otvorené hranice. Pre zabezpečenie kvality života obyvateľov tohto funkčného mestského regiónu je dôležitá spolupráca medzi dotknutými štátmi, vyššími územnými celkami a obcami, aby dokázali efektívnejšie reagovať na existujúce príležitosti aj výzvy v rôznych oblastiach rozvoja.

História cezhraničnej spolupráce medzi mestom Bratislava a jej rakúskym okolím

Cezhraničná spolupráca medzi mestom Bratislava a jej rakúskym okolím sa formálne začala v roku 2011 a až do roku 2022 bola realizovaná prostredníctvom troch projektov spolufinancovaných z programu cezhraničnej spolupráce Interreg SK-AT. Prvý projekt „BAUM“ (2011–2014) sa orientoval na územné plánovanie a vytvorenie urbanistickej štúdie pre Bratislavu a koncepcie územného rozvoja pre rakúske okolie. Druhý projekt „baum2020“ (2017–2020) sa rozšíril o ďalšie oblasti zamerania, predovšetkým dopravu, životné prostredie a miestnu spoluprácu. Na pravidelnej báze boli organizované viaceré formáty podujatí, napríklad slovensko-rakúske stretnutia starostov dvakrát ročne, konferencia BAUM pre odbornú a laickú verejnosť na vybrané témy raz ročne a priebežné bilaterálne pracovné stretnutia v tematických oblastiach pôsobnosti. V roku 2017 bola tiež založená spoločná kancelária BAUM na Magistráte hlavného mesta SR Bratislavy s jedným slovenským a jedným rakúskym manažérom. Tretí projekt baum_cityregion (2021–2022) sa zameriaval na prípravu dlhodobej inštitucionalizácie prostredníctvom rešerší a výberu vhodného organizačného modelu spolupráce po roku 2022, ako aj vypracovanie Stratégie baum2023+ [8]. Pokračovalo sa tiež v organizovaní etablovaných formátov podujatí. Tematická pôsobnosť projektu bola rozšírená o ďalšiu tému, ktorá spája ľudí, a to kultúra a cestovný ruch.

Súčasnnosť cezhraničnej spolupráce medzi mestom Bratislava a jej rakúskym okolím: pracovné spoločenstvo baum_cityregion

Od roku 2023 prebiehali rokovania k príprave trvalej inštitucionalizácie baum. Dňa 4. apríla 2025 nadobudla účinnosť Partnerská dohoda o medzinárodnej spolupráci medzi tromi partnermi: hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava, spolková krajina Dolné Rakúsko a spolková krajina Burgenlandsko, čím bolo oficiálne založené pracovné spoločen-

stvo baum_cityregion, bez právnej subjektivity [9]. Súčasťou Partnerskej dohody sú dve prílohy: Stanovy pracovného spoločenstva baum_cityregion a Dohoda o financovaní pracovného spoločenstva baum_cityregion. Stanovy definujú ciele, orgány, územnú pôsobnosť a tematické zameranie pracovného spoločenstva. Dohoda o financovaní upravuje rozdelenie finančných záväzkov jednotlivých partnerov pre zabezpečenie základného financovania spoločenstva (napr. výdavky na tlmočenie, catering, webstránku, tlač, grafické služby, personálne náklady). Štruktúru pracovného spoločenstva tvoria tri orgány: Politické grémium, Riadiaci výbor a Koordinačná kancelária. Funguje na základe ročného programu práce a schváleného rozpočtu.

Medzi hlavné ciele pracovného spoločenstva baum_cityregion v zmysle jeho stanov patrí napríklad: podporovanie a uľahčovanie udržateľného územného rozvoja, budovanie cezhraničnej spolupráce a inštitucionálnych koope-rácií, čerpanie cezhraničných potenciálov, prekonávanie cezhraničných prekážok a výmena informácií v štyroch tematických okruhoch pôsobnosti (1. kultúra a cestovný ruch, 2. ochrana prírody a klímy, 3. priestor a človek, 4. mobilita). baum_cityregion si kladie za cieľ aj cezhraničné informovanie, prípadne koordináciu základných strategických dokumentov relevantných pre mestský región Bratislava a okolie a vypracovanie spoločných strategických pozícií, stratégií a projektov.

BAUM, resp. baum_cityregion pomohol iniciovať už sedem cezhraničných projektov, ktoré získali spolufinancovanie z programu Interreg SK-AT, medzi nimi napríklad „Clean Mobility“ (prvá spolupráca dopravných združení: slovenská BID (Bratislavská integrovaná doprava) a rakúska VOR (Verkehrsverbund Ost-Region); „GeruCa“ (spolupráca Bratislava-Rusovce a Petronell-Carnuntum pre atraktívnenie rímskeho kultúrneho dedičstva); „Mosquito Bioregulation“ (biologická regulácia komárov v slovensko-rakúskom prihraničnom území) alebo „Youth Without Borders“ (spolupráca organizácií z Dolného Rakúska a Bratislavy, ktoré sa venujú práci s mládežou, prostredníctvom výmeny skúseností a spoločných aktivít).

Medzi významné úspechy baum_cityregion patrí aj záchrana cezhraničnej autobusovej linky na trase Bratislava – Wolfsthal – Hainburg an der Donau, ktorú najprv prevádzkoval Dopravný podnik Bratislavy a neskôr ju prevzala súkromná spoločnosť. Z dôvodu stratovosti však počas obdobia Covid-19 ukončila svoje pôsobenie, občanom tak chýbalo efektívne cezhraničné spojenie. baum_cityregion organizoval stretnutia zainteresovaných strán a moderoval rokovania, čo nakoniec viedlo k dohode o spolufinancovaní linky tromi partnermi (Bratislavský samosprávny kraj, hlavné mesto SR Bratislava a spolková krajina Dolné Rakúsko) [10].

Cezhraničná spolupráca medzi mestom Bratislava a jej maďarským okolím

Na rozdiel od niekoľko rokov fungujúcej cezhraničnej spolupráce medzi Bratislavou a jej rakúskym okolím, spolu-

práca s maďarským okolím až donedávna absentovala. Čiastočne to zapríčinili chýbajúce pracovné kontakty a jazyková bariéra. Prvé diskusie o potenciálnom pilotnom projekte s maďarským partnerom, regionálno-rozvojovou agentúrou Westpannon Nonprofit Ltd. zo západného Maďarska, sa uskutočnili v roku 2024. Prvé skutočné základy pre naštartovanie susedskej kooperácie však boli položené až v roku 2025. Mesto Bratislava spolu s Valným zhromaždením samosprávy župy Győr-Moson-Sopron získali grant z výzvy „Resilient Borders – Cross-Border Spatial Planning and Crisis Management Pilot Actions“. Ide o iniciatívu Európskej komisie, riadenú Association of European Border Regions (AEBR) a Mission Opérationnelle Transfrontalière (MOT). Jej cieľom je pomôcť európskym pohraničným regiónom, aby boli odolnejšie, a to buď podporou vypracovania plánov krízového riadenia alebo zvýšenia potenciálu pohraničných regiónov prostredníctvom spoločného územného plánovania a viacúrovňového riadenia [11]. Pilotná akcia Bratislava a župy Győr-Moson-Sopron s názvom „Cross-border Integration of the Functional Metropolitan Area of Bratislava“ spadá do druhej uvedenej osi a bude implementovaná od februára do septembra 2025. Zameriava sa na prípravu akčného plánu pre model budúcej governance a tematických oblastí spolupráce, čo má uľahčiť spoločné strategické plánovanie v budúcnosti [12]. Vstupmi do akčného plánu budú výsledky diskusií na workshopoch s rôznymi stakeholdermi z cezhraničného metropolitného regiónu, ako napr. starostami prihraničných obcí, územnými, strategickými a regionálnymi plánovačmi z troch susedných krajín, zástupcami z akademickej obce alebo z regionálno-rozvojových agentúr aktívnych v tomto regióne.

Dôležitosť cezhraničnej spolupráce, jej strategické ukotvenie a aktuálne výzvy

Potreba cezhraničnej spolupráce je vyzdvihnutá aj v strategickom dokumente Bratislava2030 [13] (Program rozvoja mesta 2022-2030) v ciele C. 3.1.1 „Bratislava ako silné centrum metropolitného regiónu“ („Bratislava je ekonomicky a kompetenčne silné centrum metropolitného regiónu“), konkrétne v špecifickom ciele č. 39 „Mesto Bratislava sa podieľa na koordinácii rozvoja metropolitného funkčného regiónu, ktorého je ťažiskovým centrom.“ Dokument poukazuje na problém nekoncepčného rozvoja sídiel za administratívnymi hranicami Bratislavy a čoraz vyššej intenzity denných dochádzkových tokov do hlavného mesta, ktoré vytvárajú tlak na jeho infraštruktúru a rozpočet. Vhodným riešením by mohlo byť vytvorenie spoločnej platformy Bratislavy a obcí v jej zázemí (vrátane prihraničných) pre spoluprácu na metropolitnom územnom plánovaní, na to však mesto nemá legislatívne kompetencie. K napĺňaniu špecifického cieľa č. 39 má preto prispieť aj založenie pracovného spoločenstva *baum_cityregion* ako inštitucionalizácia cezhraničnej spolupráce Bratislavy a prihraničných rakúskych obcí zo spolkových krajín Dolné Rakúsko a Burgenlandsko [14], ktoré vytvára príležitosť pre budovanie kontaktov a vzájomné informovanie sa. Paralelne sa výhľadovo skúmajú možnosti zapojenia maďarských prihraničných obcí do spoločnej platformy po vzore *baum_cityregion*. K tomu

slúži aj vyššie uvedená pilotná akcia pre cezhraničnú integráciu funkčného metropolitného regiónu Bratislavy z výzvy Resilient Borders, ktorá kladie základy pre umožnenie budúceho spoločného strategického plánovania pre rozvoj metropolitného regiónu.

Na jednom z workshopov pre územných, strategických a regionálnych plánovačov, akademikov a projektových manažérov, ktorý sa konal v rámci pilotnej akcie, účastníci identifikovali viacero výziev pre spoločné strategické plánovanie rozvoja trojhrianičného regiónu. Napríklad rozdielne administratívne a právne systémy a rozdielne kompetencie a právomoci na rôznych úrovniach riadenia (lokálne, regionálne, národné) susediacich štátov (Slovensko, Rakúsko, Maďarsko). Z toho vyplýva aj chýbajúci koordináčny orgán pre spoločné strategické plánovanie, nedostatok nadviazaných vzťahov, prípadne nevedomosť, kto je adekvátnym partnerom na druhej strane hranice na riešenie spoločného problému. Prekážkou je aj jazyková bariéra vzhľadom na používanie troch rozličných jazykov, slovenčiny, nemčiny a maďarčiny. Problém pre kvalitné rozhodovanie v rámci plánovania spôsobujú tiež chýbajúce štatistické dáta, predovšetkým tie cezhraničné, napríklad o denných dochádzkových tokoch a pod. Zatiaľ nezrealizovanou projektovou ideou ostáva vytvorenie spoločnej platformy na zdieľanie existujúcich dát medzi partnermi, prípadne generovanie nových dát. Rozliční stakeholderi tiež môžu mať rozdielne záujmy a ciele v rámci spoločného rozvoja, napríklad z pohľadu rozvoja mesta a vidieka. Absentujú aj spoločné stratégie v konkrétnych oblastiach, ako napríklad sídelný rozvoj, cestovný ruch, ochrana klímy, energetika, doprava. Na riešenie konkrétnych problémov tiež bude potrebné nájsť vhodné zdroje financovania.

Vyhliadky do budúcnosti pre funkčný metropolitný trojhrianičný región SK-AT-HU v okolí Bratislavy

Cieľom do budúcnosti je lepšia koordinácia rozvoja cezhraničného funkčného metropolitného regiónu v okolí Bratislavy pre zlepšenie kvality života obyvateľov, ktorí v ňom žijú, pri zachovaní udržateľného rozvoja. Suburbanizácia Bratislavy, sťahovanie obyvateľov, dynamický sídelný rozvoj a dochádzkové toky vytvárajú tlak na infraštruktúru, využívanie služieb, dopravu, ochranu životného prostredia a pod.

Pre efektívny rozvoj regiónu bude dôležitá dôvera medzi partnermi a záujem o rozvíjanie vzťahov. Niektoré výzvy bude možné riešiť realizáciou spoločných projektov, iné možno riešiť udržiavaním kontaktov a vzájomným informovaním sa o dianí v regióne, ktoré má vplyv aj na susedné krajiny. Niektoré výzvy si budú vyžadovať využitie vlastných zdrojov, avšak niektoré bude možné riešiť len prostredníctvom projektov s externým financovaním.

Z organizačného hľadiska je úspechom samotné založenie pracovného spoločenstva *baum_cityregion*, ktorým sa zabezpečilo etablovanie cezhraničnej spolupráce v mestskom regióne Bratislavy a jej rakúskeho okolia. Z dlhodo-

bého hľadiska bude potrebné formalizovať spoluprácu aj s Maďarskom.

Otázkou ostáva, kto by mal byť koordinačnou inštitúciou pre strategické riadenie spoločného rozvoja cezhraničného funkčného regiónu a ako vyriešiť chýbajúce alebo rozdielne kompetencie, ciele a financovanie v rôznych administratívnych, právnych a sociálnych systémoch.

Použité zdroje:

[1] baum_cityregion (2025). [online]. [cit. 2025-04-02]. Dostupné na: <https://baumcityregion.eu/>

[2] ŠÚ SR (2024). Štatistická ročenka hlavného mesta SR Bratislavy 2024. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky [online]. 267 p. ISBN 978-80-8121-958-0 (online) [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: www.statistics.sk

[3] Štefkovičová, P., & Koch, A. (2022). Challenging and Interlinking Quality of Life with Social Sustainability in European Cross-Border Suburban Regions: An Empirical Survey in Bratislava-Lower Austria and Burgenland, and Salzburg-Bavaria. *Sustainability*, 14(11), 6602. doi: 10.3390/su14116602

[4] Šveda, M., Štefkovičová, P., Tolmáči, L. (2020). Do Rajky alebo do Kittsee? Rozdielne prostredie cezhraničnej suburbanizácie. In Šveda, M., Šuška, P. (eds.) *Suburbanizácia 2: Sondy do premien zázemia Bratislavy*. Bratislava: Geografický ústav SAV, pp. 221-240. ISBN 978-80-89548-09-5.

[5] Štefkovičová, P. & Rajčáková, E. (2021). Transnárodná a cezhraničná suburbánna migrácia na príklade rakúskej obce Kittsee. *Sborník příspěvků, XXIV. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*, Brno: Masarykova univerzita, 2021, 464-471. doi: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9896-2021-57

[6] Výboštok, J., & Štefkovičová, P. (2023). Housing affordability, quality of life, and residential satisfaction in the Austrian cross-border suburban region of Bratislava, Slovakia. *Moravian Geographical Reports*, 31(1), 2-13. doi: 10.2478/mgr-2023-0001

[7] Ocskay, G., Fekete, K., Gyelník, T. (2024). Case study the Austrian and Hungarian suburban region of Bratislava. In: Sivonen, S., Unfried, M., Mertens, P. (authors): Dossier 2: Proposal for an EU Regulation 'Facilitating cross-border solutions' – Cross-Border effects across European cross-border regions (ITEM-TEIN joint study). [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: <https://crossborderitem.eu/wp-content/uploads/GREFRAP-2024-D2-Facilitating-cross-border-solutions-EN.pdf>

[8] Wirtschaftsagentur Burgenland GmbH / Projekt baum_cityregion (2022). *Stratégia baum2023+*. [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: https://baumcityregion.eu/wp-content/uploads/2023/03/SK_00_Strategia_baum_2023_FINAL_2022-12.pdf

[9] Centrálny register zmlúv SR (2025). Partnerská dohoda o medzinárodnej spolupráci medzi hlavným mestom Slovenskej republiky Bratislavou, spolkovou krajinou Dolné Rakúsko a spolkovou krajinou Burgenlandsko: pracovné spoločenstvo baum_cityregion. [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: <https://www.crz.gov.sk/zmluva/10642889/>

[10] Bratislavský samosprávny kraj (2022). Autobus z Bratislavy do Hainburgu začal premávať s príchodom školského roka [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: <https://bratislavskykraj.sk/autobus-z-bratislavy-do-hainburgu-zacal-premavats-prichodom-skolskeho-roka/>

[11] Resilient Borders (2025). Resilient Borders: A European Project for border regions. [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: <https://resilientborders.eu/about/>

[12] Resilient Borders (2025). Cross-border Integration of the Functional Metropolitan Area of Bratislava. [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: <https://resilientborders.eu/sp8/>

[13] Metropolitný inštitút Bratislavy (2022). Bratislava2030: Program rozvoja mesta 2022-2030. [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: <https://bratislava2030.sk/>

[14] Hlavné mesto SR Bratislava (2024). Bratislava 2030 – Ročná správa o plnení stratégie za rok 2023. [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné na: https://bratislava2030.sk/wp-content/uploads/2024/10/Rocna-sprava_Bratislava-2030_2023-1.pdf

Mgr. **Pavla Štefkovičová**, PhD.
Koordinátorka baum_cityregion

KONCEPCE SÍDELNÍ STRUKTURY ČR V POLITICE ÚZEMNÍHO ROZVOJE ČR A PŘESHRANIČNÍ A NADNÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Koncepce sídelní struktury ČR v Politice územního rozvoje ČR

Nový stavební zákon plně účinný od 1. 7. 2024 mj. nově zavedl v obsahu Politiky územního rozvoje ČR požadavek na stanovení koncepce sídelní struktury ČR.

Sídelní struktura ČR je charakteristická hustou a rozdrobenou sítí sídel s vysokým zastoupením malých obcí s méně než 500 obyvateli a nízkým zastoupením obcí s více než 100 000 obyvateli a je výsledkem dlouhodobého vývoje. Sídla jsou relativně rovnoměrně rozmístěna po celém území státu a jsou vzájemně provázána v hierarchicky strukturovaném systému. Sídla lze rozdělit do několika hierarchických úrovní – kategorií.

Kategorizace center osídlení určuje význam (roli) jednotlivých center osídlení v rámci sídelní struktury ČR a je důležitým vodítkem při koordinaci územního rozvoje za účelem stabilizace sídelní struktury a pro zajištění vyváženého polycentrického rozvoje.

Připomenu z nedávné historie, že v 70. letech 20. století byla v rámci sídelní struktury vymezena tzv. středisková soustava osídlení a tzv. sídelní regionální aglomerace s jádrovými a přidruženými sídelními centry a významná centra osídlení mimo tyto aglomerace. Středisková soustava osídlení byla následně zrušena v roce 1993. V rámci této střediskové soustavy osídlení byl rozvoj sídel významně regulován.

Pokud bychom se podívali v současné době např. do celostátních nástrojů územního plánování okolních států, tak ve všech těchto dokumentech téma sídelní struktury a kategorizace center osídlení v nějaké podobě nalezneme.

Sídelní struktura je jedním ze sledovaných jevů databáze územně analytických podkladů (ÚAP) viz jev č. 92 podle Přílohy č. 1 současné platné vyhlášky č. 157/2024 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu. V rámci připravovaného jednotného standardu sledovaných jevů databáze ÚAP se již s kategorizací center osídlení rovněž počítá. Vyskytuje se zde položka centrum osídlení včetně jeho zařazení do příslušné kategorie.

Rovněž v § 11 odst. 1 vyhlášky č. 157/2024 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu je sídelní struktura včetně centra osídlení jedním ze standardizovaných jevů zásad územního rozvoje.

Obecným principem je, že centrem sídelní struktury je tzv. „obsluhující obec“, tedy obec plnící funkci zejména pracovního centra a občanské vybavenosti.

Co pokládám za významné je fakt, že kategorizace center osídlení v ČR byla na celostátní úrovni v současné době stanovena v úzké součinnosti územního plánování a regionální politiky, a to jednotným přístupem.

Bylo mj. stanoveno, že vymezení vyšších a středních center osídlení (A–D) je záležitostí celostátního významu. Tato centra celostátního významu vymezuje Ministerstvo pro místní rozvoj.

Vymezení nižších a malých center osídlení (E–G) je pak záležitostí nadmístního významu. Tyto kategorie nižších center osídlení doplňují soustavu center osídlení vyššího řádu vymezovaných na celostátní úrovni a vymezují je kraje.

Tento obecný princip kategorizace center osídlení byl promítnut do kapitoly 3 Politiky územního rozvoje ČR, tj. Sídelní struktura, rozvojové oblasti a rozvojové osy, a byl takto projednán a schválen již v rámci Změny č. 9 Politiky územního rozvoje ČR schválené usnesením vlády č. 64/2025 ze dne 29. ledna 2025, která mj. uváděla do souladu Politiku územního rozvoje ČR s novým stavebním zákonem. Tato Změna č. 9 je závazná od 1. března 2025.

Samotný výčet jednotlivých center osídlení v rámci kategorií vyšších a středních center osídlení (A–D) je předmětem nyní pořizované Změny č. 8 Politiky územního rozvoje ČR pořizované na základě Zprávy o uplatňování Politiky územního rozvoje ČR, na základě usnesení vlády č. 618/2021. Návrh Změny č. 8 Politiky územního rozvoje ČR má být předložen vládě ČR v termínu do 30. června 2025 (tento termín bude pravděpodobně prodloužen o dva měsíce).

V návrhu Změny č. 8 Politiky územního rozvoje ČR jsou v kapitole 3. v části Sídelní struktura vymezena centra osídlení kategorií vyšších a středních center osídlení (A–D) takto:

Vyšší centra významná (A)

Vymezení:

- Praha jako vyšší centrum významné – celostátní (A1),
- Brno jako vyšší centrum významné – nadregionální (A2),
- České Budějovice, Hradec Králové, Chomutov, Jihlava, Karlovy Vary, Liberec, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Ústí nad Labem, Zlín jako vyšší centra významná – regionální (A3).

Vyšší centra ostatní (B)

Vymezení:

Děčín, Frýdek-Místek, Cheb, Jablonec nad Nisou, Karviná, Kladno, Kolín – Kutná Hora, Mladá Boleslav, Most, Prostějov, Přerov, Tábor, Teplice.

Střední centra významná (C)

Vymezení:

Benešov, Beroun, Blansko, Břeclav, Česká Lípa, Česká Třebová – Ústí nad Orlicí, Český Těšín, Havířov, Havlíčkův Brod, Hodonín, Chrudim, Jičín, Jindřichův Hradec, Kadaň – Klášterec nad Ohří, Klatovy, Kopřivnice, Krnov, Kroměříž, Litoměřice, Louny, Mělník, Náchod, Nový Jičín, Nymburk – Poděbrady, Pelhřimov, Písek, Příbram, Rakovník, Sokolov, Strakonice, Svitavy, Šumperk, Trutnov, Třebíč, Trinec, Uherské Hradiště, Valašské Meziříčí, Vsetín, Vyškov, Znojmo, Žatec, Žďár nad Sázavou.

Střední centra ostatní (D)

Vymezení:

Aš, Bohumín, Boskovice, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, Bruntál, Český Krumlov, Domažlice, Dvůr Králové nad Labem, Hranice, Jeseník, Kralupy nad Vltavou, Litvínov, Lysá nad Labem – Milovice, Mariánské Lázně, Neratovice, Orlová, Ostrov, Otrokovice, Prachovice, Rokycany, Rožnov pod Radhoštěm, Rumburk–Varnsdorf, Rychnov nad Kněžnou, Říčany, Slaný, Tachov, Turnov, Uherský Brod, Vrchlabí, Vysoké Mýto – Choceň.

V rámci kapitoly 3 Změny č. 8 Politiky územního rozvoje ČR jsou v části týkající se Sídelní struktury v části Konceptce nově navržené obecné podmínky pro navazující územně plánovací činnost a úkoly pro územní plánování a dále jsou pro každou kategorii center osídlení (A–D) stanoveny důvody vymezení a navržené podmínky pro navazující územně plánovací činnost a úkoly pro územní plánování.

Navržené podmínky pro navazující územně plánovací činnost a úkoly pro územní plánování se tematicky zaměřují zejména na problematiku širších územních vztahů, využití území, dopravní dostupnosti území, bydlení a rozvoje obslužných funkcí a služeb. Všechny navržené podmínky pro navazující územně plánovací činnost a úkoly pro územní plánování jsou navrženy v souladu s cíli stanovení koncepce sídelní struktury v Politice územního rozvoje ČR (viz článek 32c).

Dále je zde nově doplněno schéma 2a Sídelní struktura – centra osídlení vyšší a střední kategorie (A–D):

Při vymezení těchto center osídlení v Politice územního rozvoje ČR se mj. vycházelo ze společné metodiky MMR, kterou připravil Odbor územního plánování ve spolupráci s Odborem regionální politiky. Jedná se o *Metodický pokyn Centra osídlení České republiky – Vymezení vyšších a středních center a metodický postup pro vymezení nižších a malých center*, jejíž již 3. vydání MMR uveřejnilo na svých internetových stránkách v roce 2024.

Podkladem pro tuto metodiku byly tyto odborné materiály:

- AURS, spol. s r. o., a ÚRS PRAHA, a. s. (Körner, M., Müller, J., Feistnerová, R., Almásyová, B.), 2017: Sídelní struktura České republiky, Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu.
- Maier, K. a kol., 2019: Principy stanovení center osídlení v kategorii nižších sídel.
- Körner, M., Müller, J. a kol., 2023: Aktualizace vymezení center osídlení vyšší a střední kategorie (A–D) na základě aktuální dojíždě/vyjíždě ze SLBD 2021.

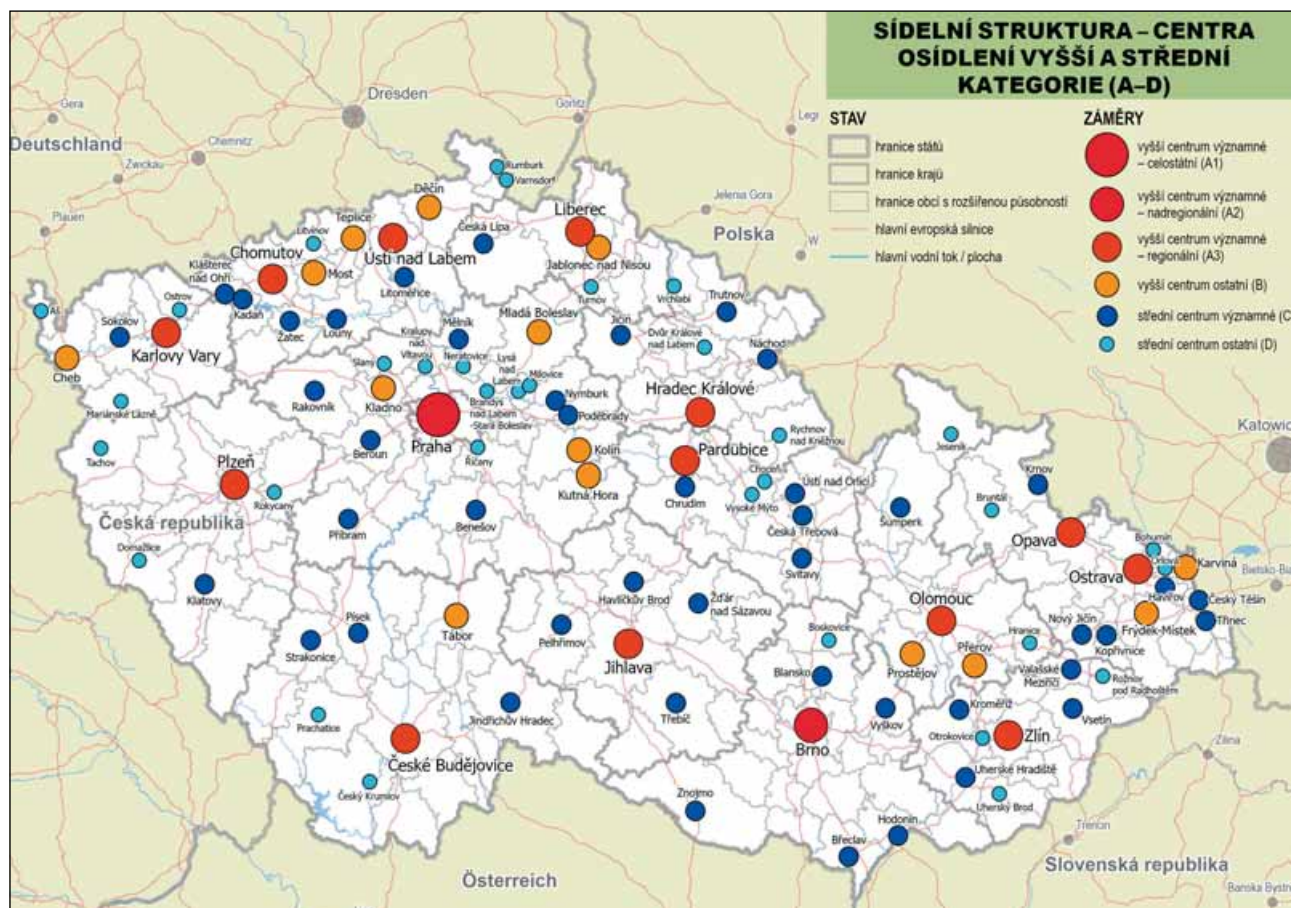

Schéma 2a Sídelní struktura – centra osídlení vyšší a střední kategorie (A–D)

Kategorie center osídlení ČR

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2024

Kategorie center			Počet obyvatel (v tisících) cca ¹		Počet center (návrh) ²
			Centra	Spádové území (včetně centra)	
A	Vyšší	Významná	100	200	15
B		Ostatní	50	100	13 (14)
C	Střední	Významná	20	40	42 (45)
D		Ostatní	15	30	30 (33)
E	Nižší	Významná	10	obvykle > 20	vymezují kraje
F		Ostatní	5 (3)	obvykle > 20 (10)	vymezují kraje
G	Malá		2 (1)	obvykle > 5	vymezují kraje

Centra osídlení České republiky – Vymezení vyšších a středních center a metodický postup pro vymezení nižších a malých center [MMR, 3. vydání]

- 1) Velikost (počet obyvatel) centra je uváděna jako orientační. Pokles o cca 10 % (příp. více) neznamená přeřazení do nižší kategorie. Mohou rovněž existovat výjimky z důvodu významu a polohy center.
- 2) Dvoji počty center v tabulce jsou způsobeny existencí dvojcenter. Nižší údaj počítá dvojici propojených měst jako jedno centrum, vyšší číslo počítá města jednotlivě.

Dle této metodiky je pro zařazení centra do příslušné kategorie (A–G) mimo velikosti samotného centra (počet obyvatel) významné též jeho spádové území, a to jak z hlediska počtu obyvatel, tak i z hlediska jeho rozlohy.

Součástí metodiky je i metodický postup určený pro krajské úřady pro sjednocení principů vymezení center osídlení v kategorii nižších sídel (sídlu kategorie E, F a G). Tato metodika vytváří pro pořizovatele územně analytických podkladů krajů podklad, na jehož základě, v kombinaci se znalostí konkrétní situace a podmínek sídelní soustavy, budou moci stanovit zařazení vybraných sídel do jednotlivých kategorií center osídlení, tedy do některé z kategorií významných a ostatních nižších center a malých center osídlení.

Dále je v metodice rovněž zařazena kapitola Doporučená úroveň občanského vybavení jednotlivých kategorií center, ve které je obsažen katalog doporučeného vybavení, s tím, že je koncipován tak, že začíná malými centry (G) a následně přiřazuje nároky na vybavení centra pro vyšší kategorie až do úrovně kategorií A a B. Tento katalog doporučeného občanského vybavení je v současné době doporučením a záměrně není závazně ukotven v rámci Politiky územního rozvoje ČR.

Kategorizace center osídlení dle této metodiky bude kromě již uvedeného stanovení koncepce sídelní struktury ČR v rámci Politiky územního rozvoje ČR významná při zpracování zásad územního rozvoje a jejich změn a pro aktualizaci ÚAP zejména na úrovni ČR a krajů a bude také využita i pro účely strategického plánování na úrovni státu a krajů, zejména pro implementaci Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+, resp. strategií rozvoje územních obvodů krajů. Vymezená centra osídlení již dokonce byla využita rovněž pro vybrané výzvy v rámci Integrovaného regionálního operačního programu 2021–2027.

Přeshraniční a nadnárodní spolupráce v oblasti územního plánování

S ohledem na téma konference dále považuji za důležité stručně připomenout aktivity MMR v oblasti přeshraniční a případně nadnárodní spolupráce v oblasti územního plánování.

Z hlediska přeshraniční spolupráce bych rád připomněl tyto příhraniční studie a projekty:

Územní studie česko-polského příhraničí

Tato studie (z roku 2006) byla zpracována s cílem identifikovat společné myšlenky a priority spolupráce v oblasti územního plánování v česko-polském příhraničí. Z praktického hlediska bylo cílem dokumentu plnit úlohu pomocného nástroje v rozhodování regionálních a meziregionálních správních úřadů. Studie identifikovala problémy a úkoly přeshraničního charakteru, které výrazným způsobem ovlivňují rozvoj společného příhraničí. Zpracování studie se soustředilo na ty otázky plánování a rozvoje území, které vycházejí z analýz regionálních a národních dokumentů.

Studie rozvoje česko-slovenského příhraničí

Tato studie (z roku 2008) je jedním z příkladů aktivní spolupráce ČR a SR v oblasti územního plánování. Její zpracování vyplynulo z činnosti česko-slovenské pracovní komise v oblasti územního plánování a stavebního řádu, která byla ustavena na základě dohody o spolupráci mezi ČR a SR z roku 2002. Studie identifikuje problémy a úkoly přeshraničního charakteru, které výrazným způsobem ovlivňují rozvoj společného příhraničí.

Projekt Pomoraví

Tato studie (z roku 2011) je dalším z příkladů aktivní spolupráce České republiky a Slovenské republiky v oblasti územního plánování. Její zpracování rovněž vyplynulo z činnosti pracovní komise v oblasti územního plánování a stavebního řádu.

Hlavními cíli studie byly rozvoj území v prostoru Pomoraví s důrazem na rekreaci a cestovní ruch při využití sídelního, kulturně-historického a krajinného potenciálu a dále i koordinace společných aktivit na obou stranách řeky Moravy při zachování principů vyváženého a trvale udržitelného rozvoje.

Projekt CROSS-DATA

Tento projekt (spolupráce od roku 2010) je další z příkladů aktivní spolupráce ČR a Svobodného státu Sasko v oblasti územního plánování. Úloha MMR byla v tomto projektu spíše okrajová. Projekt se zaměřil na výměnu a sdílení dat v rámci územního plánování včetně výměny informací o systémech územního plánování v obou zemích.

Projekt ELLA (ELBE-LABE)

Projekt v oblasti protipovodňové ochrany mezi ČR a SRN, týká se povodí řeky Odry, výstupy z roku 2012.

Studie rozvoje česko-saského příhraničí

Tato studie (z roku 2013) je jedním z příkladů aktivní spolupráce ČR a Svobodného státu Sasko v oblasti územního plánování. Studie identifikovala problémy a úkoly přeshraničního charakteru, které výrazným způsobem ovlivňují rozvoj společného příhraničí. Její zpracování vyplynulo z činnosti česko-saské pracovní skupiny pro územní rozvoj.

Rozvojová studie pro česko-bavorské pohraničí

Tato studie (z roku 2015) je jedním z příkladů aktivní spolupráce ČR a Svobodného státu Bavorska v oblasti zejména regionální politiky a částečně i územního plánování. Studie identifikovala problémy a úkoly přeshraničního charakteru, které výrazným způsobem ovlivňují rozvoj společného příhraničí.

Z hlediska nadnárodní spolupráce bych rád připomněl zejména tyto aktivity a projekty:

Projekt Oder Regio

Projekt v oblasti protipovodňové ochrany mezi ČR, Polskem a SRN, týká se povodí řeky Labe, výstupy z roku 2006.

Společná strategie územního rozvoje států V4+2

Tato strategie (z roku 2014) je zaměřena na koordinaci řešení problémů společného územního rozvoje, na podporu územní soudržnosti v Evropě a na implementaci Územní agendy EU. Hlavním přínosem této společné strategie bylo řešení a odstranění některých nenávazností v rámci rozvojových os a dopravních sítí. V této společné strategii byly nově řešeny rozvojové záměry technické infrastruktury a identifikovány bariéry územního rozvoje mezi jednotlivými státy, ale i uvnitř jejich území, které představují nejvýraznější překážky pro uvažované rozvojové záměry dopravní a technické infrastruktury, které se týkají států V4+2 (tj. států Visegrádské skupiny a Rumunska a Bulharska).

Projekt CorCap

Projekt v oblasti železniční dopravy s vazbou na TEN-T a RFC a logistických center mezi SRN, ČR, SR a Maďarskem, výstupy z roku 2022.

Ing. **Filip Novosád a kol.**

Odbor územního plánování

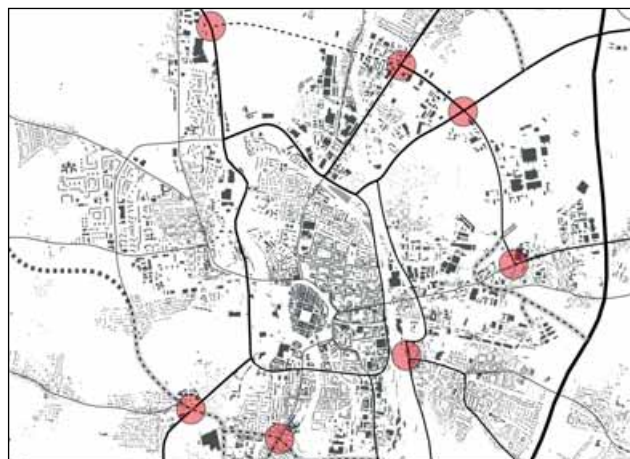
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

ÚZEMNÍ STUDIE METROPOLITNÍ OBLASTI ČESKÉ BUDĚJOVICE

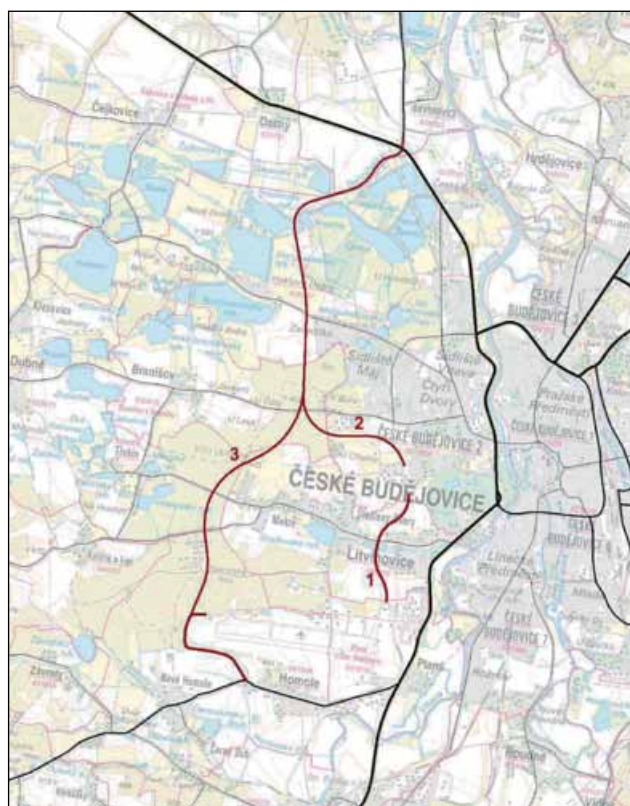
Oblast v okolí Českých Budějovic je charakteristická svou dynamickou strukturou, kde jádrové město funguje jako centrální bod pro okolní městské i venkovské oblasti.

České Budějovice, jakožto jádrové město metropolitní oblasti, jsou statutárním městem s širokou nabídkou zaměstnání, vzdělání a občanské vybavenosti ve všech oblastech. Přirozeně jsou České Budějovice centrem každodenního života nejen místních obyvatel, ale také obyvatel v jejich bezprostřední blízkosti definované přijatelnou dojížděkovou vzdáleností za prací či zábavou. V případě Českých Budějovic uvedenou oblast tvoří vyjma vlastního krajského města dalších 97 obcí, u nichž lze prokazatelně definovat úzkou vazbu na jádrové město. Zároveň České Budějovice vynikají vysokým rekreačním potenciálem daným množstvím přírodních a kulturních hodnot v nejbližším okolí, které díky tomu oslovují jak místní obyvatelé ke každodennímu trávení volného času, tak turisty ze vzdálenějších oblastí k dlouhodobějšímu pobytu. Jádrové území metropolitní oblasti leží na dopravně významných silničních i železničních cestách, navíc má potenciál pro vodní a leteckou dopravu. Kvůli dálkové a tranzitní dopravě je kapacita silniční sítě řešené oblasti nedostatečná a vyvolává vznik kritických bodů. To se projevuje neúnosným zintenzivněním dopravy především v ranních a večerních hodinách, kdy dochází k přesunu obyvatel do zaměstnání a škol. Vzhledem k terénní konfiguraci je v metropoli a pro obce v jejím okolí velký potenciál na využívání cyklistické dopravy, a to jak pro denní dojížděku do zaměstnání či školy, tak pro sportovně-rekreační využití.

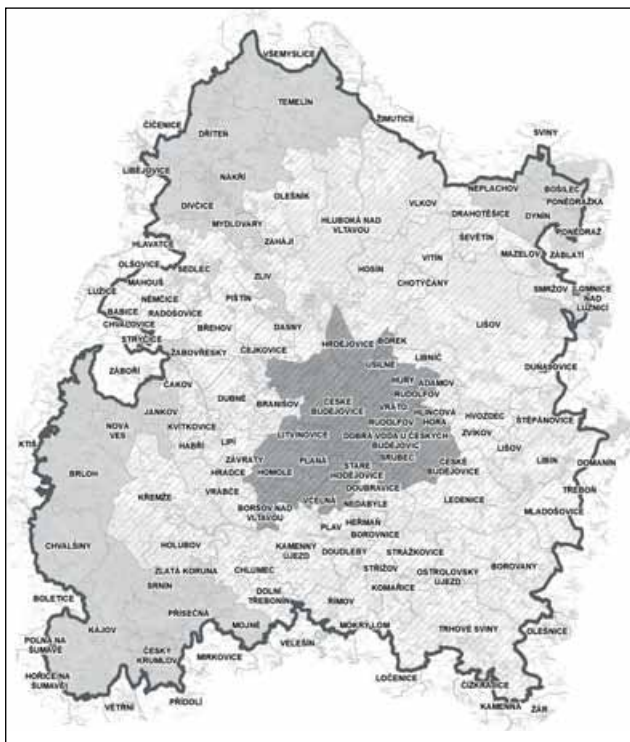
Z výše uvedených vazeb vyplývá, že je nezbytné pro pochopení a nastavení správných rozvojových směrů nejen

Úprava křižovatek v kritických bodech

Západní okruh okolo Českých Budějovic

Rozsah řešeného území Územní studie metropolitní oblasti České Budějovice

v krajském městě vnímat celou oblast vzájemně se ovlivňující a společně interagující jako jeden celek a ve vhodném měřítku vzájemné vztahy definovat. Na základě uvedených definic následně koordinovaně nastavit rozvoj v dané oblasti s cílem jeho usměrňovaného rozvoje zejména v oblasti dopravní infrastruktury, urbanistického rozvoje a přírodního a rekreačního potenciálu území.

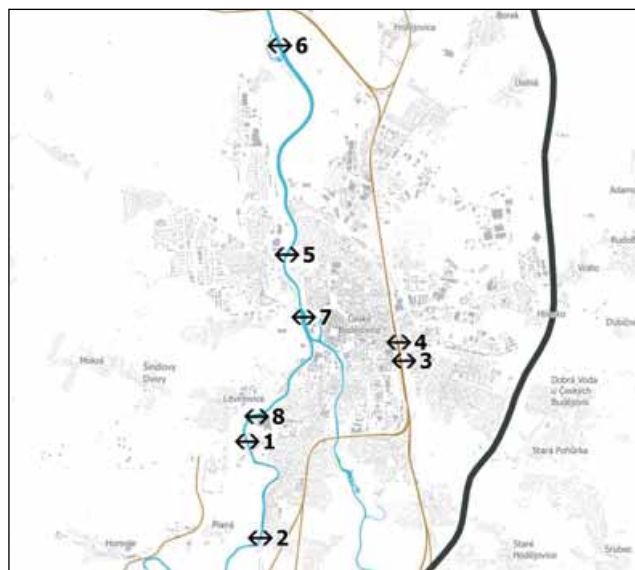
S ohledem na nastavení české legislativy v územním plánování, kdy závazná forma územního plánování jednotlivých obcí je omezena na jejich správní území v měřítku obvykle 1 : 5 000 a zásady územního rozvoje řeší výběrové skutečnosti nadmístního významu v měřítkách výrazně méně podrobných, je vhodnou formou uvedeného prověření a nastavení základních rozvojových pravidel územní

studie pořízení krajským úřadem na území všech 98 společně interagujících obcí.

Z těchto důvodů krajský úřad přistoupil k pořízení územní studie s názvem „Metropolitní oblast České Budějovice“.

Schéma navrhovaných transformačních území

Doplňení prostupnosti území (mostní objekty, podjezdy)

Schematické znázornění transformačního území v leteckém snímku

kdy důležitým cílem této studie je prozkoumat vzájemné vztahy a urbanistické souvislosti, které formují celkovou strukturu regionu a ovlivňují jeho udržitelný rozvoj.

Územní studie Metropolitní oblasti České Budějovice přináší komplexní zhodnocení současného stavu urbanizace, infrastruktury a krajiny na území 98 obcí v nejbližším okolí města České Budějovice, zohledňuje sociálně-ekonomické faktory, které formují každodenní život ve městě a jeho okolí. Zaměřuje se na identifikaci klíčových oblastí pro rozvoj, jako jsou obytné zóny a produkční území, a na přírodní plochy, které jsou nezbytné pro udržení rovnováhy a poskytují rekreační zázemí pro obyvatele aglomerace. Řešené území činí 1 350 km² a zahrnuje 98 správních území obcí s téměř 200 000 obyvateli.

Územní studie je rozdělena do tří nosných témat – dopravní infrastruktura, rozvojový potenciál území a přírodní a rekreační potenciál území. Každý z okruhů není omezen jen na řešení uvedeného tématu, ale jsou zohledněny jejich vzájemné provazby. Právě členění po tématech, a ne podle správního vymezení území, vytváří žádoucí strukturovaný způsob uvažování. Studie obsahuje souhrnné vyhodnocení a popis řešení vzešlého ze spolupůsobení výše uvedených tematických okruhů. Na základě této synergie je stanovena vize budoucího rozvoje řešeného území.

Cílem bylo vytvořit dokumentaci, která se stane základem pro další uvažování o celé metropolitní oblasti, a to za použití současných možností práce s daty, kdy nevznikají „pouhé výkresy“, ale ucelený souhrn informací, se kterými je možné dále pracovat a průběžně je aktualizovat. Územní studie nemá ambici podrobně řešit konkrétní lokality a území, to je záležitost obcí a jejich územních plánů, cílem je vytvořit podklad pro koncepční uvažování v rámci aglomerace, kdy základní principy by měly být zohledněny na úrovni územních plánů obcí.

Územní studie vznikala za přímé účasti dotčených obcí, kdy v průběhu jejího zpracování byla svolávána jednání se zástupci dotčených obcí. Zejména první vstupní jednání bylo pro vznik a obsah studie velmi přínosné. Zúčastnění zástupci jednotlivých obcí představili krajskému úřadu problémy, které se v jejich obcích v souvislosti s vazbou na krajské město vyskytují a nástin jejich možných řešení. Velmi diskutovaným tématem byla cyklistická doprava a nastavení spádovosti škol více zohledňující co nejkratší dopravní tah „domov–škola“, což by vlastním dopravním zatížením města také pomohlo.

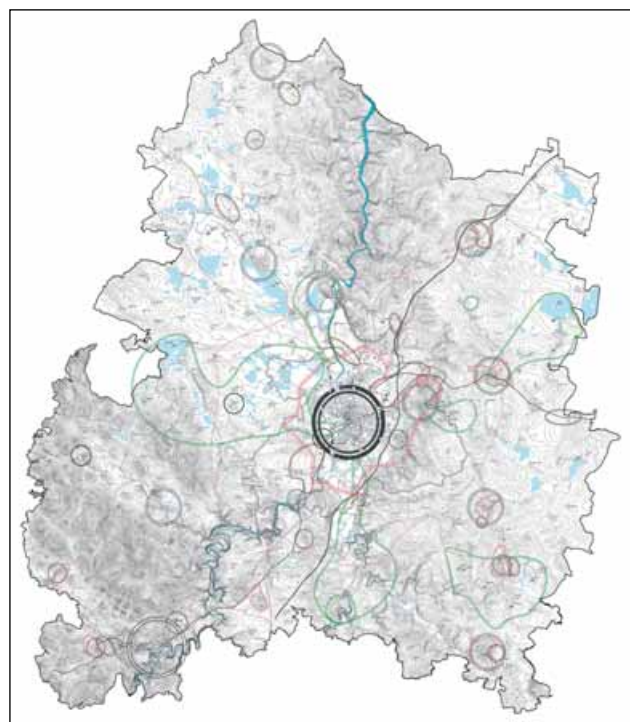
V oblasti dopravní infrastruktury studie přináší komplexní zřetření všech plánovaných dopravních záměrů v dané oblasti a v tomto směru ve své podstatě potvrzuje dopravní záměry vymezené již nyní závazně v územních plánech nebo zásadách územního rozvoje, které pro danou oblast označuje jako klíčové. V širším kontextu dojezdu do Českých Budějovic územní studie nedefinuje žádné nové dopravní vazby a nutná dopravní propojení, která by již nebyla v současné době

známá. Celkem překvapivě přináší územní studie v oblasti dopravní infrastruktury závěr, že opticky chybějící západní dopravní okruh okolo Českých Budějovic, který dosud nebyl vymezen v žádné územně plánovací dokumentaci (byť severní, jižní i východní okruhy vymezeny závazně jsou), by nebyl pro rozvoj aglomerace významný. Západní okruh byl v rámci územní studie prověřen dopravním modelem se závěrem „Z pohledu zatížení sítě stavba nevykazuje vysoké intenzity dopravy a neváže na sebe tolik dopravy, aby byla pro obslužnost aglomerace klíčová.“

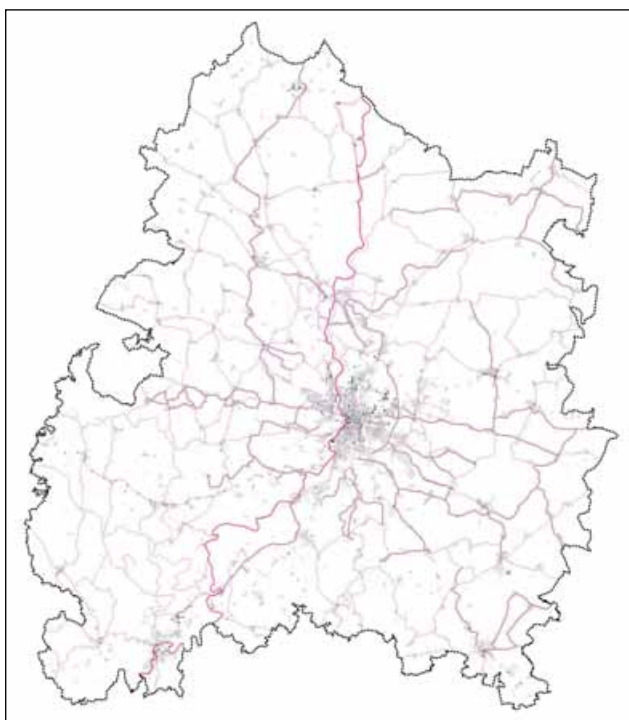
Územní studie však díky svému měřítku necílí jen na širší vazby Českých Budějovic a jejich okolí, kde lze hovořit z pohledu dopravní infrastruktury zejména o obchvatech některých obcí, ale zaměřuje se na hledání problémů a jejich odstranění i uvnitř jádrového města. Jako jeden z klíčových problémů v oblasti dopravy definuje nedostatek mostních propojení přes dvě významné budějovické řeky – Malší a Vltavu. Územní studie definuje nová místa vhodná pro přemostění pro silniční dopravu tak, aby byla zajištěna vyšší plynulost dopravy na území krajského města. Radiály ve směru sever–jih jsou v rámci jádrového území převážně vybudovány, zatímco radiály ve směru východ–západ je nezbytné do území doplnit.

Vyjma přemostění pro silniční dopravu řeší územní studie také klíčové křižovatky na území města, které jsou zatíženy zejména v ranních a odpoledních hodinách při přepravách osob do zaměstnání či do škol. Územní studie definuje problémové křižovatky, na nichž se v současné době dopravní situace v uvedených časech komplikuje, a řeší jejich možné nové přebudování do propustnějších podob. Pro křižovatky jsou doplněny kartogramy intenzit výhledově pro rok 2040 včetně protokolů pro posouzení kapacit. Při vzhledu do problematiky dopravní zátěže jádrového města nezapomíná územní studie ani na řešení parkovišť P+R, a to nejen přímo na území jádrového města, ale i ve vhodných okolních obcích.

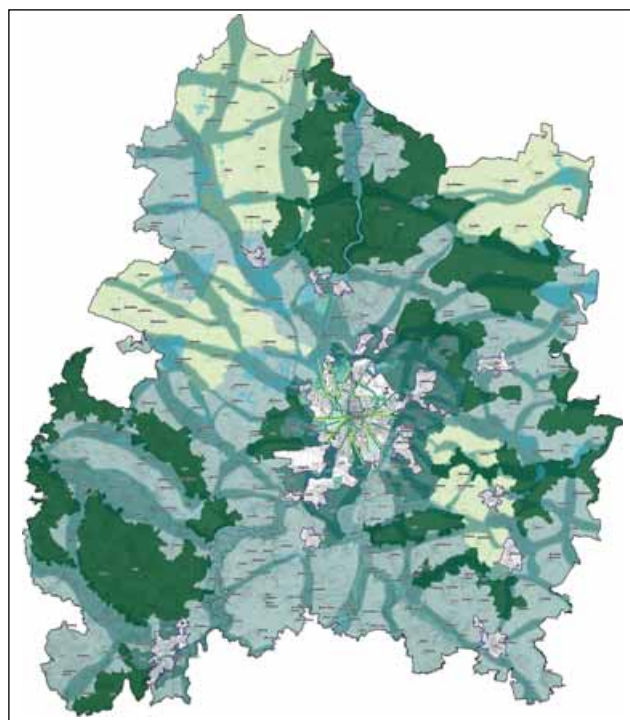
Územní studie také velkou měrou řeší prostupnost zájmového území pro cyklisty. Cyklistické trasy jsou navrhovány se zřetelem dojezdu do zaměstnání, ale také s potenciálem vyjížděk za účelem krátkodobé rekreace či každodenního sportovního výkonu. V rámci územní studie byla stávající síť cyklostezek doplněna o návrh nových stezek a jízdních pruhů, které umožní bezpečný pohyb cyklistů mezi obcemi, a jejich propojení s Českými Budějovicemi. Studie mj. navrhuje nová cyklistická a pěší propojení přes řeku Vltavu, která vytváří lepší prostupnost krajiny, a to také nejen na území města Českých Budějovic, ale cíleně i v dalších obcích či městech metropolitní oblasti, kde řeka pro cyklisty a pěší představuje přirozenou bariéru v prostupnosti. Jedním z velmi ambiciózních řešení

Znázornění subcenter v řešeném území

Cyklodoprava

Návrh krajinné koncepce

cyklistické dopravy v metropolitní oblasti, které je doplněno i patřičnou vizualizací a konkretizací turistických cílů, je využívání stávající železniční trati, která bude po výstavbě nového železničního koridoru opuštěna, jako samostatné a uživatelsky velmi přívětivé cyklostezky.

Územní studie řeší samozřejmě všechny módy dopravní infrastruktury – železniční dopravu, která je dána v tomto území zejména výstavbou IV. tranzitního železničního koridoru, vodní dopravu, která má v oblasti Českých Budějovic velký potenciál zejména pro rekreační či vyhlídkové plavby, a leteckou dopravu vztahující se k nově provozovanému mezinárodnímu letišti České Budějovice.

Cílem studie je nahlížet na celou oblast i z hlediska možnosti budoucího rozvoje, aby si jako celek zachovala sídelní atraktivitu, zvyšovala pracovní atraktivitu a konkurenceschopnost pro své obyvatele. Těmto ambicím se věnuje zejména část územní studie zaměřená na urbanistický rozvoj, který sleduje tři základní oblasti – bydlení, občanské vybavení a produkci v nejširším smyslu slova – od výrobní po intelektuální.

I z pohledu urbanizace lze konstatovat, že území označené jako metropolitní oblast České Budějovice je definováno především vzájemnými intenzivními přirozenými funkčními vazbami mezi okolními obcemi a jádrovým městem České Budějovice. Klíčový význam pro tuto oblast si od založení do současnosti udržely České Budějovice, které lze z pohledu Jihočechů označit „METROPOLÍ“ jižních Čech. Dále studie promítla do svého řešení tzv. subcentra, která hrají významnou roli pro obce ve svém okolí, a tudíž významně ovlivňují potenciál rozvoje těchto území. Nejvýznamnějším subcentrem, které bylo do řešeného území metropolitní oblasti zahrnuto, je okresní město Český Krumlov s poměrně širokou nabídkou zaměstnání i vyššího občanského vybavení, které je navíc coby unikátní historické město (město UNESCO) turistickým a kulturním centrem jižních Čech. Územní studie definovala subcentra v celkem čtyřech kategoriích, vždy podle rozsa-

hu jejich občanského vybavení a závislosti okolních obcí na tomto vybavení. I z pohledu urbanistického rozvoje se jeví jako klíčový aspekt pro fungování vztahů uvnitř metropolitní oblasti zajištění kvalitní dopravní infrastruktury jak do subcenter, tak mezi nimi, a zejména potom do/z metropole. Míněna je nejen doprava individuální a doprava v klidu, ale také doprava veřejná.

Stejně jako dopravní infrastrukturu v metropolitní oblasti ovlivňovalo historické umístění města (nejprve vznikala dopravní propojení ve směru sever–jih, bez nutnosti křížení řek), i urbanistické založení jádrového území a návaznost na založený charakter je z posouzení urbanistického rozvoje zjevná. Město bylo původně založeno pod soutokem řek Vltavy a Malše na pravém břehu řeky Vltavy. Po zbourání hradeb se rozvíjelo východním, severním a jižním směrem v prostoru vymezeném vybudovanou železnicí. V druhé polovině 20. století se s rozvojem těžkého průmyslu a vznikem nových průmyslových obvodů město rozvíjelo dále východním směrem za železnici. V této době také dochází poprvé k rozvoji města západním směrem za řeku – vznikají sportoviště a park Stromovka. Následná výstavba sídlišť na levém břehu Vltavy vedla k zapojení levobřežního území do souvislé aglomerace. Jako poslední se do územní koncepce aglomerace promítá současná vlna suburbanizace probíhající cca od roku 2000, kdy dochází k odlivu obyvatel z jádrového města do okrajových obcí aglomerace. Zjednodušeně tak lze říci, že v důsledku historického vývoje je v současné době jižní a západní část aglomerace převážně obytného charakteru, kdežto východní a severovýchodní území je převážně produkční. Jako přibližný předěl mezi nimi lze vnímat železnici.

Současně lze s ohledem na poměrně malé správní území jádrového města konstatovat, že z pohledu urbanizace je nový potenciál pro území spatřován více v transformaci stávajících ploch než v nárůstu nových zastavitelných ploch. V oblasti transformace tak územní studie definuje celkem jedenáct významných transformačních území, nejen na území města České Budějovice. Nejedná se vždy o transformaci na plochy pro bydlení, kterými přímo jádrové město disponuje v menší míře než okolní obce, ale také zejména o transformaci na potřebnou občanskou vybavenost. Některé transformační plochy jsou doplněny ve studii též konkrétní vizualizací.

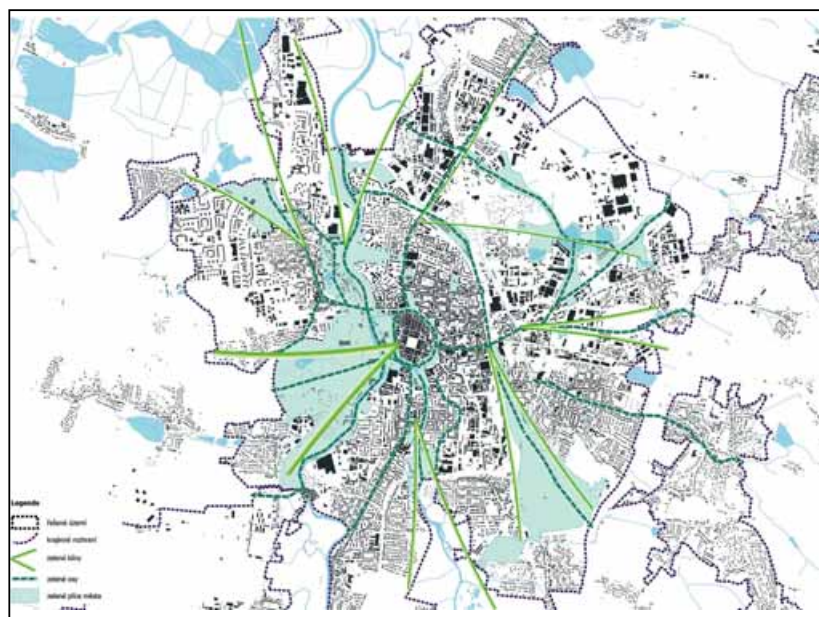
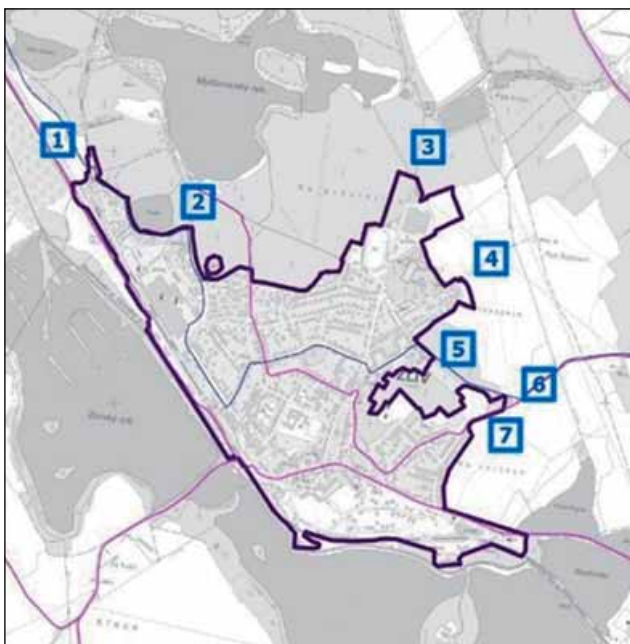

Schéma krajinné koncepce pro jádrové území oblasti (zelené klíny)

Důležité prolínání všech tří základních pilířů územní studie dokresluje vymezení krajinných rozhraní, které je součástí jak urbanistické části studie, tak krajinářské části. Zjednodušeně by se dalo definovat krajinné rozhraní jako území zahrnující zastavěné území a většinu zastavitelných ploch vymezených v územních plánech jednotlivých obcí. Při zájmu o další rozvoj za toto rozhraní je nutno důsledně vážit jeho potřebu na úkor krajinného zázemí sídla, nicméně krajinné

Zlín – schéma krajinného rozhraní

rozhraní budoucí rozvoj do přírodního prostředí nevylučuje. S ohledem na blízkost některých územních celků v metropolitní oblasti má krajinné rozhraní napomáhat též k uvědomění si vlastních hranic obce a zabránit dalšímu srůstání sídel, kvůli němuž často dochází ke zhoršené prostupnosti územím a narušení propojení přírodních území.

I přírodní potenciál území a zachování přirozeného přírodního území v metropolitní oblasti je součástí územní studie metropolitní oblasti, která vnímá jednotlivá sídla jako součást krajiny, kterou nelze při územním plánování upozadit nebo dokonce opomenout. Krajina jako obecný pojem označuje převážně rozsáhlejší fyzické prostředí vnímané v jistém nadhledu, jež má určitý charakter. Tento charakter lze do určité míry zobecnit a popisovat pojmy, které zachycují fyzickou i metafyzickou stránku reality. Krajina v sobě zahrnuje komplexní soubor nesmírně komplikovaných vztahů, jevů a dějů v nekonečné různorodosti v mnoha případech s nepříliš jednoznačně definovatelnou hranicí. Z pohledu územní studie je chápán pojem krajiny a ideový návrh její koncepce jako jedna dílčí složka z celkové tří složek, která je věnovaná přírodnímu a potažmo rekreačnímu potenciálu území se zaměřením na oblasti, kde je žádoucí udržet nebo podpořit převažující přírodní charakter nad aspekty civilizačního rozvoje pro zachování nebo dosažení všech potenciálně pozitivních vlivů na kvalitu života obyvatel i návštěvníků dané lokality. Územní studie je v závislosti na výše uvedeném koncipována jako rámcová ideová vize zaměřená především na důležité krajinné souvislosti, cenné aspekty obsahující potenciální příležitosti k ochraně a rehabilitaci současných hodnot nebo vytvoření nových. Návrhová část upozorňuje na případné formy vhodné ochrany nebo možná opatření u vymezených prvků s jistou mírou cílené úpravy režimu při zacházení s daným územím, které je vhodné uplatňovat v souběhu nebo nad rámec standardního systému ochrany přírody a kulturního bohatství.

Studie v zásadě obsahuje principy analytické (zpřesňující zjištění z podkladů), návrhové a regulativní. Návrh předsta-

vuje ideový výhledový stav dalšího krajinářského tvarování území a určuje směr vývoje komponované složky krajiny. Pracuje s entitami a do určité míry je kombinuje z hlediska fyzických struktur a z hledisek tematických, které zahrnují vybraná klíčová témata („Přírodní hodnoty“, „Kompoziční, estetické a kulturní hodnoty“, „Hospodaření v krajině“, „Voda v krajině“, „Prostupnost krajiny“, „Ekosystémové služby krajiny“, „Rekreační potenciál v krajině“). Tato klíčová témata jsou promítnuta do studie prostřednictvím konkrétních návrhů i obecných principů zohledňovaných v jednotlivých částech.

Z celkového rozsahu území metropolitní oblasti jsou vybrány a detailněji rozpracovány ve větším měřítku některé dílčí části jako charakteristická ilustrace možných opatření, výsledků a principů, které mohou být v zásadě dále aplikovány také na jiných místech území metropolitní oblasti.

Za zmínku zcela jistě stojí návrh tzv. zelených klínů, které účelně prorůstají z volné krajiny do zastavěných území obcí, dále pak příklady možných přírodních parků ve vhodných lokalitách ke každodennímu pobytu místních obyvatel.

Územní studie se v rámci ukázek dobré praxe věnuje jak krajině uvnitř urbanizovaných částí území, tak volné krajině. Neopomíná ve vazbě na další části této studie, tj. zejména dopravní stavby a urbanismus, doplňovat vhodná řešení pro budoucí realizace staveb tak, aby dané stavby nebyly v území nepřekonatelnou bariérou pro místní uživatele.

Představené teze by měly dlouhodobě sloužit jako inspirace pro další možné konkrétní naplňování vize v celku nebo jednotlivých detailech v rámci výkonu státní správy a samosprávy a podklad pro standardní procesy ve správních řízeních s uvědoměním si dlouhodobých komplexních souvislostí tak, aby aktuální ekonomický rozvoj a jeho hmotné projevy probíhaly, pokud možno, v souladu s přírodními hodnotami v dlouhodobém výhledu. Přístup, kdy může stabilně docházet nejen k respektování krajinných hodnot, ale dokonce i rehabilitaci přírodních hodnot narušených a vzniku nových, je ve své podstatě z celospolečenského hlediska a v dlouhodobém horizontu nejvhodnější nejen eticky, ale i ekonomicky a zásadně přispěje ke kvalitě života a sociální stabilitě dané oblasti.

Pro dosažení vytyčených cílů je nezbytná aktivní implementace a využití principů této studie v systému standardní územně plánovací praxe a správních procesech v dotčeném území.

V případě zájmu je možné si kompletní studii prohlédnout zde: <http://www.geoportal.kraj-jihocesky.gov.cz/portal/uzemni-planovani/jihocesky-kraj/uzemni-studie/uzemni-studie-mocb>.

Ing. Věra Trísková

Odbor regionálního rozvoje a územního plánování
Krajský úřad Jihočeského kraje

PŘESHraniční Spolupráce v praxi

V rámci mé činnosti vycházím ze strategických plánů obou měst a zároveň se snažíme vzájemně propojovat výstupy s ohledem na cíle a vize. Strategický rámec projektů vychází ze stanovené struktury nebo ze samotných plánů, které jsou definovány jako vodítko pro řízení projektů v souladu s dlouhodobými cíli měst. Obě města mají své strategické dokumenty, o které se realizované dokumenty opírají. Aš se více zabývá rozvojem v oblasti cestovního ruchu a vytváření městské infrastruktury. Město Aš má standardní strategický dokument platný do roku 2030, ale vychází i ze strategického dokumentu spolupráce mezi Aší a Selbem. Cheb má strategický plán rozvoje města. Cheb cílí více na zkvalitňování života ve městě. Rozvíjí se v oblasti sportovních aktivit (je kladen důraz na profesionální zázemí pro sportovce), podporu a modernizaci turistických a sportovních nabídek. V případě obou měst nejsou jednotlivé projekty jen izolovanými aktivitami, ale přispívají k naplnění širší strategie.

Přeshraniční Spolupráce

Přeshraniční spolupráce označuje formu spolupráce mezi regiony nebo subjekty (např. městy, obcemi, institucemi, firmami nebo neziskovkami), které se nacházejí v blízkosti společných státních hranic. Cílem je překonávat překážky způsobené hranicemi a podporovat společný rozvoj, výměnu zkušeností, sdílení zdrojů a řešení společných problémů.

Příklady přeshraniční spolupráce:

- Česko – Německo: Spolupráce obcí podél hranice, společné projekty v oblasti životního prostředí, školství či kultury.
- Euroregiony: Např. Euroregion Šumava, Euroregion Nisa, které sdružují obce a regiony z více států za účelem koordinované spolupráce.
- Společné projekty financované z EU: Např. z programu Interreg, který podporuje právě přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci.

Oblasti, kde se spolupráce často rozvíjí:

- Doprava a infrastruktura (např. propojení cyklostezek)
- Cestovní ruch
- Ochrana životního prostředí
- Zdravotnictví a sociální služby
- Školství a vzdělávání
- Kulturní výměny a společenské akce

Přehled dotačních oblastí – Programy:

- Program Partnerství – MV ČR

Můj první program, se kterým jsem pracovala, byl program Partnerství, který představoval inovaci v oblasti prevence kriminality na místní úrovni a který byl v letech 1996–2004 postupně realizován v 95 městech ČR s počtem obyvatel nad 10 tisíc.

V rámci města Aše šlo primárně o projekty na podporu zvýšení bezpečnosti ve městě. Jednalo se o modernizaci městského dohlížečského kamerového systému v Aši a aktivity směřující ke snížení sociálněpatologických jevů.

Následně k preventivním programům přibýly i ty přeshraniční, a to vzhledem k tomu, že se ukázalo jako vhodné řadu věcí řešit společně s kolegy z Německa.

Zde jsem pracovala s těmito programy:

- INTERREG III 2000–2006 – přeshraniční spolupráce
- INTERREG IV 2007–2013 – přeshraniční spolupráce
- Cíl 3 program Česko – Sasko 2014–2020
- Cíl EÚS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014–2020
- Program Interreg Česko – Bavorsko 2021–2027
- Program Interreg Česko – Sasko 2021–2027

Intenzivně jsem začala pracovat s programy přeshraniční spolupráce od roku 2007.

Za svou praxi jsem realizovala nebo spolu-realizovala více než tři desítky projektů Euregia Egrensis – takzvané malé projekty. A dále více jak dvě desítky velkých přeshraničních projektů.

Souhrn realizovaných projektů

Vybrala jsem takové projekty, které měly významný vliv pro rozvoj území.

Centrum kultury a umění Aš – Adorf (2022–2023)

Lead partner: město Aš; projektoví partneři: PP1 město Adorf; PP2 Wohnungsgesellschaft Adorf/Vogtl. mbH.

Cílem projektu byla podpora společné identity v oblasti kultury. Dvě města a jejich základní umělecké školy nejprve vybudovaly vhodné podmínky (rekonstrukce objektů) a následně vytvořily sérii kulturních aktivit. Dokonce vznikla česko-německá divadelní inscenace *Balada o Vilhelmíně a Fridolínovi*.

„KAPLAN/ka“ – Společná historie Aše a Selbu v časové ose

Cílem projektu bylo zachování společného kulturního dědictví s ohledem na společnou historii. To zahrnovalo i oblast obnovy kulturního dědictví (např. památná a pietní místa) s bezprostředním přeshraničním významem v součinnosti na podporu nehmotného kulturního dědictví (společná minulost, stěžejní okamžiky – např. vysídlení). Realizováno v letech 2021–2023.

Budova nového kulturního centra a ZUŠ v Aši před rekonstrukcí

Brána do nitra Země (2022)

Projekt zaměřený na geologii a vzdělávání, jehož cílem je obnovení kulturního a přírodního dědictví v konkrétních lokalitách – Fichtelberg, Cheb a Františkovy Lázně. Lead partneři: Nadace Montan-Stiftung Nordost Bayern z Fichtelbergu; Projektoví partneři: Cheb, Františkovy Lázně.

Tyto tři lokality byly propojeny marketingově a především tematickou cestou, která dotčené území propojuje i prostřednictvím nových médií. Cesta začíná ve Fichtelbergu, pokračuje přes Alexandersbad a Hohenberg do Františkových Lázní, Soosu přes Komorní hůrku, Chebu a zpět. Projekt obsahoval jak investiční část (stavbu – rekonstrukci, revitalizaci), tak i měkké aktivity, jako byla podpora spolupráce – práce multioborové skupiny, vzdělávací program pro žáky základních a středních škol.

Clara III. ČR/Bavorsko – Clara III. ČR/Sasko (2016–2019)

CLARA III: Rozvoj společné partnerské spolupráce veřejné správy v česko-bavorském a česko-saském regionu. Cílem bylo zintenzivnění spolupráce sousedních regionů společného pohraničí. Projekt řešil v celkovém pojetí různá témata, např.: cestovní ruch a lázeňství, civilní ochranu, moderní veřejnou správu, regionální rozvoj a územní plánování, životní prostředí a dopravu. S tímto projektem běžel paralelně i projekt v Bavorsku.

Budova kulturního centra a ZUŠ v Aši po rekonstrukci

Centrum dětí a mládeže pro ochranu přírody a životního prostředí Hammerpark Plauen/Iesopark Aš (2014–2015)

Projekt zaměřený na podporu spolupráce města Aše, saského Plavna a jejich základních škol. V rámci projektu proběhly revitalizace parku v Aši a v Plavně, na kterých se podíleli samotní žáci. Následně v parcích probíhaly společné školní i volnočasové aktivity.

Cyklistická stezka podél toku Elster – Halštrov 1. úsek z Aše do Oelsnitz (2014)

Projekt zaměřený na podporu vybudování cyklistických tras mezi Aši a Oelsnitz.

Revitalizace Mikulášského vrchu v Aši (2008–2010)

Projekt na obnovu Ašského muzea a muzea v bavorském Rehau.

Zpřístupnění památek v údolí Halštrova mezi Kopaninami a Bad Elsteru (2013–2015)

Projekt měl za cíl znovuobnovení historicky významných míst v Doubravě a v Bad Elsteru. K tomuto účelu byl v Doubravě upraven areál památkově chráněného holendru (papírny) a v Bad Elsteru došlo k zrestaurování památkově chráněné dřevěné budovy ve slunečních, vzdušných lázních a venkovní plovnárně.

Letní kino v Sadech míru v Aši před rekonstrukcí

Letní kino v Sadech míru v Aši po rekonstrukci

Jezdíme bezpečně – společně (dopravní hřiště, 2013–2014)

Projekt zaměřený na osvětu v oblasti bezpečnosti provozu. V Aši byl vybudován areál dopravního hřiště a žáci ze škol v okolí zde absolvovali společnou výuku.

Park zážitků Bad Elster – Aš (2012–2013)

Přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Sasko 2007–2013. Lead partner: město Aš, projektový partner: Bad Elster.

Projekt zahrnoval revitalizaci parku Paula Schindela v Bad Elsteru a sanaci parku Sady Míru v Aši. Záměr doprovázel projekt přeshraniční interpretace regionu očima německých a českých umělců, jejichž díla zdobila parky a prostor podél Halštrovské přeshraniční cyklostezky. Cílem projektu byl vyrovnaný přeshraniční rozvoj návštěvní destinace Vogtlandsko/Čechy a rozvoj měkkých místních faktorů.

Kulturní cesta fojtů (2016–2020)

Projekt „Kulturní cesta fojtů“ byl a je unikátním projektem, na kterém se podílelo 11 projektových partnerů z Čech a Saska. Cílem projektu byla společná a cílená propagace přeshraničních turistických a kulturních nabídek v rámci dotčených regionů. Partneri projektu: futurum Vogtland e. V., Euregio Egrensis, TU Chemnitz, Tourismusverband Vogtland e. V., Weida, Greiz, Plauen, Olešnice, Františkovy Lázně, Cheb a Aš.

Město Aš – jedinečným způsobem prezentovalo historickou podobu Goethova náměstí v Aši – virtuální prohlídka, intenzivní spolupráce s projektovými partnery na zajištění realizace projektu, společná prezentace výstupů projektu.

Město Cheb – netradiční virtualizace naučného okruhu chebský hrad – Jánské náměstí – Mlýnská brána, intenzivní spolupráce s projektovými partnery na zajištění realizace projektu.

Výčet několika malých projektů:

Vsazení historického modelu do současného stavu (Goethovo náměstí v Aši)

Proti drogám přes hranice – Aš/Adorf

Společný fond malých projektů Euregia Egrensis podpořil projekt „Proti drogám přes hranice“ v rámci Programu spolupráce na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2014–2020. Jednalo se o projekt, který se zabýval protidrogovou prevencí prostřednictvím protidrogového vlaku – jednalo se o interaktivní vzdělávací program.

Historické krovy měst Cheb a Hof – tesařská tradice napříč hranicemi

Projekt „Historické krovy měst Cheb a Hof – tesařská tradice napříč hranicemi“ byl spolufinancován z Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014–2020 prostřednictvím dispozičního fondu Euregia Egrensis. Šlo o prezentaci původního způsobu výroby krovů, a to nejen na Chebsku.

Součástí projektu „Kulturní cesta fojtů“ byla i putovní výstava, která je využívána dodnes

Časová osa historie Aše a Selbu

Společné cyklosetkání Neualbenreuth – Cheb

Cílem projektu byla podpora spolupráce měst a snaha posílit pohled obyvatel města na zdravý životní styl. Šlo o společný cyklovýlet s doprovodným programem.

Wir wissen und sind hier Cheb/Waldsassen

Cílem projektu je podpora protidrogové prevence formou proškolení místních odborníků na vybraná témata a také příprava vzdělávacích materiálů dle doporučení místních odborníků s ohledem na jejich zkušenosti a vliv příhraničí. Jedná se o přímé navázání na projekt Revolution train, který byl realizován v roce 2016. Projekt vycházel z projektu „Proti drogám přes hranice – Aš/Mylau“.

Strategický plán spolupráce v příhraniční oblasti Aš – Selb (2014)

Cílem tohoto projektu bylo zpracování dokumentu za účelem dlouhodobého strategického plánování rozvoje přeshraniční spolupráce mezi městy Aš a Selb. Hlavním důvodem ke vzniku projektu bylo ukázat oběma městům vhodná témata pro budoucí spolupráci.

Společná strategie Aše a Selbu

Podpora a prohloubení vzájemné spolupráce Aše a Selbu – aktualizace společného strategického dokumentu (2024). Navazující projekt na ten předešlý.

Česko-bavorské slavnosti piva (2017)

Projekt byl spolufinancován z Programu přeshraniční spolupráce Svobodný stát Bavorsko – Česká republika 2014–2020 v rámci dispozičního fondu Euregia Egrensis Obdobné akce – Buchtobraní, Letní slavnosti města, Sportem proti nudě apod.

Projekty v realizaci:

Kulturní dědictví Fojtska a Chebska

Město Cheb realizuje projekt „Kulturní dědictví Fojtska a Chebska (KcF)“ v rámci dotačního programu Interreg Česko – Sasko 2021–2027, a to společně s deseti projektovými partnery. Projekt navazuje na projekt Kulturní cesta fojtů.

Do projektu jsou společně s městem Cheb zapojena města Františkovy Lázně, Skalná, Hof, Greiz, Plauen a dále Oelsnitzer Kultur GmbH, TU Chemnitz, Masarykova univerzita a Vogtländischer Altertumsforschender Verein zu Hohenleuben e. V. Lead partner: futurum vogtland e. V.

Hlavním cílem projektu je podpora spolupráce zmíněných subjektů a prezentace bohatého historického a kulturního dědictví regionu durynsko-sasko-franského Fojtska a Chebska.

Doba realizace je stanovena od 19. 7. 2023 do 30. 6. 2027.

Stavíme most k porozumění

Jedná se o inovativní projekt zaměřený na moderní přístup ke vzdělávání, kdy pomocí bilingvního vzdělávání a podpory jazyka v Chebu, Waldsassenu a Tröstau dojde k posílení vzdělávání v příhraničí. Podpora výuky cizího jazyka v raném věku přispívá k osobnostnímu rozvoji každého jedince a otevírá řadu možností budování multikulturní a tolerantní společnosti. Zároveň přispěje ke sbližování obou zemí.

Doba realizace je stanovena od 2. 9. 2024 do 1. 8. 2027.

Přínosy:

Je možné jednoznačně říci, že přeshraniční spolupráce má smysl, a městům, jako je Aš a Cheb, tyto dotační možnosti pomohly k rozvoji území. Ať se jednalo o infrastrukturu nebo cestovní ruch, ve všech těchto oblastech měla vzájemná spolupráce a podpora smysl a výrazně přispěla jak rozvoji území, tak sbližování příhraničních měst.

ZHODNOCENÍ

V rámci srovnání je dobré pohlédnout na rozdílnost obou měst – Aš má 12. tis. obyvatel, Cheb 30 tis. obyvatel – obě města mají naprosto odlišnou kulturu i sounáležitost, a to včetně historického ukotvení. Obě města jsou rozlišná, ale přínos dotačních možností je jednoznačný. Jen pro každé město toto mělo jiný dopad. Cheb je jednoznačně historické město, a díky tomu projekty zaměřené na historii byly konkrétní a fyzické (výstavy na chebském hradě a podobně). Zato v Aši bylo nutné využít více moderní technologie, kdy historické pamětihodnosti prezentujeme alespoň virtuálně.

Z mého pohledu je využívání dotačních možností velkou výhodou. Ale sama za sebe vidím jako velký přínos vzájemné poznávání a vytvoření skvěle fungujících pracovních a někdy i přátelských vztahů. Pro mě byla a je tato práce inspirací a poznávání nových věcí, které mají prostě smysl. Asi jsem i často měla štěstí na skvělé kolegy a partnery, ale právě díky tomu všemu vznikaly jedinečné projekty.

Grafický doprovod: archiv autorky

Miroslava Petříková, DiS.

projektová manažerka

Oddělení řízení projektů a rozvoje města

Městský úřad Aš

a Městský úřad Cheb

ZMĚNY TRASY VRT / RS4 PRAHA–DRÁŽĎANY Z POHLEDU ZASTUPITELE MALÉ OBCE NA LITOMĚŘICKU

Trasování 30.let plánovaného koridoru VRT Ústeckým krajem – od odbornosti k zoufalému posouvání čar v mapě

Původní myšlenka VRT, jako pozemní náhrada letadla, byla obsahem již dokumentace VÚC Litoměřicko před zhruba 30 lety. Postupným zpřesněním a změnami legislativních procesů byla trasa zakotvena do ZÚR Ústeckého kraje v r. 2011 jako koridor rezervy šířky 600 m, na Litoměřicku v naprosté většině mimo zastavěná území obcí.

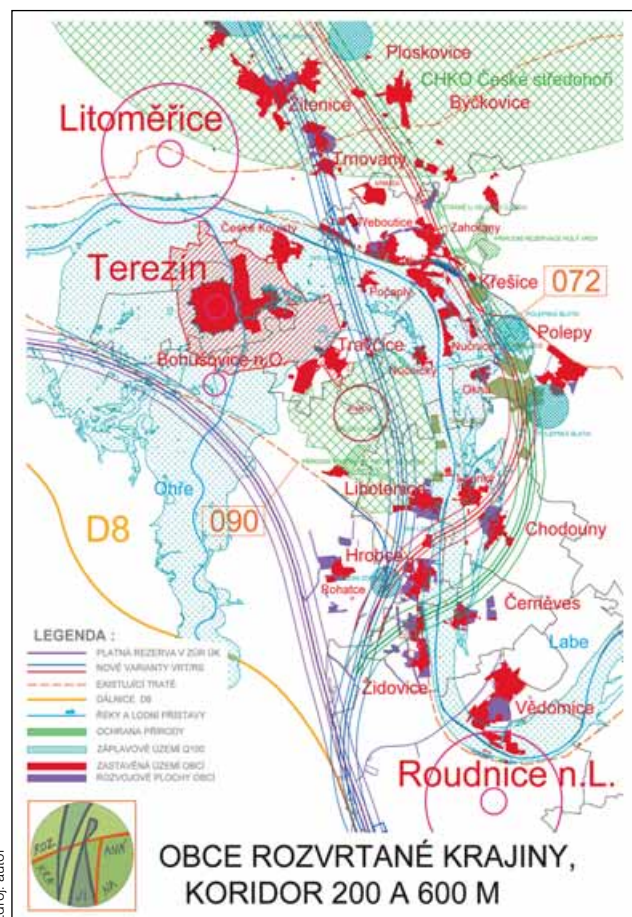
Obce ze zákona respektovaly tuto rezervu a přizpůsobily jí během následujících let své územní plány. Postupný lobbying dílčích aktérů za změny trasy, zejména pak některých představitelů města Ústí nad Labem, vedl ke snaze projektantů nalézt trasu skrz krajské město. Tato snaha vedla ke zpracování nových variant. Tehdejší projektant SUDOP Praha zpracoval ucelenou územně-technickou studii v r. 2015 s posouzením různých hledisek v území, včetně nejzásadnějších střetů v území pro různé trasy. Varianta s názvem C, východně od Litoměřic, která je nejbližší nyníjší trase v tomto materiálu, vyšla jako nejhorší.

Geologická rešerše k variantám podle zmiňované územně-technické studie v závěru konstatuje nutnost víceetapového inženýrskogeologického a hydrogeologického průzkumu pro ověření posouzení technické realizovatelnosti.

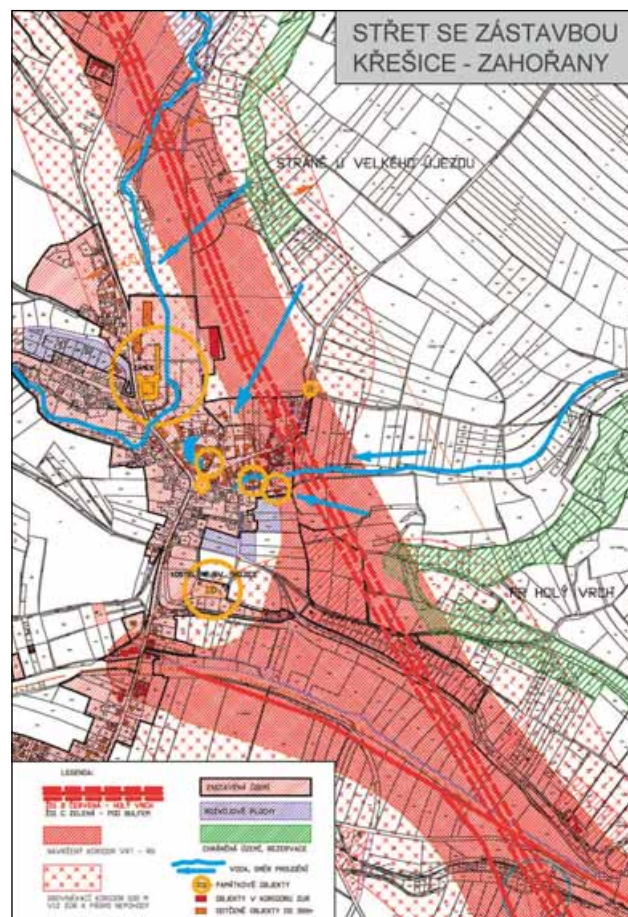
Takový průzkum neproběhl, podrobnější geologické i další, např. přírodovědné průzkumy, jsou odkládány na další fáze projektu. V době zpracování těchto materiálů prozatím nikdo neuvažoval o spojení VRT a nákladní dopravy.

Následně dochází ke změnám v přístupu k projektu, Správa železnic vytváří v roce 2017 vlastní projekční tým a navrhuje změny trasy. Předkládá v roce 2019 studii proveditelnosti, následně schválenou centrální komisí Ministerstva dopravy (MD) v prosinci 2020. Studie je zpracována na úroveň jízdních řádů a jednotlivých linek, bez projednání průchodnosti územím a bez vědomí dotčených obcí a širší veřejnosti, bez souladu s územně plánovací dokumentací. Do PÚR ČR se tato koncepce dostává až následně. Ve znění ze září 2020 je zakotvena povinnost prověřit napojení města Ústí nad Labem na koridor Praha–Dražďany se zastávkou pro konvenční rychlíky. Ve znění z ledna 2021 se objevuje opět pouze prověření napojení Ústí n. L. na koridor se zastávkou pro rychlíkovou dopravu. Ve studii proveditelnosti se nově objevuje souběh osobní dopravy s nákladní z oblasti Křešic na Litoměřicku přes Ústí nad Labem do Krušnohorského tunelu.

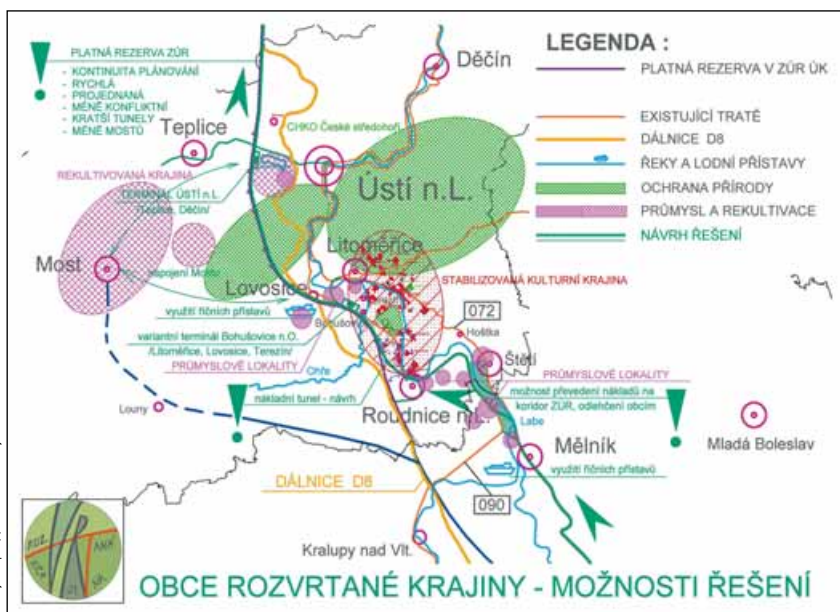
Překvapivá změna trasy je zásadní, jde o přesun trasy na pravý břeh Labe za Roudnici nad Labem, součástí je souvislý 18 km dlouhý tzv. Středohořský tunel s kombi-

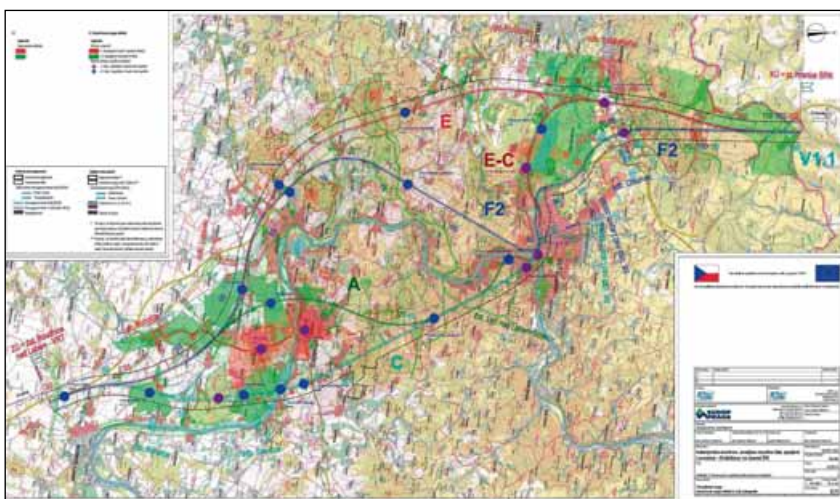
Detail průchodu nově navržených tras územím

Střet nového koridoru se zastavbou, Křešice–Zahořany (příklad vlastních mapových podkladů)

Návrh řešení nákladní dopravy z pohledu obcí RozVRTané krajiny

Varianty z územně-technické studie, definice základních střetů (SUDOP, 2015)

vanou dopravou a možností napojení koridoru nákladní trasy od Kolína a Mělníku do Ústí n. L. Z celkové kapacity Krušnohorského tunelu 150 nákladních vlaků denně by Středoohorský tunel pojal asi 50 vlaků, zbylých 100 vlaků zatíží Litoměřice a labské údolí v oblasti Porta Bohemica. Tyto dva koridory se následně spojují přímo v centru Ústí n. L., z mého pohledu smutný výsledek snah o řešení strategického projektu. Přímě v krajském městě je tak vytvářeno další úzké hrdlo, přitom obecným smyslem podobných evropských projektů bylo právě tato kolizní místa eliminovat. Je zde potřeba mít na paměti také převážení nebezpečných nákladů a přítomnost chemických provozů v labském kaňonu v centru města. Také se v evropských notách pro obdobné projekty budování sítě TEN-T dočítáme o preferenci multimodálního propojování různých druhů dopravy. Taková propojení se nabízejí například v Mělníku a Štětí s možností zapojení lodní dopravy, ale zejména v Lovosicích, kde se kříží železnice, dálnice D8 i řeka Labe, a kde by bylo možné navázat na dřívější překladiště Ro-La. Tento klíčový uzel ovšem nové trasování zcela mizí a přesouvá tuto zásadní křižovatku z okrajové průmyslové části Lovosic s prostorovým potenciálem do centra Ústí nad Labem.

ku rychlého a kvalitního evropského spojení, v maximální možné míře sledující výhodnou a stabilizovanou trasu rezervy v platných ZÚR. Napojení regionu a krajských měst lze realizovat dobře pomocí terminálů a taktových moderních spojení na tyto terminály mimo centra měst, jako plánovaný terminál Nehvizdy nebo Roudnice nad Labem.

Snažili jsme se poukázat na to, že nově navržené trasy vedou v těsné blízkosti zastavěných území a v rozvojových plochách obcí Hrobce, Chodouny a Polepy a centra obcí jsou tratě odstřihávány od svých místních částí. Například v Zahořanech, místní části Křešic, vede trasa přímo zastavěným územím v povrchovém hloubeném tunelu, který se těsně za obcí vynořuje, aby se po 500 m opět zanořil v těsné blízkosti další obytné enklávy. Jedná se o likvidaci lidských sídel se zachovalou historickou strukturou, s řadou kulturních i přírodních památek, kde se daří postupně obnovovat přirozenou vazbu na okolní krajinu.

Výsledkem je projekt nového „rychlého spojení“ kombinujícího na našem území nákladní i regionální dopravu s vlaky vyšších rychlostí, s průjezdem hustě zastavěným územím od Roudnice k Litoměřicím, s komplikovanými napojeními

Vynuceně aktivistický přístup spolku malých obcí, vznik a role spolku „rozVRTaná krajina“ v procesu změny trasování přesunem trasy z levobřežního koridoru rezervy ZÚR na pravý břeh Labe do krajiny polepských blat bez předchozího projednání

Náhodné odhalení úvah o změnách trasování přes ohlášené geodetické zaměřování na přelomu let 2019 a 2020 vedlo k první prezentaci od Správy železnic (SŽ) – v Roudnici nad Labem a následně v Litoměřicích. Postupně neochotné prosakování informací se neslo ruku v ruce s nástupem pandemie covid-19, která značně komplikovala následná jednání a která probíhala často pouze on-line. Obce na Litoměřicku a Roudnicku, postižené změnou trasování, vytvořily spolek RozVRTaná krajina. Cílem byla vzájemná koordinace, informovanost veřejnosti, snaha prezentovat problematiku krajským zastupitelům, kteří měli v rukou rozhodnutí v rámci aktualizace zásad územního rozvoje (ZÚR). Spolek byl rovněž od počátku v kontaktu s obdobně vytvořenými spolky, především se spolkem Koridor D8 nebo vznikajícím spolkem Vrtáci na Kutnohorsku a FOCH – Fórum občanů Chlumecka.

Naši snahou bylo především vysvětlit problém a zajistit, aby zastupitelé kraje věděli, o čem hlasují. Jednoznačně jsme podporovali od začátku myšlenku

Úval Zahorán od východu z Holého vrchu

na stávající tratě řadou mimoúrovňových křížení. Zároveň trať musí nově překřížit Labe ve výškově komplikovaných poměrech mezi Hrobci a Židovicemi, kdy trať musí překonat výškový rozdíl 50 m. Rychlost takové trati bude nejvýše 250 km/h, s dalšími možnými omezeními rychlosti vzhledem k těsnému míjení zastavěných částí obcí, dlouhým es-takádám apod. Původní trasa překonávala v nesrovnatelně snazších poměrech jednou řeku Ohři u Bohušovic.

Ať už jsou důvody pro změny trasy jakékoli, není možné obcházet demokratický princip projednání se všemi dotčenými subjekty. Není možné při takto zásadní změně koncepce předložit řešení schválené pouze jedním ministerstvem bez projednání a vnutit takto obcím trasy ignorující sídla a krajinu.

Porovnání různých typů krajiny – vliv změny trasování VRT, obhajoba krajiny rodinných zeleninových farem a chmelnic na Roudnicku a Litoměřicku

Hodnota kulturní krajiny oblasti polepských blat a okolí spočívá především v postupném návratu k udržitelnému hospodaření rodinných zemědělských farem, které navazují na péči a obhospodařování krajiny z doby před nástupem zemědělské kolektivizace. K tomuto hospodaření jsou vytvořeny dobré předpoklady polabské krajiny opřené o zveřejňující se pahorkatinu východního středohoří. Hospodaření probíhá na půdách nejlepší bonity zhodnocením systémem závlah, v těsném sousedství chráněných botanických lokalit. Krajina nese jedinečnou stopu historického vývoje s řadou významných kulturních památek. Nejedná se o krajinu chráněnou, ani o krajinu rekreační. Krajina žije své obyvatelé a její zásadní hodnota spočívá v rozdrobené struktuře zeleninových polí v kombinaci s chmelnicemi umístěnými v jedinečné konfiguraci a půdním složení polepských blat. Postupnou přeměnou blat byla vytvořena hodnotná mozaikovitá struktura krajiny s řadou odvodňovacích systémů a drobných vodotečí lemovaných zelení. Hospodaření a krajina s vodou fungují v křehce budované symbióze. Hustě osídlené území s historicky formovanou sítí komu-

nikací a vodotečí je zatíženo již dnes na hraně dopravní zátěže, kdy se v nejužším místě stísněné řekou Labe potkávají silnice a železnice. Do této sítě je v podstatě technicky nemožné začlenit novou trasu, má-li splnit změněné funkce podle nových zadání.

Zjevně klíčovým důvodem pro „nové zadání“ se ukázala potřeba napojení nákladní železniční dopravy směřující do Ústí n. L. a dále do Německa ze směru Kolín, Lysá nad Labem a Mělník po pravobřežní trati 072. Snaha o propojení s touto tratí vedla k vytvoření výsledného hybridu, kdy původně přímá rychlostní trať začíná nabírat parametry další konvenční trati. Opakovanou snahou mají kolegové posledních pěti let bylo poukázat na možnosti využít k převedení nákladů na levý břeh potenciálu průmyslem narušených krajin oblasti Mělníku a Štětí, kde navíc oba klíčové koridory vedou v blízkém souběhu, v příznivějších výškových poměrech. Takové oblasti by realizací nových přemostění mohly v rámci investice do nové trati získat i na kvalitě revitalizací mnohých brownfields v oblasti. Převedením nákladních vlaků dříve na levý břeh a propojením s oblastí Lovosic by došlo k odlehčení trasy od Štětí přes Litoměřice a údolí Labe nejen pod Ústím, ale i v oblasti zmiňované České brány.

Návrhy možných řešení v rámci pracovních skupin a krajského zastupitelstva v procesu aktualizace ZÚR

Dílčím úspěchem spolku RozVRTaná krajina bylo odložení rozhodnutí v krajském zastupitelstvu o pořízení 5. aktualizace ZÚR. Získali jsme tak čas a někteří krajští zastupitelé se s problematikou hlouběji seznámili. V Ústí nad Labem se podařilo postupně probudit větší zájem odborné veřejnosti, což vedlo k dílčím změnám postoje zastupitelů města. Konstruktivní oponenti v čele s Michalem Gabrielem navrhli nákladní bypass města a po vzoru např. Innsbrucku se snažili v rámci spolku Vrtule nabízet myšlenky, které by pomohly Ústí nad Labem vytěsnit z města letitou zátěž nákladní dopravy a využít plochu mnoha hektarů kolejíšť západního nádraží k rozvoji města. Bohužel tato

Zdroj: autor

Příklad vlastní koláže s cílem vyprovokovat zpracovatele k vizualizaci

občanská snaha byla značně utlumena politickými nařízeními shora směrem k představitelům města i kraje.

Dalším dílčím úspěchem RozVRTané krajiny bylo vytvoření pracovní skupiny hejtmána, do které jsme byli přizváni. Výsledkem byl pouze drobný posun u obce Chodouny. K zásadnějším změnám trasy nikdo nebyl ochoten a fungování skupiny bylo formální, bez zápisů z jednání a nebylo v podstatě míněno vážně. Během doby před rozhodnutím o pořízení aktualizace ZÚR Krajským úřadem Ústeckého kraje i během pořizování bylo naší snahou upozorňovat na zásadní střety v území vytvářením map střetů v obcích, vlastních vizualizací, navrhopat jiná možná řešení, zejména trasování nákladní dopravy, poukázat na volbu vhodnější krajiny včetně možných přínosů. Nikdo v rámci práce skupiny nebyl ochoten zásadněji upravovat navrženou trasu.

Postoj jednotlivých aktérů a dotčených orgánů v procesu aktualizace ZÚR Ústeckého kraje, absence urbanistů a krajinářů při navrhování, salámové metody plánování, selhání institucí dohlížejících na územně plánovací procesy

Celý proces je provázen náhlými změnami, postupným rozkrýváním problematiky po částech, jednáním, pokud

možno s každým aktérem zvlášť, a co nejméně transparentně. Rovněž jsme byli ubezpečeni, že 5. aktualizace ZÚR proběhne řádným postupem, následně byla pořízena zkráceně s jedním společným veřejným jednáním. Šokující na tomto jednání bylo zjištění, že zpracovatel aktualizace nevěděl o souběhu nákladní dopravy s osobní a nepřipadalo mu důležité, co za vlaky a v jaké frekvenci budou na nové trati jezdit centrem Ústí nad Labem! Intenzita provozu na nově vymezené trati tedy podle názoru zpracovatele a rovněž úřadu územního plánování Ústeckého kraje, jako pořizovatele aktualizace ZÚR, není podstatná.

Absurdita celého procesu změn trasování spočívá v rozporu mezi návrhem koridoru trasy VRT (rychlého spojení RS4) vycházejícím ze zcela přesného návrhu trasy na jedné straně, včetně předpokladu technického řešení, na straně druhé obecného odmítnutí všech konkrétních argumentů vycházejících z místní znalosti v procesu posouzení 5. aktualizace ZÚR Ústeckého kraje. Pořizovatel změny v odůvodnění zamítnutí námitek a připomínek (zhruba 600) neuznává ani předběžný předpoklad konkrétního řešení a konstatuje, že umístěný koridor neznamená žádné omezení práv vlastníků nemovitostí v koridoru. Je to absurdní tvrzení, protože zakotvení návrhového koridoru předpokládá následné umístění nové železniční trati s příslušným

Zdroj: autor

Vyznačení původní trasy VRT u Lovosic

charakter krajiny polepských blat - z Holého vrchu

charakter krajiny Lovosicka a trasy ZÚR z Radobýlu

Porovnání krajiny polepských blat a Lovosicka

omezením jak přímo zábořem území, tak i trvalým ovlivněním kvality života obyvatel. Zpracovatel má povinnost vyhodnotit alespoň rámcové střety a předpoklady řešení tak, jak mu ukládají jednotlivé kapitoly vyhodnocení vlivu záměru na udržitelný rozvoj území.

Obsahem 5. aktualizace ZÚR Ústeckého kraje (AZÚR ÚK) bylo také zrušení koridoru rezervy pro VRT, který na území Litoměřicka procházel v celé rezervované šíři 600 m mimo obytná území obcí. Byl by tak umožněn logický postupný princip plánování, kdy lze následným překlopením do návrhového koridoru hledat v ploše rezervy optimální stopu železnice v rámci následných projektových stupňů. Do upřesnění stopy trati při dodržení postupu a kontinuity plánování pak lze zpracovat podmínky stanovisek orgánů ochrany přírody a krajiny i ochrany obyvatel. Bylo by tak možné hledat vhodné zasazení do krajiny a zmírnit negativní dopady na obyvatele i krajinu efektivně, s přiměřenými náklady.

Při návrhu aktuálního trasování Ústeckým krajem 5. AZÚR ÚK byl použit opačný postup. Byla vytvořena zcela konkrétní stopa přesunutá trati včetně předběžného návrhu tunelů a estakád, schválená neveřejně centrální komisí Ministerstva dopravy. V rámci studie proveditelnosti byly dokonce zpracovány konkrétní návrhy jízdních řádů jednotlivých linek – viz studie proveditelnosti Správy železnic z roku 2019.¹

Tento koncept byl následně tvrdě prosazován v území, například i přes postupné zanesení do území pomocí zakotvení v územně analytických podkladech – bez hlasování v zastupitelstvu kraje v roce 2021.²

Veškeré střety a územní problémy, včetně podrobnějších průzkumů, jsou odloženy na budoucí projektové fáze a konkrétní technické řešení. Zanesením pouhého prázdného koridoru do území nikomu podle pořizovatele i podle soudního rozhodnutí nevzniká žádná újma a bude možné se opět „vyjádřit“ v procesu posouzení stavby v rámci EIA. Tento postup je alibistickým odložením zásadních problémů do budoucna, zcela neproporcionálně zatíží obce, může zásadně prodražit výstavbu a je rizikem realizace projektu.

Ze tří navržených podvariant A, B, C, které se liší pouze v naší oblasti od Roudnice po Litoměřice, vítězí opět nejméně vhodná varianta, alespoň podle nemnoha měřitelných parametrů posouzení variant z hlediska ochrany přírody a krajiny, záboru ZPF a ochrany obyvatel. Ze srovnávacích tabulek v hodnocení SEA vyplývá jako nejméně vhodná varianta ŽD1-C. Tato varianta je ovšem vyhodnocena jako jediná možná. Jako jediný relevantní důvod je uvedeno značně rozporuplné vyjádření Ministerstva obrany ČR. Podrobnosti jednání nejsou doloženy s ohledem na utajovaný režim. Problémový střet s objekty Armády ČR přitom detekovala již územně-technická studie v roce 2015. Toto zásadní vyjádření je účelově zneužito jako klíčový důvod zvolení výsledné trasy ŽD1-C a je použito jako vyšší trumf oproti zájmům obyvatel, přírody a krajiny reprezentovaným především orgány ochrany obyvatel, přírody a krajiny, Hygienickou stanicí Ústeckého kraje, dále Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, a především Ministerstvem životního prostředí.

Jako zastupitel obce a také jako architekt jsem doufal, že nalezneme jisté zastání nejprve u své obce s rozšířenou působností (ORP), dále u Krajského úřadu, Odboru územního

1) <https://datashare.spravazeleznic.cz/index.php/s/ygfxDim1siuv78a>

2) https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1761917

krajina v Zahořanech - sem VRT a náklady opravdu nepatří

charakter krajiny od Stětí k Mělníku - převedení nákladů

Porovnání krajiny Zahořan a Stětí

Zdroj: autor

plánování a stavebního řádu, případně jako dohlížejícího orgánu pak u Ministerstva pro místní rozvoj. ORP Litoměřice je však mimořádně pasivní a vlastním obcím nad rámec jakéhosi nutného minima nepomáhá. Zcela jiný přístup zastává vůči svým obcím město Roudnice – od politické reprezentace přes klíčové úředníky svých odborů, zejména územního plánování. Krajský úřad považuje postup pasivního přijetí návrhu Ministerstva dopravy a Správy železnic za jediný možný, ostatní zájmy v území nikdo nehájí. Dotčené orgány státní správy přes svůj nesouhlas jsou nakonec dotlačeny dohodu k souhlasu s mnoha podmínkami při budoucím projektování. U Ministerstva pro místní rozvoj jsme se podpory nedočkali.

Aktuální stav vývoje projektu VRT v Ústeckém kraji

V současnosti probíhá projektování úseku Praha–Roudnice, resp. Hrobce, tzv. odbočka Lovosice k předložení k posouzení EIA pro tuto část, nazvanou v probíhajících pracovních skupinách Podřipsko I. Jako nástroj k získávání zpětné vazby v území Správa železnic vytvořila geoportál, ze kterého je patrné technické řešení. Do portálu je možné zadávat i vlastní návrhy a podněty.³

Zároveň probíhá zpracování architektonicko-krajinářské studie, na kterou má ovšem zpracovatel málo času, ze-

jména na její analytickou část. Snahou zpracovatele je využít analýzy ze studií zadaných přímo obcemi ve spolupráci s ORP Roudnice. Od Prahy k Roudnici nad Labem se jedná o dlouhodobě zafixovanou trasu – snahou aktérů a obcí v čele se spolkem Koridor D8 je náprava slibovaných opatření při realizaci dálnice D8 a o nalezení nejvhodnějšího technického a krajinného řešení.

Pro úsek zřejmě poslední etapy této části, který by se měl dokončit zhruba v letech 2045–2050, nazvaný Podřipsko 2 by měl být zhruba v polovině roku 2025 vybrán zhotovitel projektu, včetně průzkumů a zpracována architektonicko-krajinářské studie. Přírodovědný průzkum již běží od roku 2024 a měl by probíhat dva roky.

Zároveň jsme obdrželi po dlouhých dvou měsících od soudního jednání soudní rozsudek zamítající žalobu na 5. Aktualizaci ZÚR Ústeckého kraje podanou obcí Hrobce, naším spolkem a některými jednotlivci. Soud potvrzuje postoje a obdobné rozsudky, např. jako v případě nové dráhy letiště Ruzyně. Pouhý prázdný koridor nikomu neubírá na právech.

V tuto chvíli je stále prostor na podání kasační stížnosti, případně novou žalobu na 5. AZÚR Ústeckého kraje.

Mgr. A. Ondřej Štědrý
zastupitel obce Křešice
pověřený VRT

3) <https://www.gobec.cz/vrt-balalo>

NOVÝ JADERNÝ ZDROJ V LOKALITĚ DUKOVANY

Příprava záměru z hlediska povolenacích procesů se zaměřením na posuzování vlivů na životní prostředí (proces EIA)

Zdůvodnění potřeby záměru výstavby nového jaderného zdroje (NJZ)

Příprava a realizace výstavby NJZ je časově velmi náročná (téměř dvě desítky let) a z pohledu legislativy komplikovaná. Zahrnuje naplnění velkého množství požadavků vyplývajících ze znění jednotlivých zákonů a jejich prováděcích právních předpisů upravujících plánování výstavby jaderného zařízení, jeho umísťování, projektování, vlastní výstavbu, uvádění do provozu, vlastní provoz až po následné vyřazení jaderného zařízení z provozu, a to i se zahrnutím transportu radioaktivních materiálů a nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem.

V rámci zdůvodnění potřeby NJZ jsou rozhodující zejména údaje o energetických bilancích a potenciálu a mixu jednotlivých energetických zdrojů, zpracované a analyzované na koncepční úrovni ve Státní energetické koncepci ČR, která identifikuje rychlé tempo dožívání uhlerných zdrojů a velmi výrazný pokles instalovaného výkonu zejména uhlerných elektráren okolo roku 2035.

Z hlediska potřeb energetiky ČR i závazků ČR ve vztahu k omezování produkce skleníkových plynů je tedy NJZ potřebný zejména jako náhrada za dožívající uhlerné zdroje, dále jako předpokládaná náhrada výkonu stávajících bloků v lokalitě. Je přitom nutno zdůraznit, že NJZ je pouze jednou z částí energetického mixu a v energetické koncepci je uvažováno s významným rozvojem i dalších zdrojů, zejména obnovitelných. Budoucnost české energetiky pak vidí vláda ČR v kombinaci jaderné energie a decentralizovaných obnovitelných zdrojů s důrazem na technologickou neutralitu a vědecké poznání, energetickou účinnost a energetické úspory.

Z důvodu zachování kontinuity výroby, zajištění energetické bezpečnosti a soběstačnosti včetně spolehlivé a efektivní dodávky elektrické energie je nezbytné začít s přípravou a realizací výstavby NJZ v lokalitě Dukovany v dostatečném časovém předstihu.

Hlavní kroky v přípravě NJZ

První průzkumné práce byly zahájeny již v roce 2009, byly zaměřeny zejména na potvrzení realizovatelnosti projektu a sběr podkladů pro budoucí proces posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), který je podrobněji popsán níže. Proces EIA předchází řízením podle atomového zákona, kterými jsou řízení o povolení k umístění, výstavbě, prvnímu fyzikálnímu spouštění a prvnímu energetickému spouštění jaderného zařízení a povolení k vlastnímu provozu jaderného zařízení. Z hlediska stavebního zákona jsou to pak zejména územní a stavební řízení, která budou zahrnovat soubor staveb v areálu jaderného zařízení a souvisejících a vyvolaných investic, následně pak řízení k povolení zkušebního provozu a vlastní kolaudační souhlas.

Proces EIA

Smyslem a cílem procesu EIA je popsat a komplexně vyhodnotit předpokládané vlivy připravovaných záměrů na životní prostředí a veřejné zdraví ve všech rozhodujících souvislostech a získat tak objektivní odborný podklad pro vydání rozhodnutí, popřípadě opatření podle zvláštních právních předpisů, kterým je stanovisko EIA. Příslušným úřadem, který zajišťuje proces EIA záměru NJZ v lokalitě Dukovany, je Ministerstvo životního prostředí (MŽP).

Vlastní proces EIA zahrnuje několik dílčích kroků, které jsou definované zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů (zákon EIA). Vstupním dokumentem je tzv. oznámení záměru, jehož náležitosti jsou stanoveny v příloze č. 3 k zákonu EIA. Oznámení záměru slouží ke zjišťovacímu řízení, jehož cílem je upřesnění informací (obsah a rozsah) z hlediska životního prostředí, které je vhodné uvést v dokumentaci EIA, a to v případě záměrů, které musí projít kompletním procesem EIA.

Dalším krokem je pak zpracování dokumentace EIA, která je stěžejním dokumentem celého procesu. Její náležitosti definuje příloha č. 4 k zákonu EIA a rovněž musí zohlednit specifické požadavky ze závěru zjišťovacího řízení. K dokumentaci EIA se může v zákonné lhůtě (30 dní od jejího zveřejnění) písemně vyjádřit kdokoliv, v případě mezistátního posuzování však umožňuje zákon EIA prodloužit MŽP lhůtu pro vyjádření až o dalších 30 dnů pro připomínky ze zahraničí, požádá-li o to dotčený stát. Ostatní lhůty se v takovém případě prodlouží přiměřeně. Dokumentaci EIA včetně překladu zašle MŽP do 10 pracovních dnů po jejím obdržení dotčenému státu s žádostí o vyjádření a nabídne mu předběžné projednávání (konzultace). Pokud dotčený stát projeví o konzultaci zájem, MŽP dohodne termín konzultace

Vizualizace NJZ EDU

a informuje o místě a času konzultace oznamovatele a jeho prostřednictvím zpracovatele dokumentace EIA. Ti jsou pak povinni se konzultace rovněž zúčastnit.

Dokumentaci EIA MŽP bez zbytečného odkladu doručí zpracovateli posudku, kterému MŽP po uplynutí stanovené lhůty pro vyjádření k dokumentaci EIA předá všechna obdržená vyjádření. Zpracovatel posudku zpracuje tento posudek na základě dokumentace EIA a vyjádření k ní podaných, se zohledněním závěrů z veřejného projednání a mezistátních konzultací k dokumentaci EIA.

MŽP vydá na základě dokumentace EIA, vyjádření k ní podaných, veřejného projednání a posudku závazné stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí (stanovisko EIA) ve lhůtě 30 dnů ode dne obdržení posudku.

Mezinárodní úmluvy – tzv. Espoo konvence i Aarhuská úmluva, stejně jako směrnice EU 85/337/EHS, jsou plně implementovány do českého právního řádu, a to včetně způsobu informování veřejnosti a jejího zahrnutí do procesu EIA.

Zjišťovací řízení

Proces EIA byl zahájen podáním **oznámení záměru** (oznámení EIA) zpracovaném dle přílohy č. 3 zákona EIA. Podání oznámení EIA ze strany ČEZ, a. s., na MŽP proběhlo dne 20. 7. 2016. Následné **zjišťovací řízení**, v rámci kterého získalo MŽP připomínky od dotčených správních úřadů (např. Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zdravotnictví, dotčené krajské úřady atd.), dále vyjádření dotčených územních samosprávných celků (obce a samosprávy krajů), veřejnosti, a to včetně zahraniční, bylo zahájeno dne 28. 7. 2016 a ukončeno dne 6. 12. 2016. MŽP vydalo tzv. **závěr zjišťovacího řízení**, ve kterém formulovalo doporučení, na které oblasti vlivů záměru na životní prostředí má být v navazující dokumentaci EIA kladen zvýšený důraz. MŽP obdrželo v rámci zjišťovacího řízení rovněž připomínky od všech sousedních států, tj. Německa, Rakouska, Slovenska, Polska a dále i z Maďarska.

Dokumentace EIA

K 30. 6. 2017 bylo dokončeno zpracování **dokumentace EIA** dle přílohy č. 4 zákona EIA. Jedná se o obsahově rozsáhlý a zásadní dokument procesu EIA v rozsahu cca 500 stran textu (a dalších cca 800 stran přílohových studií), který se podrobně věnuje všem relevantním složkám životního prostředí a veřejného zdraví. Současně zohledňuje a vypořádává požadavky a připomínky uplatněné v rámci zjišťovacího řízení. Předmětem dokumentace EIA je záměr vybudovat, spustit a provozovat v lokalitě Dukovany až dva nové bloky o celkovém čistém elektrickém výkonu do 2 400 MWe. Vlastní dokumentace byla zpracována tzv. obalovou metodou, která zaručuje, že ze všech parametrů zařízení potenciálních dodavatelů jsou vybrány

ty nejméně příznivé, tzn. dojde k vyhodnocení všech vlivů v jejich potenciálním maximu.

Dokumentace EIA byla podána na MŽP dne 13. 11. 2017, jako oznamovatel záměru již byla uvedena nově vzniklá dceřiná společnost Elektrárna Dukovany II, a. s. MŽP dokumentaci EIA zveřejnilo a rozeslalo k vyjádření, přičemž MŽP získalo další připomínky od dotčených orgánů, dotčených územních samosprávných celků a veřejnosti.

V rámci procesu EIA MŽP obdrželo cca 16 000 připomínek ze stran široké veřejnosti, a to převážně z Rakouska, většinu z nich tvořil předem připravený text, bylo identifikováno cca 10 tzv. vzorových vyjádření. Připomínky z velké části uváděly nesouhlas obecně s jadernou energetikou, poukazovaly na problematiku konečného uložení vyhořelého jaderného paliva, alternativní zdroje energie, konkrétněji se věnovaly např. tématům přeshraničních vlivů na území Rakouska a Německa, jaderné bezpečnosti, radiační ochrany a potenciálního nedostatku technologické vody v souvislosti s klimatickými změnami. Souhlasná vyjádření s dílčími připomínkami byla naopak prakticky bez výjimek obdržena od dotčených obcí z okolí posuzovaného záměru a také od krajských samospráv.

Mezistátní konzultace a veřejná projednání

Dokumentaci EIA včetně překladů zaslalo MŽP s žádostí o vyjádření rovněž dotčeným státům a v souladu s legislativou nabídlo předběžné projednávání (konzultace). Zájem o tyto konzultace projevilo Německo a Rakousko. Polsko se společně s Maďarskem spokojilo s písemnou formou konzultací. Slovenská republika o mezistátní konzultace neprojevila zájem. **Mezistátní konzultace** s německými zástupci se pod vedením MŽP uskutečnily dne 6. 4. 2018 v Praze. Hlavní náplní byla odborná diskuse a zodpovězení prezentovaných dotazů zúčastněných expertů. V obdobném formátu proběhly i mezistátní konzultace s Rakouskem konané ve dnech 10.–11. 4. 2018.

V souvislosti se vztahem k veřejnosti proběhlo dne 3. 5. 2018 veřejné projednání v maďarské Budapešti. Další krok představovaly tzv. **veřejné diskuse v Rakousku** (Vídeň, 6. 6. 2018) a Německu (Mnichov, 13. 6. 2018), v rámci kterých měla zahraniční veřejnost další možnost se k záměru vyjádřit. **Veřejné projednání v ČR**, na kterém měl kdokoliv možnost uplatnit své dotazy a připomínky, se uskutečnilo dne 19. 6. 2018 v Třebíči a trvalo přibližně 10 hodin.

Zpracování posudku

Dne 3. 11. 2018 MŽP doručilo dokumentaci o vlivech záměru na životní prostředí včetně obdržených vyjádření nezávislému zpracovateli posudku. Dne 17. 1. 2019 byly zpracovateli posudku poskytnuty ze strany oznamovatele záměru poslední vyžádané doplňující a vysvětlující podklady nezbytné pro zpracování posudku. Vlastní **posu-**

dek byl ze strany zpracovatele dokončen dne 14. 6. 2019, zpracován byl na základě dokumentace EIA a vyjádření k ní podaných, a to rovněž se zohledněním závěrů z veřejného projednání a mezistátních konzultací.

Závazné souhlasné stanovisko EIA

MŽP na základě dokumentace EIA, vyjádření k ní podaných, veřejného projednání a posudku vydalo dne 30. 8. 2019 **závazné souhlasné stanovisko** k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí (stanovisko EIA). Součástí vydaného stanoviska EIA je řada podmínek pro navazující řízení k omezení či eliminaci vlivů záměru na životní prostředí a veřejné zdraví, rozdělených pro fáze přípravy, výstavby a provozu záměru a také pro následné monitorování a rozbor vlivů záměru na životní prostředí.

Platnost stanoviska je 7 let ode dne jeho vydání. Na žádost oznamovatele příslušný úřad prodlouží platnost stanoviska o 5 let, a to i opakovaně, pokud nedošlo ke změnám podmínek v dotčeném území nebo poznatků a metod posuzování, v jejichž důsledku by záměr mohl mít dosud neposouzené významné vlivy na životní prostředí.

Stanovisko EIA je podkladem pro vydání rozhodnutí v navazujících řízeních [viz definice v § 3 písm. g) zákona EIA] a musí být platné v době vydání těchto rozhodnutí v prvním stupni. Investor je povinen před zahájením každého navazujícího řízení, tedy nejbližší v územním a stavebním řízení, vyhotovit úplný popis případných změn záměru oproti záměru, ke kterému bylo vydáno stanovisko EIA. Jestliže nedošlo ke změnám záměru, které by mohly mít významný negativní vliv na životní prostředí, příslušný úřad (MŽP) vydá souhlasné závazné stanovisko (tzv. „coherence stamp“). V opačném případě jsou tyto změny předmětem posuzování, pokud se tak stanoví ve zjišťovacím řízení, a záměr bude podléhat novému posouzení v rámci procesu EIA.

Navazující řízení

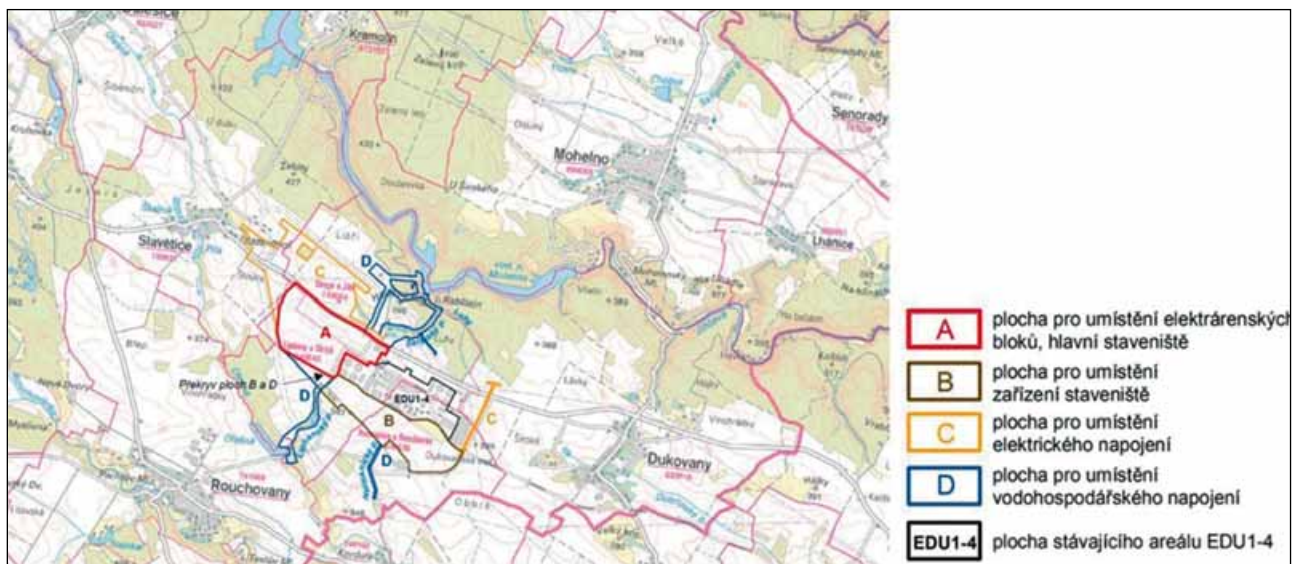
Souběžně byly zpracovávány podklady pro podání žádosti o **povolení k umístění jaderného zařízení dle atomového zákona**, žádost byla podána na Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB) dne 25. 3. 2020 (nejedná se však o navazující řízení na proces EIA, stanovisko EIA není podkladem). Součástí žádosti byla rovněž licenční dokumentace, která vyhodnocuje zejména charakteristiky lokality, tj. průkazy o vhodnosti výběru lokality a přijatelnosti umístění navrhovaných jaderných zařízení. Zabývá se přírodními podmínkami včetně zajištění vody, lidskou činností v okolí elektrárny, obsahuje popis a hodnotí koncepci projektu, otázky kvality a zabývá se i předběžným vlivem provozu na obyvatelstvo a životní prostředí včetně nakládání s radioaktivními odpady, vyhořelým jaderným palivem a budoucím způsobem vyřazení elektrárny z provozu. SÚJB vydal povolení k umístění dvou jaderných bloků v lokalitě Dukovany dle atomového zákona dne 8. 3. 2021.

V rámci přípravy k výstavbě NJZ v lokalitě Dukovany bylo nutno zajistit i **vydání státní autorizace na výstavbu výroby elektřiny dle energetického zákona** (rovněž se nejedná o navazující řízení na proces EIA, stanovisko EIA není podkladem). Součástí žádosti o vydání státní autorizace na výstavbu výroby elektřiny byla, kromě vyplněného formuláře žádosti předepsaného příslušnou vyhláškou i celá řada dokumentů a vyjádření, jako např. výroční zpráva žadatele, popis předpokládaného způsobu financování, vyjádření provozovatele přenosové soustavy, vyjádření operátora trhu, vyjádření úřadu územního plánování, zákres umístění výroby elektřiny do katastrální mapy atd. Na základě žádosti Ministerstvo průmyslu a obchodu udělilo společnosti Elektrárna Dukovany II, a. s., dne 27. 4. 2021 státní autorizaci na výstavbu výroby elektřiny o předpokládaném maximálním instalovaném výkonu 2 400 MWe.

Podmínky uvedené ve stanovisku EIA jsou závazné pro navazující řízení – tím nejbližším navazujícím řízením bylo **řízení o územním rozhodnutí o umístění stavby dle stavebního zákona**. Stanovisko EIA se tak stalo zásadním podkladem pro přípravu dokumentace pro územní řízení, na jejíž přípravě se podílela široká skupina interních i externích spolupracovníků. Relevantní požadavky z podmínek stanoviska EIA byly promítnuty již do etapy zpracování dokumentace pro územní řízení, aby byly vytvořeny předpoklady pro naplnění všech podmínek v rámci další přípravy předmětného záměru.

Práce na zpracování dokumentací k žádostem o vydání rozhodnutí k umístění staveb byly zahájeny v roce 2019, v rámci kterých byly zpracovávány dokumentace pro 12 nejvýznamnějších staveb. Kromě staveb v areálu vlastního NJZ, v rámci kterého jsou umístěny dva jaderné bloky včetně dalších staveb nezbytných pro výstavbu i provoz jaderné elektrárny, jsou to i liniové stavby, které jsou nezbytné pro napojení areálu na technickou infrastrukturu (jako např. rezervní napájení vlastní spotřeby, vyvedení výkonu, přívod surové a odvod odpadní vody, odvody srážkových vod) či napojení na dopravní infrastrukturu.

Podkladem pro zpracování příslušných dokumentací byly mimo jiné i podklady, které byly získávány pro proces EIA i pro povolení k umístění dle atomového zákona, ale i další studie, analýzy, průzkumy atd. nezbytné pro zpracování samotných dokumentací, ale byly využity i jako vstupy pro získání celé řady podkladových rozhodnutí, závazných stanovisek a vyjádření, které jsou nezbytnou součástí žádostí o vydání územních rozhodnutí. Po zpracování dokumentací k žádostem o vydání rozhodnutí k umístění staveb byly podány žádosti na dotčené orgány a správce veřejné dopravní a technické infrastruktury o vydání závazných stanovisek, stanovisek a vyjádření. Vzhledem k rozsahu staveb bylo vydáno cca 900 závazných stanovisek, stanovisek a vyjádření, které se následně staly spolu s dokumentacemi pro vydání územních rozhodnutí součástí žádosti o vydání územních rozhodnutí.

Plochy pro umístění záměru NJZ EDU

Zdroj: www.cez.cz/njz

Žádosti o vydání územních rozhodnutí podala společnost Elektrárna Dukovany II, a. s., dne 1. 6. 2021 na Odbor výstavby Městského úřadu Třebíč. Spolu s žádostmi o vydání rozhodnutí o umístění 12 staveb byly podány i žádosti o vydání rozhodnutí o ochranných pásmech pro vybrané vodohospodářské stavby, pro která nejsou ochranná pásma stanovena zákonem, a žádosti o kácení dřevin v místech, kde jsou jednotlivé stavby umísťovány. Zároveň s těmito žádostmi byla podána žádost o sloučení řízení o umístění staveb, řízení o ochranných pásmech a kácení dřevin celkem pro 11 staveb, a to z důvodu věcné souvislosti jednotlivých staveb a účelnosti a hospodárnosti vedení správních řízení. Stavební úřad žádosti společnosti Elektrárna Dukovany II, a. s., vyhověl a příslušná řízení sloučil do společného řízení. Stavba napojení na dopravní infrastrukturu zůstala vedena jako samostatné řízení, a to zejména z důvodu vazby na připravovanou úpravu komunikace II/152, realizovanou Krajským úřadem Kraje Vysočina.

V souladu se zákonem EIA byla výše uvedená řízení vedena jako řízení navazující dle zákona EIA, ze kterého vyplývá povinnost informovat sousední dotčené státy o probíhajících územních řízeních, ale i možnost zapojení dotčené veřejnosti nejenom z ČR, ale i ze zahraničí, která může v rámci těchto řízení uplatňovat své námítky a připomínky. Délka územních řízení pak byla ovlivněna nutností řešit námítky účastníků řízení ze systémové podjatosti úředníků, aktualizací Politiky územního rozvoje ČR a změny platné legislativy v průběhu řízení, ale i rozsahem dokumentací a složitostí povolení procesu k výstavbě jaderné elektrárny. Z výše uvedených důvodů byla šestkrát prodloužena lhůta k vydání rozhodnutí a po změně stavebního zákona pak bylo v červenci roku 2023 správní řízení převedeno do gesce **Ministerstva průmyslu a obchodu**, které společně územní rozhodnutí pro 11 staveb i územní rozhodnutí pro napojení na dopravní infrastrukturu dne 30. 10. 2023 vydalo.

Proti územním rozhodnutím byla vznesena řada rozkladů ze strany účastníků řízení. **Ministerstvo průmyslu a obchodu** vydalo dne 28. 2. 2025 rozhodnutí o rozkladech podaných proti územním rozhodnutím. Územní rozhodnu-

tí nabyla právní moci dne 17. 3. 2025. V současné době probíhá soudní přezkum územních rozhodnutí na základě žalob uplatněných účastníky územních řízení.

Závěrečný souhrn

V rámci mezistátního procesu EIA, který proběhl v letech 2016–2019 podle zákona EIA, byly hodnoceny potenciální vlivy záměru NJZ v lokalitě Dukovany na životní prostředí a veřejné zdraví, a to při jeho přípravě, provádění i provozování, včetně uvažování spolupůsobícího účinku provozu stávající elektrárny a stávajícího pozadí.

Do procesu EIA a jeho jednotlivých kroků se aktivně zapojily všechny sousední státy, tj. Německo, Rakousko, Slovensko, Polsko a dále i Maďarsko, z úrovně dotčených úřadů i veřejnosti byly uplatněny připomínky, vyjádření a doplňující dotazy, které byly projednány v rámci mezistátních konzultací, veřejných diskusí a veřejného projednání, podrobně byly rovněž vypořádány v rámci oponentního posudku.

MŽP na základě dokumentace EIA, vyjádření k ní podaných, veřejného projednání a posudku vydalo dne 30. 8. 2019 **závazné souhlasné stanovisko** k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí (stanovisko EIA). Součástí vydaného stanoviska EIA je řada podmínek pro navazující řízení k omezení či eliminaci vlivů záměru na životní prostředí a veřejné zdraví, rozdělených pro fáze přípravy, výstavby a provozu záměru a také pro následné monitorování a rozbor vlivů záměru na životní prostředí.

Všechny zásadní dokumenty související s procesem EIA jsou k dispozici v Informačním systému EIA na adrese: https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP469.

Ing. Jan Hora
manažer útvaru licencování a EIA
Elektrárna Dukovany II, a. s.

MĚSTO, REGION A PŘEŠHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor:

Ing. **Romana Vačkářová** (RV) – Krajský úřad Jihočeského kraje

Panelisté:

Ing. **Věra Trísková** (VT) – vedoucí Oddělení územního plánování, Krajský úřad Jihočeského kraje; Ing. **Jakub Kotrla** (JK) – ředitel Ústavu územního rozvoje; Ing. **Jan Hora** (JH) – manažer útvaru licencování a EIA, Elektrárna Dukovany II, a. s.; Ing. **Miroslava Petříková** (MP) – projektová manažerka, Oddělení řízení projektů a rozvoje města Cheb; Mgr. A. **Ondřej Štědrý** (OŠ) – zastupitel obce Křešice

Po úvodu, kdy byli představeni účastníci panelové diskuse, byla diskuse nad zajímavým tématem konference „Město, region a přeshraniční spolupráce“ zahájena.

Co si představujete pod pojmem širší vztahy?

(VT) No já nevím, jestli je to jednodušší otázka na začátek. Pojem širší vztahy je opravdu velmi široký, takže širší vztahy můžeme vidět v detailu, opravdu ve velmi úzkém okolí, ale taky to můžou být vazby dalece za hranicemi jedné obce i kraje. Například v ZÚR Jihočeského kraje proběhla jedna z našich aktualizací pro záměr malého nukleárního reaktoru překvapivě celkem velmi rychle. Tuto aktualizaci jsme projednávali celokrajsky, protože jsme si vyhodnotili širší vazby jako obrovské, přesto nám nepřišla ani jediná reakce. Dále jsme projednávali dle našeho názoru bezproblémovou aktualizaci pro umístění fotovoltaické elektrárny na sanovaných územích v Mydlovarech, kde se nám naopak ozvaly úplně všechny obce, které jsou okolo.

(OŠ) No tak zrovna v tom našem tématu vysokorychlostní trati jsou ty vztahy velmi široké. Tam může být dopad od Drážďan do Prahy, nebo skrz celou Evropu. Já bych si tu přípravu záměru a posouzení širších vazeb představoval jinak, než tomu nyní je. Když už je čára VRT propojující to veliké území, tak nepovažuji za správné, že teprve nyní se objevují nějaké studie, jak dobře VRT zasadit do krajiny. Posouzení širších vztahů by mělo proběhnout zejména na začátku, za účasti odborníků, jako je urbanista, krajinář apod., aby se koordinovaly všechny zájmy, nejen pouze ten zájem dopravní.

(MP) Z mého pohledu je to vlastně ve více sférách nebo úrovních, nicméně pro mě je to nejdůležitější právě spolupráce. Spolupráce, i za účasti kraje, který určuje pravidla, je zásadní pro rozvoj území.

(JK) Širší vztahy z hlediska celostátní úrovně jsou samozřejmě na celý stát, musíme se zabývat územím trochu více komplexně, zjišťovat hlavně vazby toho území, případně různých oblastí, kterých se ty záměry mohou do-

týkat. Musíme se na širší vztahy dívat i z pohledu dopadu do území za hranicemi České republiky.

(RV) Pane Horo, Vy jste nám tady prezentoval, jakým způsobem probíhá EIA, jakým způsobem probíhá povolovací proces. Ale jak jste postupovali v době přípravy záměru dostavby jaderné elektrárny Dukovany, kde jste jistě museli zohlednit spoustu vazeb v území?

(JH) Zákon definuje oblasti, které jsme museli v dokumentaci EIA postihnout, což znamenalo spoustu podkladových studií z hlediska třeba územního plánování, vlivu na vody, na ovzduší, dále na krajinný ráz, kde bylo diskutováno i o tom, jak daleko může mít taková jaderná elektrárna vliv. Během projednání se objevovaly i diskuse například „Postavte elektrárnu bez chladicích věží, pak to nikdo neuvidí a nikoho to vlastně nebude iritovat“. Samozřejmě byl na záměr jiný pohled v České republice a jiný pohled v Rakousku, Německu.

(RV) Co například v rámci projednání namítala rakouská či německá strana, které dle vaší prezentace požadovaly projednání prezenčním způsobem?

(JH) Hlavní argument byl „Vůbec to nestavte, hledejte alternativy, úspory, jsou prostě jiné možnosti“. Pak se objevovaly obavy z radiačních dopadů, což znamenalo vyhotovení studií, které simulovaly případné dopady do zahraničí. Zahraniční odborníci poté studie prostudovali, zpracovávali i oponentní posudky, které byly později předmětem mezistátních konzultací. Dalším tématem bylo vyhořelé jaderné palivo, co s ním, kam jej uložit. Dále se objevovala další témata, jako jsou klimatické změny, že nebude dost vody, neuchladí se to.

Administrativní členění v ČR:

- **Limituje vás při vaší odborné činnosti administrativní členění?**
- **Vidíte pro udržitelný rozvoj území jako problém velkou rozdrobenost správních území obcí?**

(JK) Limituje nás to, a to v mnoha oblastech. Na jednu stranu to pro obyvatele může být výhoda, že mají všeho kousek, že se mohou rozhodovat, kde by chtěli bydlet, jak by chtěli, aby to jejich území vypadalo. Nicméně pro stát je to neefektivní, vše se prodražuje. Z pohledu odborné činnosti – čím více obcí, tím více možných subjektů, které se mohou ozvat, že se jim něco nelíbí, což je pro nás určitě velký limit. Samozřejmě je důležité, abychom se dokázali shodnout na nějakém kompromisu, což by ale bylo v případě menšího počtu obcí jednodušší. Stát by tak mohl v důsledku i významně ušetřit nejenom finance, ale převážně čas všech subjektů, které do procesu přípravy rozvojových záměrů vstupují.

(OŠ) Já si nemyslím, že je to úplně podstatné. Podstatné je, jací lidé jsou v těch orgánech, zda jsou při jednání

dobrým partnerem. Jestli je to na ORP nebo na kraji, to si myslím, není tak úplně podstatné, záleží na přístupu, na odbornosti, na ochotě. V obcích obvykle nemáme žádné odborníky, zastupitelstvo obce bývá složeno z různých profesí, proto obec není schopna obvykle myslet v širších souvislostech. V tom by nám měl pomoci úředník, provést nás tím procesem.

(VT) Výrazně nás to nelimituje. Stojí nás to samozřejmě čas na osvětlu, ale v momentě, kdy se nám podaří se zastupiteli navázat kontakt a mluvit jednotným jazykem, tak si rozumíme. Když oni ví, o čem mluví s námi, a my víme, o čem mluvíme s nimi, tak nám je opravdu jedno, jestli mluvíme se šesti obcemi nebo s jednou. Já si nemyslím, že když se obce sloučí, tak to bude výhra, protože potom budou některá území periferní. Jako příklad uvedu významnou vltavskou cyklostezku, která prochází přes území několika desítek obcí. Jakmile záměr obci něco přináší, je její přístup pozitivní, ale jakmile obcí cyklisté pouze projedou a obec má cyklostezku udržovat, tak je ta komunikace výrazně horší. A nemyslím si, že to spraví, když těch obcí bude méně. Opravdu podstatné je, abychom věděli, za jakým jdeme cílem, uměli jsme to spolu komunikovat a potom tam vždycky cestu najdeme. Všude jsme se dokázali dohodnout, přestože je to takto roztržité. Takže nevidím v tom jednoznačný limit, umíme si s tím poradit.

(MP) V mé práci to nepovažuji za limit, někdy je to spíše výzva. Jde spíše o to, že menší obce mají jiné potřeby než ty větší, a je potřeba to zohlednit. Některé projekty se výborně řídí z pozice kraje, který nás koordinuje, někdy je ale spolupráce v menších obcích mnohem efektivnější a rychlá.

(RV) Naši panelisté mě svým vyjádřením překvapili, z jejich odpovědí nutnost slučování obcí příliš nevyplývá. **Já bych se teď zeptala do pléna. Během přednášek několikrát zaznělo, že jedním z problémů našeho oboru jsou velmi malé obce, velká rozdrobenost obcí.**

(Zastupitelka z Jesenice u Prahy) Já jsem z Jesenice u Prahy čili součást metropolitní oblasti. Ani tak nemáme problém s drobnými obcemi, ale spíš s tím, že v metropolitní oblasti všichni směřují do kraje Praha, což nám přináší minimální komunikaci, možnost něco ovlivnit, a přitom bychom spolupráci nutně potřebovali.

(Sylva Matějková, Černošice) Za pořizovatele pořizujeme územní plány, studie a tak dál pro desítky obcí v prstenci kolem Prahy a rozhodně naše zkušenost je ta, že vítáme kohokoli, kdo má zájem o rozhodování ve své obci. Ať je ta obec jakkoliv malá nebo velká, tak na velikosti ta spolupráce nezáleží.

(Tomáš Sklenář) Já v tom určitý problém vidím. V době mého působení v Kolíně měl okres sto obcí a některé ty malé obce nepracovaly. Nebýt nadšení na okresním úřadě, kde všichni byli ochotni objíždět obce a pomáhat jim, tak byla území, kde by to nefungovalo. Z hlediska tvorby legislativy by mnohé věci šly zjednodušit, kdyby

obcí bylo méně. Například v době naší revoluce mělo Finsko přes šest tisíc obcí, po reformě jich má šest set a funguje to. Z jedné konzultace se švédskou kolegyní ale vyplynulo, že někdy se na okrajové místní části opravdu zapomíná. Čili ono to má vždycky dvě strany mince.

(RV) Asi je nám jasné, že je to vždycky o lidech. Jestli tam budou šikovní lidé se zájmem, tak asi na velikosti obce nezáleží. Ale v případě velmi malých obcí je zde větší riziko zajištění personálních zdrojů, zajištění řádné součinnosti a participace na řešené otázce, řešené věci.

Společenství obcí:

- **Spatřujete pro územní či strategické plánování nějaké přínosy v zavedení institutu „společenství obcí“ pro dobrovolnou meziobecní spolupráci?**
- **Jak se díváte na plánování a spolupráci v rámci funkčních území – např. metropolitních oblastí a aglomerací?**

(VT) Já si nemyslím, že nutně to přinese nějaké přínosy. V našem území máme obce, které spolu chtějí spolupracovat, ať už je to na projektech v rámci jedné obce, které ovlivňují druhou, nebo jsou to projekty, které vedou přes více obcí a nepotřebují k tomu společenství. Nezbytně nutně nevidím potřebu zavedení tohoto institutu, co ale kvituji, je ta dobrovolnost. Že pokud by už obce chtěly využít nějakou formální skupinu, tak něco takového vznikne.

(RV) **Společenství obcí umožní využívat tzv. sdíleného úředníka, což může ulevit některým menším obcím s agendami, které jsou povinny vykonávat. Může být toto užitečné?**

(OŠ) Společenství obcí je určitě přínosné. Bylo by přínosné, kdyby si obce mohly napříč územími ORP pořizovat studie, například krajiny. Krajinu je vhodnější posuzovat bez nutnosti zohledňovat hranice ORP.

(RV) Bylo zde označeno za přínosné nemuset respektovat hranice ORP. Společenství obcí má ale zrovna v této oblasti omezení, že zapojené obce nesmí přesáhnout správní území ORP. Asi jsme našli první nepříjemnou podmínku, která pro územní plánování bude poněkud omezující.

(MP) Ve své praxi jsem působila na území Chebu a Aše a mohu tudíž obě území porovnat. Například na Ašsku již nějakou dobu funguje sdružení Ašsko, které sdružilo místní obce a jejich spolupráce velmi dobře funguje. Naopak v Chebu nebyl o sdružování obcí příliš velký zájem, takže sdružení tam sice existuje, ale nefunguje. Byť tedy sdružení nesplňují status společenství obcí, tak v příhraničí (starostové ze Saska, Bavorska i Česka) existuje uskupení s názvem „Přátelé v srdci Evropy“, kde se starostové schází jedenkrát za půl roku a vzájemně se informují o svých aktivitách.

(RV) Pro uzavření společenství obcí je ještě jedna podmínka, a to že součástí společenství obcí musí být alespoň 15 obcí v daném ORP.

(MP) Tak v případě Ašska by se tato podmínka splnit nedala, tolik obcí ve sdružení nemáme. V našem sdružení máme šest obcí a toto sdružení funguje.

(JK) Já jsem od společenství obcí možná očekával až moc. V současné době se na to dívám spíše jako na nějakou oficiální deklaraci obcí za účelem společného postupu při řešení rozvoje či jiných oblastí. Občas je ale těžké se dohodnout mezi dvěma stranami, natož se dohodnout mezi patnácti stranami, zvlášť v oblasti některých témat je dohoda téměř nemyslitelná. Bude záležet na případných dalších přínosech pro obce, třeba v oblasti úbytku administrativy, byrokracie.

(RV) Další podmínkou je, že obce smí uzavřít jen jedno společenství obcí a musí se shodnout na vzájemné společné strategii. Lze vůbec v rámci patnácti obcí uzavřít společnou strategii, aby se patnáct obcí dokázalo shodnout ve všech oblastech působnosti?

(JK) Nemyslím si, že to je v současné době možné, protože i kdybychom se shodli v jedné oblasti, tak v druhé se neshodneme.

(JH) Budu-li mluvit za skupinu ČEZ a okolí jaderných elektráren, tak něco takového funguje a existuje, obce se sdružují do spolků. Řekněme třeba definovaných zónou havarijního plánování, když mluvíme o Dukovanech. Tam funguje několik spolků a umožňuje nám to lepší komunikaci s těmi obcemi i co se týká jejich potřeb nebo nějaké podpory i veřejné, protože skupina přispívá na provoz obcí, např. dětská hřiště.

(Radim Perlín) Jeden můj student teď právě dokončil výzkum na toto téma. Prováděl výzkum ve třech společenstvích obcí, které jsou první, které v Česku vznikly. Jilemnicko, Hořovicko a Voticko. Z výroků jednotlivých představitelů těchto společenství obcí popírá, co tvrdí naši panelisté. Je to velmi potřeba. Představitelé obcí, které jsou součástí společenství, si velmi pochvalují, je to pro ně obrovská výhoda, protože společně sdílí některé názory, myšlenky, informace, které v tom společenství jsou. Je to druhá úroveň lokální samosprávy a je to odpověď i na tu rozdrobenou sídelní strukturu. Je velmi účinný a efektivní nástroj, který ale bude dříve nebo později povinný. Je to stejný proces, který v osmdesátých a devadesátých letech prodělala Francie, kde vznikla dvouúrovňová struktura. A budeme ji i my následovat, protože nechceme, aby zanikly vesničky, chceme mít název a svého starostu a chceme mít svoji identitu, ale současně některé věci je efektivnější dělat v nějakém větším celku.

(RV) Máme územně plánovací dokumentaci na úrovni obce, máme zásady územního rozvoje na úrovni kraje. V rámci přípravy rekodifikace územního plánování se hodně diskutuje velká mezera mezi dokumentací kraje a obce. Máte pocit, že územní plán pro společenství obcí by nám tuto mezeru mohl zaplnit?

(Petr Durdík) Znamenalo by to reformu územního plánování. Jestliže bychom se dopracovali k tomu, že územní

plán nebude sloužit pro rozhodování v území a bude mít strategický charakter, potom si dovedu přestavit, že budeme mít územní plán pro několik obcí dohromady. A obce si už potom budou dělat své regulační plány jenom na základě této strategie. Byla zde zmíněna Francie, která má jakýsi regionální plán, donedávna dobrovolný, nyní již povinný. Když to jde v jiných státech, ono by to šlo u nás taky, ale my si na to musíme trošičku zvyknout. Naše samosprávy jsou spíše takové, že se chtějí naopak ještě atomizovat, nechťejí se spojovat. Ale pro územně plánovací činnost, kdy by se to posunulo k strategické úrovni územního plánování, by to bylo daleko jednodušší a nejsnazší. Přineslo by to i úsporu finanční, protože už by si nedělala každá obec ten svůj územní plán pro sebe, ale měly by jeden dohromady a soustředily by se pouze na rozvojové plochy formou regulačních plánů.

(Vladimír Dujka) Potýkáme se se situacemi, že se nedokážou domluvit ani zastupitelé v jednom zastupitelstvu, musíme vycházet ze stávajícího stavu společnosti. Dále je třeba si uvědomit, že mezi různými obcemi existují řevnivosti, třeba sto let staré. Při této zásadní reformě je třeba vzít v potaz i tyto skutečnosti.

Zapojení veřejnosti, projednání dokumentů s dopadem do většího území:

- **Jak vnímáte potřebnost a složitost takového projednání?**
- **Máte nějakou zkušenost či představu, jak dobře a účelně projednat řešenou otázku s odbornou, ale i laickou veřejností?**

(JK) Je nutné se vyjadřovat k věcem, ke kterým mám co říct. Pokud se budu vyjadřovat jako současný obyvatel Brna k něčemu, co řeší Ostrava, tak to nevnímám úplně jako participaci a možnost něco ovlivňovat, protože o tom území moc nevím, pokud tam každodenně nežiji. Ale pokud můžu ovlivnit něco ve svém městě, tak je to určité vítané. V rámci politiky architektury jsme dělali různé výzkumy, například návštěvy středních a vysokých škol, kde někteří studenti vyjadřovali myšlenky, které byly zajímavé, ale my jsme je neuměli do dokumentu uchopit a prosadit. Co se týká odborné diskuse, tak tam mám možná více negativní zkušenosti, protože každý odborník má dobré rady, ale když má podat vlastní návrh řešení, již se obvykle neozve.

(RV) Participace, výzva k součinnosti. Umíme dostatečně dobře komunikovat, participovat s veřejností? Dostáváme odpovědi, které jsou pro nás využitelné? A hlavně pokud máme výsledky z projednání, umíme je opravdu zpracovat, anebo jde pouze o formální projednání, aby se veřejnost cítila být zapojena?

(JK) V řadě činností je to opravdu často jen formální projednání. Pokud problém nedokážeme veřejnosti dostatečně vysvětlit, tak nemůžeme očekávat od laické veřejnosti, že nám poskytne využitelné připomínky či podněty.

(JH) Co se týká takto velkých záměrů, jako je dostavba jaderné elektrárny, tak proces EIA je na projednání ideál-

ní. Vlastně je to nástroj, který slouží víceméně v úvodní etapě přípravy záměru, a to v oblasti i jiných typů záměrů, k dopravní stavbě, továrně, spalovně či zařízení pro využívání energetického odpadu. EIA je dobrý nástroj pro zpětnou vazbu i z pohledu investora k tomu, jak je připravovaný záměr v území vnímán. Občas se podaří dle projednání i záměr upravit k dobru věci.

(RV) Paní Petříková, měla jste pocit, že když jste do projednání projektu zapojili veřejnost, že měla veřejnost větší zájem na výsledné realizaci projektu?

(MP) Hodně záleží na typu projektu. Například zmiňované cyklostezky nejsou obvykle kontroverzní, nepotkáme se s problémem při realizaci, pokud nejde o nějaké vzácné žabičky v území. Ale například projekty typu realizace dětského hřiště mohou být mnohdy mnohem komplikovanější, zejména než se maminky dohodnou na prvcích vhodných pro dětské hřiště. Někdy je ale těžké zapracovat do projektu podněty z projednání, hlavně v případě vysoké rozpracovanosti projektu. Takové podněty si ale ukládáme pro případné další fáze či rozšíření projektového záměru. K veřejnému projednání ale často patří i ti permanentní stěžovatelé, kteří potřebují jen být slyšet, ale o zlepšení projektu jim nejde. Ale i toto k projednání s veřejností patří.

(RV) Máte někdo z pléna dobrou zkušenost s projednáním, s participací veřejnosti? Pomohlo vám projednání třeba s úpravou koncepce rozpracované územně plánovací dokumentace? Nebo to spíše pouze potvrdilo Vaši přípravu?

(Jan Cihlár) Já mám spíš negativní zkušenost. Pokud pořizujeme územně plánovací dokumentaci na úrovni kraje, tak veřejnosti je zákonem umožněno uplatňovat připomínky. Já se ptám, je opravdu žádoucí, aby jedinec mohl uplatňovat připomínky v úrovni zásad územního rozvoje k záměrům, které jsou ve veřejném zájmu? Já jsem přesvědčen, že to je špatně. Minimálně to zvyšuje nároky na pořizovatele při vypořádávání jednotlivých připomínek.

(VT) Já s vámi souhlasím. Myslím si, že je to problém, když jednotlivec má taková práva. Samozřejmě my se s tím umíme vypořádat, musíme najít nějaké relevantní důvody pro to, že tato připomínka bude nějakým způsobem vypořádána ve prospěch toho veřejného zájmu. Uvedu zde příklad pořizované změny č. 14 ZÚR – obchvat Českého Krumlova. A tady bych chtěla demonstrovat sílu jednotlivce. V území se našel jedinec, který zburcoval neuvěřitelné množství lidí, máme asi 200 jednotlivých připomínek od jednotlivých občanů, přitom to paradoxně nejsou lidé, kteří jsou přímo dotčeni tímto záměrem. My teď kvůli tomu řešíme novou variantu, kde se to těch lidí najednou skutečně dotkne. Nemyslím si, že je to z úrovně ZÚR nezbytně nutné, aby jednotlivec uplatňoval připomínku, protože zájmy svých občanů by měla hájit obec. Mám ale i pozitivní zkušenost, kdy participace občanů pomohla odstranit problém s bleskovými povodněmi tím, že byla upravena koncepce územního plánu tak, aby mohl vzniknout nádherný přírodní park s retenční nádrží, který si místní rychle oblíbili a který problém s vodou vyřešil.

(OŠ) V naší obci jsme měli také řadu příkladů drobné participace, např. když jsme dělali malou náves. Svolali jsme si plánovací setkání s veřejností přímo na místě, tam jsme si vyříkali, zda je potřeba doplnit parkovací místa, stromy aj. Dále jsme pořádali v zastupitelstvu i několik kulatých stolů na různá témata.

Sídelní struktura v ČR:

- **Jak vnímáte pojem sídelní struktura?**
- **Vnímáte pozitivně výslovné zahrnutí koncepce sídelní struktury do obsahu ÚPD (ZÚR)?**
- **Je dostatečně koordinována činnost mezi strategickým a územním plánováním při posuzování sídelní struktury?**

(JK) Já vnímám sídelní strukturu jako něco úplně logického, jako ta jednotlivá centra a vztahy mezi nimi. Cítím potřebu určení významnosti center, ne všechny obce mohou plnit veškeré funkce, které k našemu životu potřebujeme. Je vlastně potřeba určit nebo zachovat nějakou případnou stabilitu, ale také i hierarchii center. V současné době vidíme, jak se posiluje pozice Prahy, ale chceme vůbec, aby ta pozice Prahy byla až tak významná? K tomu přece děláme sídelní strukturu, abychom se snažili o polycentricitu, abychom v tom našem území zachovali strukturu funkcí a vztahů sídel.

(RV) Stačí nám, že vymezíme sídelní strukturu v zásadách územního rozvoje, nebo potřebujeme ještě nějakým způsobem nadefinovat podmínky třeba z pohledu dostupnosti požadovaných veřejných služeb?

(VT) Sídelní struktura je jedna z velkých výzev pro nás. My jsme se sídelní strukturou pracovali již teď v územní studii. Souhlasím s tím, že sídla se mají kategorizovat, aby se to sídlo dokázalo někde identifikovat. Nicméně sídelní strukturu v ZÚR vnímám jako něco, co musíme udělat, nevnímám to jako pozitivní krok. Protože já si úplně neumím představit, že těm sídlům budeme říkat, jak se mají rozvíjet. Co jsme třeba nedokázali vyřešit v naší územní studii, je školství, což je jedna ze základních částí veřejné vybavenosti. Takže vnímám pozitivně rozčlenění těch obcí, pozitivně to, že víme přesně, jak je kategorizovat, nicméně pro činnost v zásadách územního rozvoje to vidím jako nějaký výchozí stav. Dál už bych to spíš vnímala na tom, aby si to rozvíjely obce samy.

(Petr Durdík) Se sídelní strukturou je to takové, že po revoluci jsme trošičku s vaničkou vylili i dítě. Měli jsme střediskové obce, což byla soustava, která dělila obce na rozvojové a nerozvojové, a to iritovalo všechny, bylo to špatně. A tak se to ze všech dokumentací vytratilo a dneska zjišťujeme, že ono to ale nějak fungovat musí. Že jsou nějaké spádové oblasti, které zajišťují některé služby pro jiné obce, a tak se pomalu k té sídelní struktuře vracíme. A že se objevuje v územně plánovacích dokumentacích je podle mě naprosto v pořádku, ona tam patří. Není to o tom, že někde někomu něco diktujeme, ale že analyzujeme, jak to v tom území vlastně funguje. A kde je potřeba něco dovybavit, aby to fungovalo lépe, a vlastně to je takový ten způsob dohánění trochu toho

udržitelného rozvoje. Jsem přesvědčen, že není správné dělat vyhodnocení vlivu na udržitelný rozvoj na obec, protože ono to má širší vazby a vzájemně si to zajišťuje některé funkce.

(Radim Perlín) Sídelní struktura v územním plánování je nabídka identifikace funkce sídla v systému osídlení. Jestli to využije školský systém, jestli to využije soukromý investor, jestli to využije kdokoli jiný, je jeho věc. My pouze označujeme nějaké funkce toho sídla, přirozené funkce toho sídla. Sídelní struktura nejsou pouze ta centra, ale i ty vesnice, které tvoří pavučinky mezi centry.

Posuzování dostupnosti veřejné infrastruktury:

- **Jak vnímáte v současnosti posuzování dostupnosti veřejné infrastruktury?**
- **Je dostatečné?**
- **Může územně plánovací činnost ovlivnit dostupnost veřejné infrastruktury? Pokud ano, do jaké míry?**

(OŠ) Tohle ale snad mělo být v kompetenci a schopnostech obce, aby si to dokázala dohodnout nebo si to prostě v té obci zařídit sama. Na úrovni těch malých obcí bych nějak nikomu nediktoval, co mají v územním plánování zakotvovat z pohledu dostupnosti veřejné infrastruktury.

(RV) **Připomínám, že hodnocení dostupnosti veřejné infrastruktury je jedním z úkolů při územně plánovací činnosti, minimálně v rozsahu rozboru udržitelného rozvoje území.**

(VT) My přece máme územně plánovací dokumentaci na úrovni obce, takže ta obec si o veřejné infrastrukturu může opravdu rozhodnout sama. A k tomu zmiňovanému školství je nejhorší ta skutečnost, že rodiče mohou

umístit dítě do libovolné školy bez ohledu na spádovost. Ne všechno dokážeme územně plánovací činností ovlivnit. Dokážeme to vyhodnotit, dokážeme to zanalyzovat, ale ovlivnit to do té míry, že dokážeme prosadit tu naši vizi, jak by to bylo ideální, to úplně tak snadné není.

(Zastupitelka z Jesenice u Prahy) Neumím si představit, že bychom měli postavit školu a že to musí být do nějaké lhůty. Obec na to nemusí mít peníze, pozemky atd. Ale na druhou stranu vnímám, že je dobře, aby to někdo, kdo tomu rozumí, plánoval. Já osobně postrádám takové ty kružnice, jimiž se dříve posuzovala dostupnost veřejné hromadné dopravy. Neřešení dostupnosti veřejné dopravy přináší problém, protože se lidé nedostanou na zastávku hromadné dopravy za rozumnou dobu a rozumnou vzdálenost.

(Vlasta Poláčková) Kdysi jsme s pracovníky Krajského úřadu Karlovarského kraje navštívili Sasko, kde nám kolegové ukazovali, že oni se odvažují regulovat rozvoj území v souvislosti s rozvojem veřejné infrastruktury a požadovat od obcí, aby budovaly třeba školu a bylo to navázáno na povolení rozsahu ploch pro výstavbu. Takže pokud obec neměla potřebnou vybavenost, tak jí nebylo povoleno, aby si vymezila plochy pro tisíc nových obyvatel. Byly na to určité tabulky, které se měly dodržovat. Na dotaz nám přiznali, že s tím mají i problémy. Ale přes to tento nástroj pokládali za dobrý.

(Anonymní) Naše zkušenost je, že se obce dokážou domluvit, kde bude svazková škola a kdo kolik přispěje. Ale to, že se někde připustí výstavba rozsáhlých rozvojových ploch bez školy, to třeba si myslím, že by se nemělo stávat.

(RV) **Na závěr bylo vysloveno poděkování panelistům i ostatním diskutujícím.**

Panelovou diskusi zaznamenala:

Romana Vačkářová

DataStat

Český statistický úřad (ČSÚ) spustil do ověřovacího provozu novou prezentační databázi DataStat, která postupně nahradí dosavadní veřejnou databázi ČSÚ. Nová webová aplikace přináší řadu změn ve způsobu prezentace a poskytování statistických dat i jejich metadat, tj. identifikačních a popisných informací o datech.

Pro představení možností a hlavních přínosů DataStatu pro uživatele je nejprve potřeba vysvětlit některé základní pojmy. DataStat je stejně jako většina zahraničních databází založen na principu datových sad. **Datová sada** je množina dat, která je vymezená pomocí seznamu **ukazatelů a dimenzí**. Dimenze je plochý nebo **hierarchický** seznam položek jednoho konkrétního typu. Každá datová sada obsahuje vždy aspoň jeden ukazatel a k tomu časovou a územní dimenzi. Kromě těchto povinných prvků může volitelně obsahovat ještě věcné dimenze, které dále upřesňují a člení všechny ukazatele dané datové sady. Unikátní vlastností DataStatu je možnost použít v sadě více **variant dimenzí** stejného typu, mezi kterými si může uživatel sám přepínat. Typickým příkladem jsou varianty územní dimenze (např. okresy/ORP) nebo varianty časové dimenze (např. měsíce/čtvrtletí). Obsah datové sady je nakonec vymezen vzájemnou kombinací každého ukazatele se všemi položkami všech dimenzí navzájem. Každá datová sada tedy představuje určitou **vicedimenzionální datovou kostku**, ze které je možné data vybírat, nebo celý obsah stáhnout.

Pro zobrazení dat ve formě tabulek, případně grafů či kartogramů, jsou pro každou datovou sadu vytvářeny **výchozí výběry**. Ty obsahují konkrétní ukazatele a položky dimenzí, které jsou umístěny buď do řádků, nebo do sloupců tabulky, případně jako filtry v záhlaví nad tabulkou. Díky principu datových kostek si každý uživatel může nabízenou tabulku snadno sám upravit a vytvořit si z dané datové sady svůj **vlastní výběr**.

Aplikace DataStat je veřejně přístupná na adrese <https://data.csu.gov.cz>. Zveřejněné datové sady a výchozí tabulky jsou nabízeny primárně v rozbalovacím tematickém stromu, případně ve formě kompletního seznamu všech tabulek. Pro rychlejší přístup k požadovaným datům je k dispozici textový vyhledávač a filtry pro zvolení požadovaného typu území, typu období, nebo pro zadání rozsahu či výčtu konkrétních roků. V tematickém stromu jsou ikonami odlišeny tři různé typy položek: tematické složky, datové sady a výchozí tabulky. U datových sad i tabulek jsou k dispozici navíc ikonky pro přímé stažení dat a pro zobrazení podrobnějších informací na samostatné stránce. Podrobný seznam tabulek zobrazuje na rozdíl od tematického stromu nejen název tabulky, ale také její identifikační kód, použité typy území i období a rozsah let, pro které jsou v dané tabulce data k dispozici. Seznam je možné třídit podle zvoleného sloupce v obou směrech.

Zvolená tabulka se zobrazuje vždy na samostatné záložce prohlížeče, takže na výchozí stránce zůstává zachované filtrování a rozbalení tematického stromu, případně setřídění seznamu tabulek, pro opakované využití. V zobrazené tabulce jsou vizuálně odlišeny názvy dimenzí, které jsou umístěny do sloupců a do řádků. Dimenze umístěné jako filtry nad tabulkou umožňují rychlý výběr jiné položky, což se okamžitě projeví aktualizací zobrazených dat.

Vlastní úprava tabulky se provádí v samostatném okně, které se otevírá ikonou Nastavení. Zde jsou zobrazeny všechny dimenze i seznam ukazatelů zdrojové sady a v každém bloku je k dispozici několik funkcí: filtrace pomocí textového vyhledávání, hromadné označení zobrazených položek, změna řazení položek, varianta zobrazení textových popisků a/nebo kódů, přepnutí varianty dimenze, případně nastavení výchozího rozbalení hierarchie. K dispozici jsou také ikonky pro rychlé umístění ukazatelů a každé z dimenzí do některé z pozic tabulky, tj. záhlaví, sloupce, řádky. Struktura zobrazené tabulky v hlavičce a legendě, i nabídka položek ve filtrech nad tabulkou, je pak vytvořena automaticky na základě použitého nastavení. Hlavní obsah tabulky je také možné zobrazit na celou obrazovku. Tabulku je možné přepnout do zobrazení zvoleného typu grafu, případně kartogramu. Zobrazený graf či kartogram je možné ještě upravit pomocí funkce Zobrazení.

DataStat umožňuje kromě on-line prezentace dat také jejich stažení do několika formátů, konkrétně do XLSX, CSV, JSON-STAT a HTML. Pro každý z těchto formátů je možné ještě upřesnit několik parametrů: rozsah dat, formát popisků a poznámky k údajům. Zobrazenou tabulku lze také sdílet na sociální síti nebo vložit do vlastní webové stránky.

Pro přihlášené uživatele je k dispozici funkce Uložit, která aktuálně zobrazenou tabulku uloží do samostatné složky **Moje** v tematickém stromu DataStatu. V dialogovém okně pro uložení je možné zadat vlastní název tabulky, zvolit režim aktualizace obsahu dat a nastavit zaslání upozornění při aktualizaci dat. Při nastavení notifikace je možné zvolit i formát a další parametry exportu dat, takže uživatel bude aktualizovaná data v požadovaném souboru dostávat rovnou do e-mailu, a nebude muset ani spouštět webový prohlížeč a data stahovat z prezentace ručně.

Důležitým přínosem DataStatu je také možnost strojového získávání statistických dat pomocí **aplikačního rozhraní, tzv. API**. Základní informace pro využití této funkcionality, včetně několika příkladů, jsou zveřejněny na adrese <https://csu.gov.cz/zakladni-informace-pro-pouziti-api-datastatu>.

Podrobná technická dokumentace je k dispozici na adresách <https://data.csu.gov.cz/api/katalog/v1/swagger-ui/index.html> a <https://data.csu.gov.cz/api/dotaz/v1/swagger-ui/index.html>.

Statistická data, která jsou zveřejňovaná prostřednictvím databáze DataStat, jsou zároveň poskytována jako **otevřená data**, a to díky automatické evidenci v Národním katalogu otevřených dat (NKOD). Zde jsou datové sady poskytované z DataStatu nabízené ve třech distribucích: CSV, JSON a datová služba.

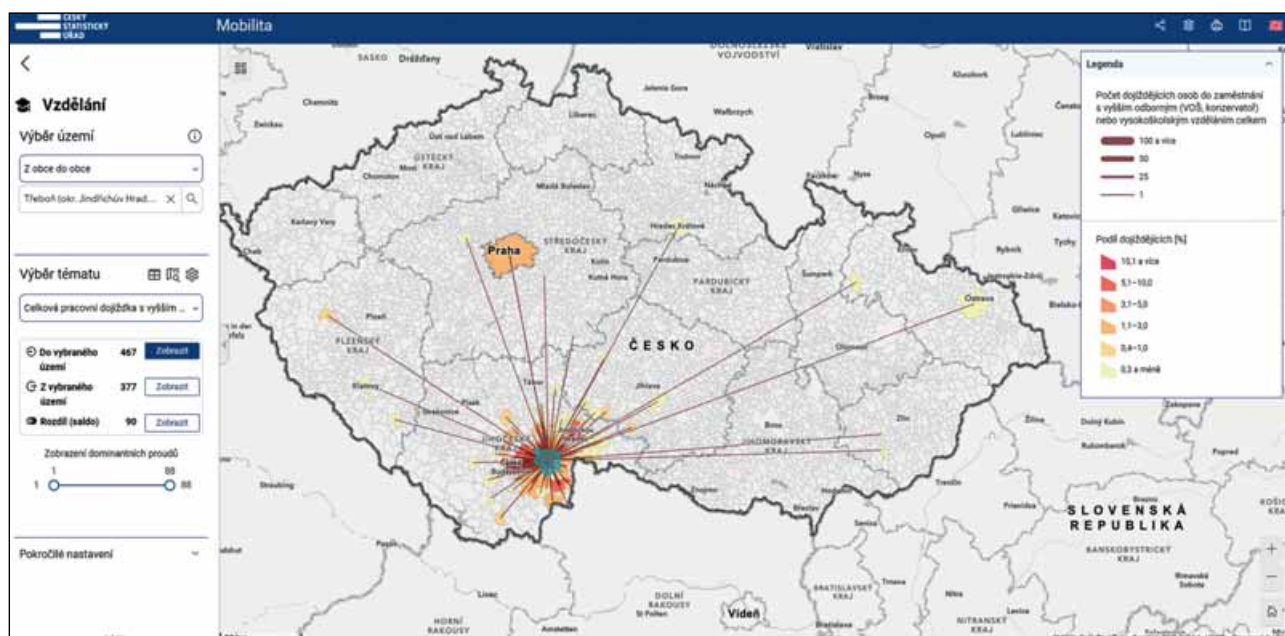
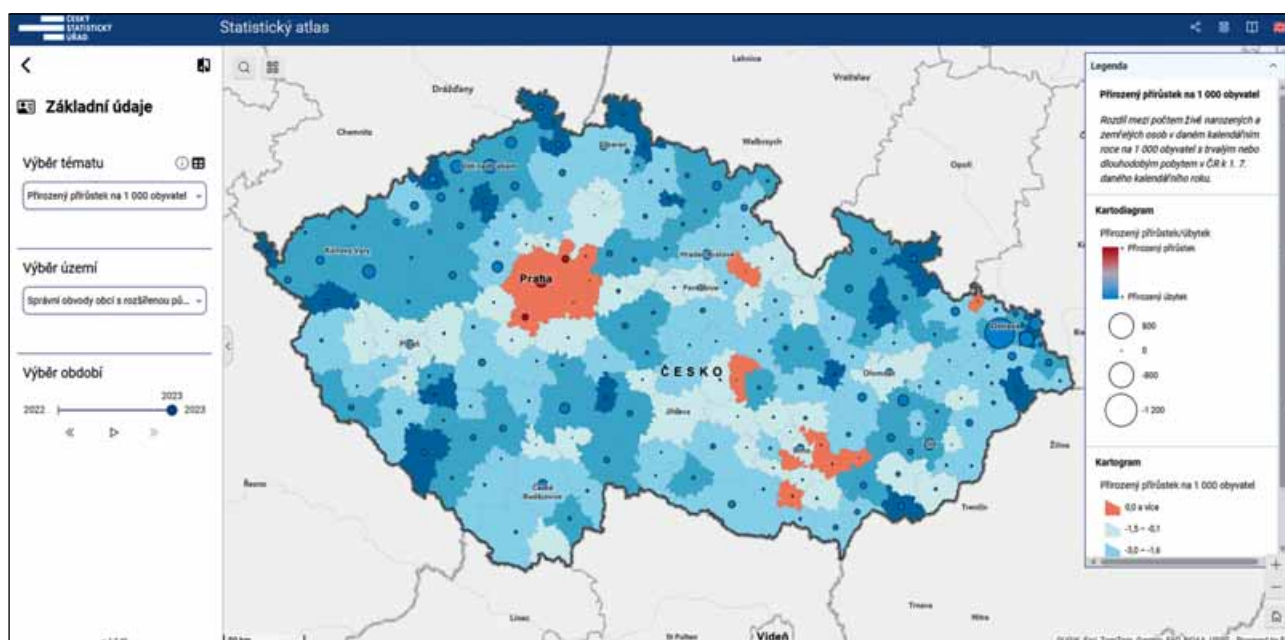
Český statistický úřad plánuje obsah databáze DataStat postupně rozšiřovat tak, aby byla pokud možno všechna zveřejňovaná statistická data zpřístupněna uživatelům se všemi výše uvedenými možnostmi.

Statistický geoportál ČSÚ

Statistický geoportál Českého statistického úřadu (ČSÚ) se stal klíčovou platformou pro přístup k prostorovým statistickým datům. Skládá se ze tří samostatných aplikací – Statistický atlas, Mobilita a Statistické georeporty, které podporují analytickou činnost a rozhodování odborníků. Původní záměr vizualizace výsledků dat Sčítání 2021 je postupně rozšiřován o výstupy z dalších odvětvových statistik ČSÚ. Statistický geoportál je dostupný na <https://geodata.csu.gov.cz/portal/apps/sites/#/homepage>.

Ing. Martin Černý
Oddělení výstupních databází
Český statistický úřad

Nejrozsáhlejší aplikací je **Statistický atlas**, který aktuálně obsahuje nejen data ze Sčítání 2021 za obyvatelstvo, domy, byty, domácnosti a vyjížďku, ale je možné vizualizovat také vybrané ukazatele za obyvatelstvo a ekonomické subjekty vedené v RES. Uživatelé mají možnost si v mapách prohlížet také výsledky vybraných druhů voleb – volba prezidenta 2023, volby do Evropského parlamen-

tu 2019 a 2024, volby do krajských zastupitelstev 2020 a 2024 nebo volby do Senátu Parlamentu České republiky 2022 a 2024. Celkem je k dispozici 246 ukazatelů pro 2 127 tematických map.

Mapy je možné zobrazit pro tradiční územní jednotky od úrovně obcí (v některých případech dokonce od úrovně městských částí či městských obvodů statistických měst) až po tzv. regiony soudržnosti (NUTS 2). Vybraná statistická data jsou dostupná za pravidelné jednotky ve tvaru čtverce (gridy) o shodné velikosti 1 x 1 km. Všechny mapy jsou doplněny atributovou tabulkou obsahující zobrazené hodnoty, kterou je možné stáhnout ve formátu CSV.

Další samostatná aplikace vznikla původně pro prezentaci dat o dojížděcí době obyvatel do práce či školy. Aplikace **Mobilita** zobrazuje směr a intenzitu dojížděčkových a vyjížděčkových proudů obyvatel a jejich rozdíly mezi zvolenými shodnými administrativními jednotkami. Kromě tradičních území je možné zobrazit za 23 vybraných ukazatelů dojížděčkové a vyjížděčkové proudy ve větším územním detailu, a to na úrovni dílů základních sídelních jednotek. Díky tomu uživatelé získají přesnější obrázek o tom, odkud a kam lidé nejvíce vyjíždějí a dojíždějí do zaměstnání či školy i uvnitř jednotlivých obcí a měst, nebo jaký dopravní prostředek k těmto cestám používají.

Prostřednictvím této aplikace je možné si také zobrazit počty a podíly pracujících, kteří vyjíždí z Česka do vybraných zemí světa, z krajů do všech evropských zemí a z nižších územních jednotek do čtyř sousedních zemí. Výběr cizí země zase poskytuje názorný přehled o tom, z jakých oblastí Česka se do ní nejvíce dojíždí za prací.

Kromě dat ze Sčítání 2021 jsou v aplikaci Mobilita vizualizované proudy vnitřního stěhování za vybrané roky, která uživatelům nabízí možnost si v mapě prohlédnout, odkud pochází přistěhovalí do jejich obce, či kam se naopak jejich spoluobčané nejvíce stěhují.

Obdobně jako ve Statistickém atlase i zde jsou mapy doplněny atributovou tabulkou se všemi údaji pro vybranou územní jednotku.

Aplikace **Statistické georeporty** poskytuje statistické přehledy za uživatelem vymezené území nezávisle na běžném administrativním členění Česka. Zájmovou lokalitou může být např. oblast vymezená přírodními (záplavové zóny, radonové oblasti apod.) nebo socioekonomickými (mapování hluku, emisí nebo zákazníků) jevy. Aplikace sdružuje statistická data za pravidelné jednotky ve tvaru čtverce (gridy) o shodné velikosti 1 x 1 km.

Pro užší okruh smluvních uživatelů požadujících přesnější údaje ve větším územním detailu je pak určena služba Georeporty API vycházející z adresních bodů, která umožňuje unikátní práci s jinak běžně nedostupnými statistickými daty.

Statistický geoportál je postupně rozšiřován o další formy prezentace statisticko-geografického obsahu, jako jsou například mapy s příběhem, spojující interaktivní mapy s tematicky zaměřeným textovým a multimediálním obsahem nebo mapové dashboardsy pro sledování průběžně se měnících statistických dat.

Statistický geoportál je postaven na komerční platformě ArcGIS Enterprise vhodně doplněné open source technologiemi a komponentami vyvinutými na zakázku.

CentropESTATISTICS/CentropE MAP

Mezi Českem, Slovenskem, Maďarskem a Rakouskem byl v rámci projektu Interreg-III A vytvořen přeshraniční region CentropE. Oficiálně byl potvrzen smlouvou z Kittsee (Rakousko) v roce 2003 a náleží do něho tato území:

Rakousko: spolkové země Burgenland, Dolní Rakousko a Vídeň;

Česká republika: Jihomoravský kraj, Jihočeský kraj a Kraj Vysočina;

Slovensko: Bratislavský kraj a Trnavský kraj;

Maďarsko: župy Győr-Moson-Sopron a Vas.

Region byl vytvořen uměle zejména z důvodu zmapování ekonomických a sociálních aspektů oblasti, která byla na dlouhá desetiletí vzájemně izolována v důsledku existence železné opony.

V rámci regionu byl v roce 2005 vytvořen projekt CentropE MAP (dostupný na <https://www.centropemap.org/>), jehož cílem je poskytovat vzájemně srovnatelná geodata o čtyřech různých zemích pro územní a přeshraniční plánování. Původně měl obsahovat pouze různé typy map, postupně se však přistoupilo k navázání statistických dat.

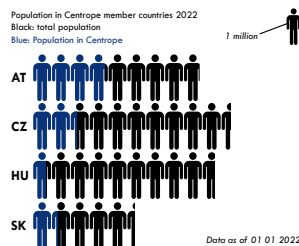
Jednání o doplnění statistických údajů začala v roce 2008. Cílem těchto jednání bylo vytvořit základ pro koordinaci přeshraničních projektů a plánů, a to zejména v oblasti dopravy, zaměstnanosti, životního prostředí a územní rovnováhy. Vznikl projekt CentropE STATISTICS, do kterého se zapojili zástupci statistických úřadů působících na tomto území. V Rakousku se jedná o statistická pracoviště příslušných zemských vlád, v ostatních zemích pak o regionální pracoviště ústředních statistických úřadů. Za ČSÚ se na projektu podílí zástupci krajských správ ČSÚ v Českých Budějovicích, v Jihlavě a v Brně. Nositelem projektu je Planungsgemeinschaft Ost (PGO) ve Vídni.

Při společných jednáních se hledala zejména metodicky srovnatelná data, která by bylo možno zařadit do společné databáze a využít je při vizualizaci v mapách a grafech. Do databáze byla postupně začleněna demografická data až do úrovně jednotlivých obcí, data o struktuře katastrálních ploch, o zaměstnanosti a nezaměstnanosti i data ze sčítání lidu, domů a bytů v jednotlivých zemích.

The Centrope region at a glance

CentropeMAP/STATISTICS is a cross-border information system and free geoportal of the Austrian Planning Association East (PGO). It gives planners and decision makers a better overview of the Centrope region. The Centrope region consists of adjacent counties and states along the borders between Austria, the Czech Republic, Hungary, and the Slovak Republic. This publication presents selected data from CentropeSTATISTICS to show the development of this cross-border region in the last 10–15 years. Get more information at our website www.centropemap.org.

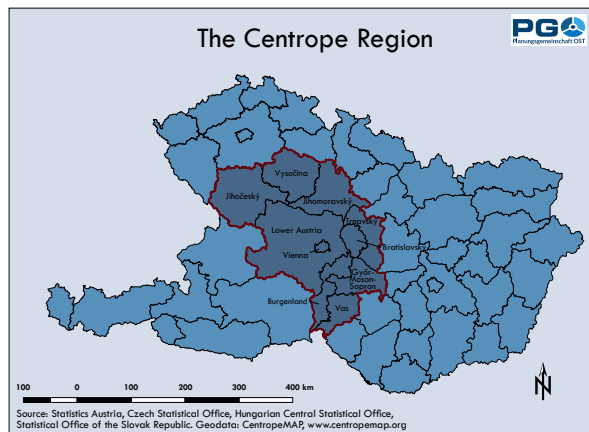
The location of the CENTROPE region, at the intersection of four countries, is unique in Europe. The two EU capital cities of Bratislava and Vienna, whose agglomerations are separated by a mere 50 kilometres, the cities of Brno and Győr, as regionally significant urban centres, as well as numerous other eminent and attractive cities, are the powerhouses of an economically and culturally expanding European region.

0.01.06 © 2023 – no responsibility for correctness.

Country	Area (km ²)	Inhabitants 2022	Centrope parts of the country	Municipalities	Area in Centrope region (km ²)	Area in Centrope region (%)	Inhabitants in Centrope (absolute)	Inhabitants in Centrope (%)
Austria	83 880	8 978 929	3 counties Vienna, Lower Austria, Burgenland	767	23 562	38	3 927 972	48
Czech Republic	79 000	10 516 707	3 counties South Bohemia, South Moravia, Vysočina	2 001	24 099	39	2 325 640	28
Hungary	92 990	9 689 010	2 counties Győr-Ménfőcsanak, Vas	399	7 713	13	732 776	9
Slovak Republic	49 033	5 434 712	2 counties Bratislava, Trnava	340	6 216	10	1 269 887	15
Centrope*			10 subregions of 4 countries	3 507	61 590	100	8 256 275	100

* Centrope as seen by CentropeMAP and CentropeSTATISTICS

Každý národní statistický úřad má své vlastní publikace, ve kterých jsou regiony nebo země prezentovány pomocí tabulek, tematických map a ilustrací. Přeshraniční databáze Centrope-STATISTICS nabízí publikaci s harmonizovanými údaji pro celý region Centrope – fakta a čísla ze čtyř sousedních zemí. Brožura „Centrope v číslech“ je on-line publikace tvořená jednotlivými mapovými listy. Mapové listy jsou uvedeny v obsahu a jsou pravidelně aktualizovány tak, aby brožura vždy obsahovala nejnovější údaje. Starší mapy jsou uloženy v archivu.

Mgr. **Michal Kolisek**

Odbor informačních služeb

Český statistický úřad

CentropeMAP CentropeSTATISTICS

PGO Planungsgemeinschaft OST

Centrope in Figures

Centrope in Figures is an annually updated collection of print-ready thematic maps in DIN A3 format featuring data and indicators from CentropeMAP's cross-border statistical database. Proceed to the [download page of Centrope in Figures](#) or download [all sheets at once](#) (ZIP; 41 MB).

Contents

- [Table of Contents](#) (PDF; 1 page, 38 kB)

Section 0 – Overview

- Sheet 0.01.06 – [Centrope at a glance 2022](#) (PDF; 1 page, 700 kB)

Section 1 – Population Development

- Sheet 1.01.06 – [Population development 2012–2022](#) (PDF; 1 page, 4 MB)
- Sheet 1.02.06 – [Population density 2022](#) (PDF; 1 page, 4 MB)
- Sheet 1.03.06 – [Population aged younger than 15 years 2022](#) (PDF; 1 page, 4 MB)
- Sheet 1.04.06 – [Change of population aged younger than 15 years](#) (PDF; 1 page, 4 MB)
- Sheet 1.05.06 – [Super-aged Centrope?](#) (PDF; 1 page, 4 MB)
- Sheet 1.06.06 – [Ageing of Centrope's population](#) (PDF; 1 page, 4 MB)
- Sheet 1.07.06 – [Old age dependency ratio 2022](#) (PDF; 1 page, 4 MB)
- Sheet 1.08.06 – [Economic dependency ratio 2022](#) (PDF; 1 page, 4 MB)

English
Deutsch
Český
Magyar
Slovensko

Contact
Data Privacy
Imprint
Accessibility

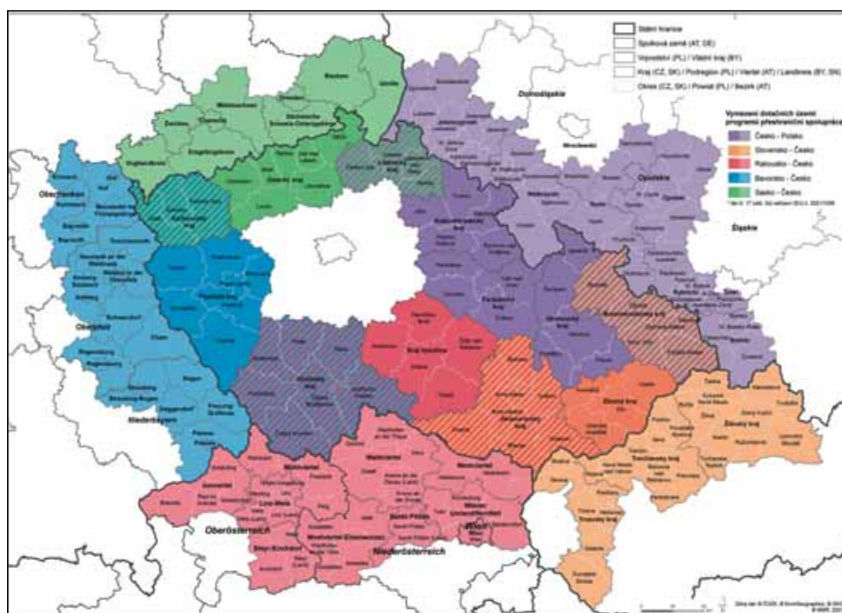
PROGRAMY EVROPSKÉ ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCE INTERREG

Evropská územní spolupráce (EÚS) je již 35 let nástrojem politiky soudržnosti EU, která významně přispívá k posilování sociální, územní, hospodářské a ekologické soudržnosti regionů budováním struktur zaměřených na spolupráci. Tyto cíle jsou v praxi realizovány prostřednictvím programů přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce známých pod označením Interreg.

Programy se za dobu své existence velmi dobře etablovaly a staly se důležitým nástrojem pro rozvoj příhraničních oblastí, podporu přeshraničních partnerství a posilování regionální soudržnosti. Kromě toho umožňují obyvatelům často periferních oblastí lepší přístup ke službám a pracovním příležitostem. Prostřednictvím spolupráce a sdílením dobrých zkušeností pomáhají zlepšit kvalitu života občanů a dobré sousedské vztahy, čímž přispívají k posilování důvěry a soudržnosti v Evropě.

V dalším programovém období 2007–2013 se programy Interreg v České republice staly již plnohodnotnou součástí politiky soudržnosti EU. Spolupráce se rozšířila o nové tematické oblasti jako ochrana životního prostředí, vzdělávání, zdravotnictví či krizové řízení. Vzniklo mnoho trvalých partnerství mezi školami, samosprávami, neziskovými organizacemi i podniky. Česká republika se zapojila do pěti hlavních přeshraničních programů s Polskem, Slovenskem, Rakouskem, Bavorskem a Saskem.

V období 2014–2020 se Interreg posunul ke strategičtějšímu plánování a začal klást větší důraz na tematické cíle strategie Evropa 2020, tedy inteligentní, udržitelný a inkluzivní růst. V programech přeshraniční spolupráce se objevila nová témata jako například podpora výzkumu a inovací, digitální vzdělávání nebo přizpůsobení se změně klimatu. Příklady úspěšných projektů realizovaných v programovém období 2014–2020 ve všech přeshraničních programech jsou součástí příloh k tomuto článku.

Interreg – přeshraniční programy

Aktuální období 2021–2027 navazuje na předchozí zkušenosti a reflektuje nové výzvy, kterým Evropa čelí, například klimatickou změnu, digitalizaci a krizové situace. Programy Interreg se zaměřují mj. na podporu zelené transformace, rozvoj chytřích a udržitelných regionů, podporu kultury a udržitelného cestovního ruchu nebo institucionální spolupráci. Významnou roli hraje i příprava na mimořádné situace (např. přírodní katastrofy).

Historie programů Interreg

Česká republika byla již od roku 1994 zapojena do programů Phare CBS. Spolupráce probíhala nejprve s Německem, od roku 1995 s Rakouskem a od roku 1999 také se Slovenskem a Polskem.

Po vstupu ČR do Evropské unie v roce 2004 se české regiony naplno zapojily do programů Interreg, které byly zaměřeny na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci. Vznikla tak první oficiální partnerství se sousedními a dalšími členskými státy EU v rámci samostatných programů. Projekty se tehdy soustředily především na zlepšení základní infrastruktury, podporu cestovního ruchu a budování důvěry mezi přeshraničními komunitami. V tomto období byly navazovány vztahy a získávány první zkušenosti s čerpáním evropských prostředků.

Programy přeshraniční spolupráce

Česká republika je součástí pěti následujících programů přeshraniční spolupráce:

Program Interreg Česko – Polsko je s rozpočtem 178 870 mil. eur z Evropského fondu pro regionální rozvoj (dále EFRR) největším přeshraničním programem s českou účastí. Česká republika v tomto programu plní roli řídicího orgánu.

Podle výše rozpočtu následují programy Interreg Sasko – Česko (152 365 eur z EFRR), Bavorsko – Česko (99 065 eur z EFRR), Rakousko – Česko (86,821 EUR z EFRR) a Slovensko – Česko (85,324 EUR z EFRR). Řídicími orgány ve všech těchto programech jsou partnerská ministerstva v sousedních státech. Ministerstvo pro místní rozvoj v programech plní roli národního orgánu, který je zodpovědný za realizaci programů na české straně jejich programových území.

Všechny programy jsou vypracovány ve shodě s příslušnou evropskou legislativou pro programové období 2021–2027 a relevantní vnitrostátní legislativou. Každý program podporuje vlastní tematické oblasti, a to na základě specifických potřeb programového území, které byly diskutovány s relevantními aktéry v rámci příprav na současné programové období. Obecně se ve všech programech objevují témata ochrany životního prostředí a biologické rozmanitosti, podpory kultury a cestovního ruchu a institucionální spolupráce a podpora fondu malých projektů. Některé programy dále podporují mj. spolupráci integrovaného záchraného systému, vzdělávání, téma silniční a železniční infrastruktury a podporu výzkumu a inovací vč. malých a středních podniků a rozvoj sítí mezi akademickou, hospodářskou a podnikatelskou sférou.

Spolupráce institucí a obyvatel

Pro účely vydání sborníku jako přílohy časopisu Urbanismus a územní rozvoj, ke kterému tento článek vzniká, jsou v následující podkapitole specifikována témata projektů v oblasti regionálního rozvoje, územního plánování a spolupráce obyvatel, která jsou tradičně podporována ve všech přeshraničních programech.

Významný podíl v nich představují aktivity veřejné správy, které vedou ke zlepšení podmínek pro její fungování a rozvoj přeshraniční spolupráce v dané oblasti a umožní identifikovat konkrétní překážky a nalézt řešení problémů, jež jsou pro obě strany hranice společné. Do oblasti institucionální spolupráce dále patří podpora společných přeshraničních studií, koncepcí a strategií, výměna informací, dat a znalostí. Podpořené projekty mají přispět k odstraňování administrativních překážek a bariér v rozvoji území jak na úrovni celého pohraničí, tak také na lokální úrovni. Cílem je prohlubování přeshraničních vazeb obyvatel a institucí v programovém území.

Kromě toho jsou v této oblasti podporovány také projekty zaměřené na spolupráci mezi lidmi, tzv. people-to-people projekty. Jde o aktivity, které zvyšují úroveň vzájemného poznání a porozumění, budují důvěru mezi místními komunitami na obou stranách hranice a přispívají k sociální a občanské soudržnosti přeshraničního regionu.

Ukázky vzorových projektů

Fond malých projektů

V rámci každého programu přeshraniční spolupráce je realizován nástroj tzv. Fondu malých projektů, který přibližuje přeshraniční spolupráci širokému okruhu akterů na lokální úrovni. Fond slouží k podpoře časově i finančně méně rozsáhlých projektů, které umožňují akterům vyzkoušet si spolupráci v menším měřítku a budovat mezi nimi vzájemnou důvěru. Jedná se tak o určité „inkubátory spolupráce“. Tato důvěra se pak odráží v dalších budoucích projektech, dlouhodobé spolupráci, a přímo tak přispívá k územní soudržnosti a integraci v rámci Evropy.

Zároveň se jedná o dobrý příklad víceúrovňové správy, protože odpovědnost za přípravu a realizaci Fondu malých projektů je přenesena zpravidla na regionální a místní aktéry, kteří mají dostatečný přehled o potřebách a místních specifikách dotčeného území.

Z hlediska tematického zaměření je největší význam Fondu malých projektů především opět u aktivit typu people-to-people, jejichž cílem je posilovat vzájemnou důvěru mezi obyvateli a institucemi příhraničních oblastí. Díky podpoře velkého množství malých projektů se tímto způsobem daří spojit dohromady desítky tisíc obyvatel příhraničních oblastí.

Rámcové podmínky programů

Všechny zmíněné programy jsou založeny na principu vedoucího (též Lead) partnera, který má alespoň jednoho dalšího partnera ze sousední země. Lead partner je odpovědný za podání projektové žádosti a realizaci projektu a nese celkovou organizační, obsahovou a finanční odpovědnost za projekt. Lead partner dále uzavírá s partnery projektu smlouvu o spolupráci, v níž jsou upraveny povinnosti a odpovědnosti všech těchto partnerů.

Kooperační partneři mohou mít své sídlo kdekoliv na území České republiky a sousedního státu. Důležité však je, aby projektové aktivity měly pozitivní dopad na programové území příslušného programu. Mapy programových území jednotlivých programů Interreg na evropské úrovni a na území České republiky jsou součástí příloh k tomuto článku.

Každý projekt musí splňovat nejméně tři ze čtyř kritérií přeshraniční spolupráce, kterými jsou společné plánování a společná realizace (povinné) a společné financování a/nebo společný personál. Podporovány jsou kooperační projekty,

které lze zařadit do jednoho ze specifických cílů a celkové strategie konkrétního programu, vytváří udržitelnou přeshraniční přidanou hodnotu, pozitivně působí na rozvoj společného příhraničního regionu a jsou v souladu s relevantními národními a evropskými právními předpisy.

Maximální výše dotace z EU je 80 %. Finanční prostředky jsou vyplaceny vedoucímu partnerovi až po certifikaci uskutečněných výdajů jednotlivých projektových partnerů kontrolorem. Projektoví partneři si proto musí zajistit dostatečné předfinancování nákladů projektu.

Způsobilými žadateli jsou nejčastěji následující subjekty veřejného, v některých případech i soukromého sektoru:

- orgány veřejné správy a jimi zřizované a zakládané organizace,
- hospodářské a profesní komory a svazy, sdružení,
- vzdělávací instituce,
- veřejné a soukromé instituce pro výzkum a inovace,

- nestátní neziskové organizace,
- evropské uskupení pro územní spolupráci.

V některých programech ve specifikovaných případech také obchodní společnosti a družstva.

Programy nadnárodní a meziregionální spolupráce

Programy nadnárodní a meziregionální spolupráce podporují projekty nadnárodního charakteru s účastí alespoň tří partnerů s finanční účastí ze tří zemí.

Stejně jako u přeshraničních partnerů přebírá jeden partner roli Lead partnera, který je zodpovědný za realizaci projektu po organizační, obsahové i finanční stránce. Partnerství musí být pro projekt smysluplná a přínosná, aby účelně řešila problematiku projektu. Maximální výše dotace z EU je podobně jako u všech programů Interreg 80 % prostředků.

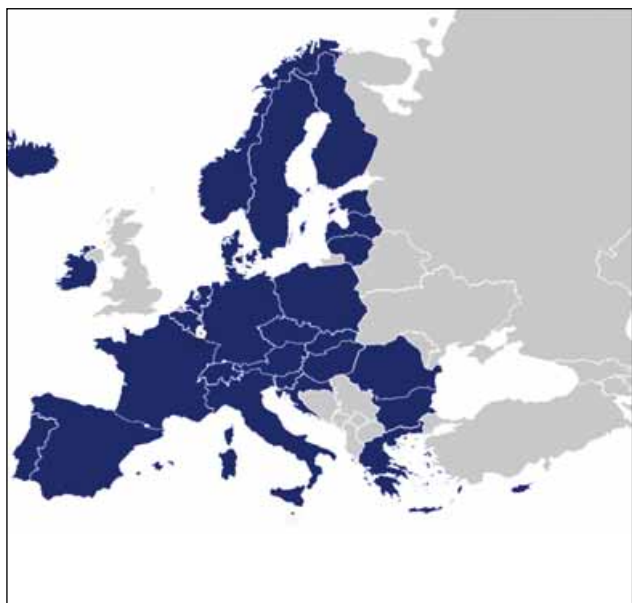
Programy jsou zaměřeny především na financování aktivit neinvestičního charakteru (investiční obsah je umožněn u pilotních aktivit), jejichž hlavním cílem je výměna zkušeností, přenos nových myšlenek, osvědčených postupů, příprava společných strategií, akčních plánů, pilotní aktivity a řešení (postupy, nástroje, služby) apod.

Způsobilými žadateli jsou následující subjekty:

- veřejné a veřejnoprávní subjekty,
- soukromé neziskové subjekty,
- soukromé ziskové subjekty (podniky) – ne však v roli vedoucího partnera,
- mezinárodní organizace.

Vedoucím partnerem nemůže být soukromý ziskový subjekt a mezinárodní organizace.

Česká republika se účastní šesti následujících nadnárodních a meziregionálních programů.

Interreg Espo

Interreg Europe a Interreg Urbact

Interreg Central Europe

Tento dotační program řízený Magistrátem města Vídně rozvíjí spolupráci devíti států střední Evropy. Podporovány jsou především projekty s cílem řešit společné výzvy a problémy v oblastech vědy, výzkumu, inovací a podnikání, ochrany životního prostředí a přizpůsobení se změně klimatu, dále v oblasti dopravy, zlepšení dopravních spojení venkovských a periferních regionů a posílení správy pro integrovaný územní rozvoj. Celková alokace programu je 224,6 mil. eur z EFRR.

Interreg Danube

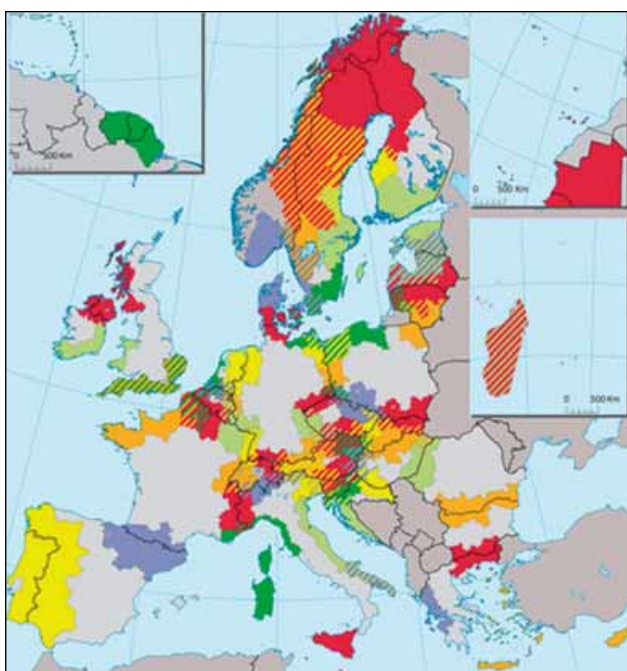
Jedná se o nadnárodní dotační program, jehož řídicím orgánem je Ministerstvo pro veřejnou administraci a regionálního rozvoje Maďarska. Účelem programu je rozvoj ekonomické, sociální a teritoriální soudržnosti států dunajského regionu. Program pokrývá území 14 států, z toho 9 členských států EU a 5 států mimo EU. Hlavními podporovanými tématy jsou rozvoj a posilování výzkumných a inovačních kapacit a zavádění vyspělých technologií, ochrana životního prostředí a přizpůsobení se klimatickým změnám, dále rozvoj sociální infrastruktury a podpory sociální ekonomiky a zlepšení přístupu ke kvalitním službám, vzdělávání a formám celoživotního vzdělávání a posílení institucionální kapacity veřejných orgánů a aktérů k realizaci makroregionálních strategií. Alokace programu je 224,6 mil. eur z EFRR.

Interreg Europe

Program Interreg Europe pokrývá celé území Evropské unie, tj. 27 členských států, a navíc zahrnuje 9 nečlenských států EU. Řízen je francouzským Regionem Haut de France. Program je určen k podpoře veřejných orgánů

Interreg nadnárodní programy

Přeshraniční programy v ČR

s cílem zlepšit fungování politik a programů regionálního rozvoje. Jedná se o neinvestiční projekty zaměřené na posilování kapacit, výměnu zkušeností, přenos dobrých praxí a inovativních řešení, kterých se musí účastnit partneři alespoň ze tří států. Typické projektové aktivity jsou konference, workshopy, příprava strategií, akčních plánů a postupů, školení a pilotní investice. Celková alokace programu je 394 mil. eur z EFRR.

URBACT

Tento program s rozpočtem 86,7 mil. eur má za cíl podporu udržitelného rozvoje měst napříč členskými státy EU a 9 nečlenskými státy. Umožňuje všem městům posílit kvalitu strategického řízení, podporuje mezi nimi výměnu zkušeností a šíření znalostí ve všech oblastech spojených s udržitelným rozvojem měst. Řídícím orgánem je Ministerstvo pro urbánní záležitosti Francie.

ESPON 2030

Espon (European Spatial Observation Network) je monitorovací síť pro územní rozvoj a soudržnost. Jde o výzkumný program s rozpočtem 48 mil. eur, který podporuje především projekty územního plánování a regionální rozvoj. Jeho cílem je poskytnout informace, analýzy, scénáře, mapy, databáze, indikátory aj., které přispívají k vyváženému rozvoji regionů či větších územních celků. Program je řízen lucemburským Ministerstvem energetiky a územního plánování a zahrnuje celé území EU, dále Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko. Jediným příjemcem je Evropské sdružení pro územní rozvoj, které vyhláší výběrová řízení na jednotlivé cíle.

Interact

Jedná se o servisní program pro všechny ostatní programy evropské územní spolupráce s cílem sdílení znalostí, zkušeností a dalších výstupů z programů přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce.

Závěr

Na pozadí současného dění v Evropě, která prochází mnoha vnitřními a vnějšími krizemi a jejíž demokratické principy ohrožují nacionalistické tendence, je význam evropské spolupráce a její posilování důležitější než kdy jindy. Uvedený přehled programů Interreg ukazuje, že se tyto programy staly za dobu své existence pevnou součástí regionálního rozvoje a nástrojem, který pomáhá rozvíjet přeshraniční přátelství, spolupráci a sdílenou odpovědnost za společný prostor v Evropě.

Mgr. **Stanislav Rataj**

Odbor evropské územní spolupráce
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

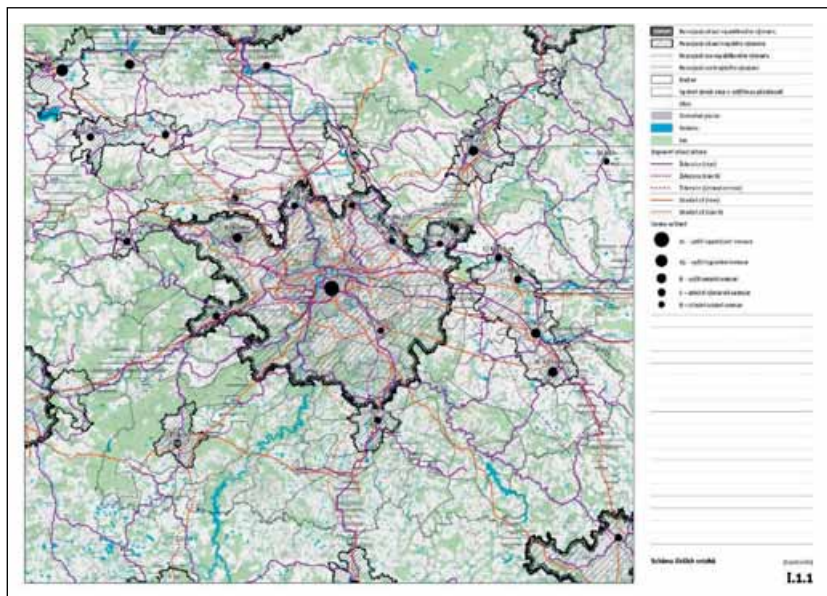
ÚZEMNÍ STUDIE PRAŽSKÉHO METROPOLITNÍHO REGIONU 1

Zadavatel územní studie pražského metropolitního regionu 1 (dále také ÚS PMR 1): Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.

Zhotovitel: Společnost pro Územní studii PMR sdružující Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy (IPR), Atelier T-plan, s. r. o., Vodohospodářský rozvoj a výstavba, a. s., kolektiv krajinářské tvorby doc. Ing. Kláry Salzmanna, Ph.D.

Časový průběh prací: Analytická část – leden 2023 až říjen 2023; Návrhová část – prosinec 2023 až říjen 2024 (240 stran textu, 16 samostatných výkresů 1 : 100 000 a schémat 1 : 250 000).

Řešené území: Pražský metropolitní region, totožný s OB1 metropolitní rozvojovou oblastí Praha definovanou PÚR ČR a územně upřesněnou v ZÚR Středočeského kraje (StK).

ÚS PMR – řešené území a širší vztahy

Základním cílem ÚS PMR 1, stanoveným PÚR ČR, bylo „**Vytvořit sjednocený podklad pro koordinaci územního rozvoje hlavního města Prahy a navazujícího území Středočeského kraje na úseku dopravní, technické a zelené infrastruktury**“. Na tuto studii naváže ÚS PMR 2, pro řešení problémů suburbanizace, zejména hierarchizace sídelní struktury, na které se práce teprve zahajují (zpracovatel: CITY TRAFFIC, s. r. o.). Až po sestavení obou částí studií má být pohled na region úplný.

Základní cíl stanovený PÚR ČR se podrobnějším zadáním MMR a v průběhu prací proměnil do rozvinutější formulace úkolů, které se ÚS PMR 1 pokusila vyřešit:

- **Stanovit priority zohledňující naléhavost plánovaných záměrů veřejné infrastruktury s přihlédnutím k časovému horizontu jejich realizovatelnosti a možnostem financování.**
- **Vymezit části regionu specifické z hlediska dostupnosti a kvality veřejné infrastruktury s přihlédnutím ke stávající, navržené, případně chybějící infrastruktuře.**

- **V obecné míře posoudit budoucí možný růst regionu, primárně v návaznosti na rozvoj nadřazené dopravní infrastruktury a posoudit dopad tohoto růstu na jeho stávající území.**

Území pražského metropolitního regionu je tvořené prostorem středočeské kulturní krajiny. Identita krajiny měla velký vliv na historický vývoj regionu, na rozdílný růst částí osídlení Prahy i jednotlivých sídel vztahujících se k Praze. Terén, vodstvo i vegetace předurčily osnovu starých obchodních cest, které se během staletí proměnily v dopravní osy v převážně radiálních směrech k jednoznačnému centru osídlení – Praze – hospodářskému i kulturnímu centru regionu i státu. Postupem doby Praha překonávala administrativně stanovené hranice, obce podél dopravních os vytvářely její předměstí i vlastní uskupení osídlení a zapojovaly se do pražské aglomerace. Počet obyvatel v tomto území stále stoupal a děje se tak i nadále (nyní cca 3 miliony obyvatel). Tento růst bude udržitelný a ekonomický, pokud bude rozumně využívat i posilovat potenciál území. Jeví se totiž, že bylo dosaženo určité hranice, že se neodbytně ohlásily limity využití území, podle kterých je nutné další vývoj usměrnit k větší ohleduplnosti a koordinaci. O takový přístup se předvídatelně územní plánování – jeho urbanistické, technické i krajinářské složky – snaží už po dlouhá desetiletí různými, dobou podmíněnými cestami. Tímto směrem se s ještě větší naléhavostí než tomu bylo dosud, na zadaném úseku dopravní, technické a zelené infrastruktury, ubírá i předkládaná ÚS PMR 1.

Zpracování studie doprovázely dvě sporné otázky. Jednak to byla představa (zejm. mladších členů týmu a tematicky specializovaných pracovníků), že je to krajinářský pohled na region, který může být vodítkem pro celkové řešení ÚS PMR 1. Obecně správný výchozí pohled však v tak urbanizovaném prostředí jako PMR nebral v potaz, že krajinářská hlediska jsou v mnohém překrývána a překonávána působením síly technických a civilizačních vlivů. Studie proto rehabilitovala význam krajinářství a zařadila zelenou infrastrukturu na přiměřenou pozici ve vztahu k jiným silným složkám dopravní a technické infrastruktury, tj. sil, které jsou schopny přirozené přírodní podmínky přizpůsobovat (přemostění, tunelování, dálková zásobování apod.) potřebám složitější logiky rozvoje sídel. Studie z poznání rozvojového směřování celku i různých částí regionu posoudila desítky a stovky plánovaných záměrů – navrhla jejich prioritizaci a identifikovala chybějící prvky všech druhů infrastruktury. Druhý problém se týkal zúženého zadání ÚS PMR 1, které stanovilo odklad hlubšího pohledu na sídelní strukturu až na zpracování ÚS PMR 2. Pokud se studie zabývala problematikou, jak se vyro-

ZELENÁ INFRASTRUKTURA – VÝZNAM KRAJINY PRO ČLENĚNÍ ÚZEMÍ Z HLEDISKA BUDOUCÍHO ROZVOJE

V rámci analytické části studie byly zhodnoceny prvky spoluutvářející zelenou infrastrukturu (dále ZI). Pozornost byla věnována zejména hodnocení jejich četnosti, kvality, konektivitě a funkčnosti. Jedním ze zásadních výstupů analytické části bylo vymezení oblastí s významnou absencí prvků spoluutvářejících zelenou infrastrukturu. Jedná se o krajinu Čakovické tabule, Uhřetěveské plošiny, Hostivické tabule, Turské plošiny a krajiny vázané na nivu Labe a Vltavy.

V návrhové části studie byla vymezena základní kostra ZI pražského metropolitního regionu, kterou tvoří zejména vybrané plochy přírodního a přírodě blízkého charakteru nadregionálního a regionálního významu, říční krajina, lesy, zvláště chráněná území, lokality Natura 2000 a funkční prvky regionálního a nadregionálního ÚSES. Jedná se o území dochovaná v kvalitě, která zaručuje funkčnost z hlediska poskytovaných ekosystémových služeb a ekologické rovnováhy.

kého, Zákolanského a Horního Botiče v Povltaví. Dalším nezbytným krokem je obnova propojení krajinných prvků v zemědělské krajině ve směrech Vlkava – Milovice – Káranenské lesy – Košťálecký les – Labe, Prosecké skály – Vionořský potok, Údolí Kačáku – Litovický potok a Údolí Kačáku – Český kras. Pro posílení funkcí krajinného systému a zvýšení obytnosti krajiny regionu je navržen vznik krajinných parků na soutoku Vltavy a Berounky a Labe a Vltavy.

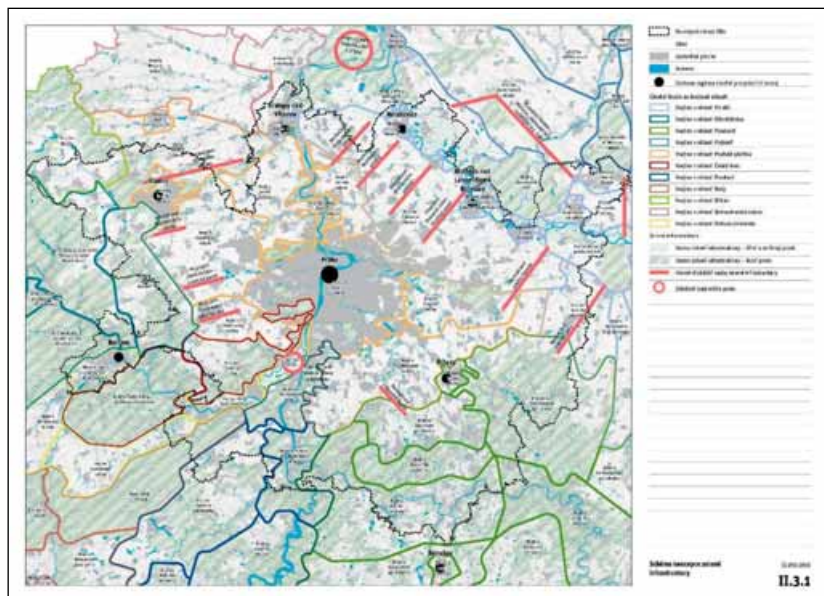

Schéma koncepce zelené infrastruktury

DOPRAVNÍ OBSLUHA REGIONU

MĚSTO, REGION A PŘESHHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

Silniční infrastruktura

Silniční doprava a infrastruktura je a zůstane jedním z dominantních dopravních subsystémů PMR. Nadřazený systém PMR je založen na radiálně vedených dálnicích D1, D4, D5, D6, D7, D8, D10, D11, z nichž vybrané jsou v příměstských úsecích navrženy ke zkapacitnění, v návrhu doplněné o dálnici D3. Dálniční síť je doplněna silnicemi I. třídy I/2, I/4, I/9 a I/12. Radiální síť je doplněna postupně realizovaným okružním systémem. Ve vnitřním území Prahy – Městský okruh, kolem hranice Prahy a Středočeského kraje – silniční okruh dálničního typu – dálnice D0, v prostoru PMR – aglomerační okruh (silnice II/101). Ten tangenciálně propojuje jednotlivé radiály a regionální centra osídlení. Důraz je kladen zejména na dokončení silničního okruhu – dálnice D0, který zajišťuje propojení radiálně vedené dálniční a silniční sítě a přenáší přepravní vztahy mimo hustě zastavěné území hl. města. Fragmenty tangenciálního propojení sídel na hranici regionu – aglomeračního okruhu – jsou patrné z historického vedení silnice II/101. Také přestavba a dostavba této silnice je posuzována jako vysoce potřebná pro propojení sídel a ekonomických aktivit v prstenci kolem Prahy, jako podmínky pro vyšší míru jejich soběstačnosti a polycentrický rozvoj PMR. Na tuto nadřazenou síť navazují silnice II. a III. třídy a místní komunikace, které zajišťují ostatní přepravní vztahy.

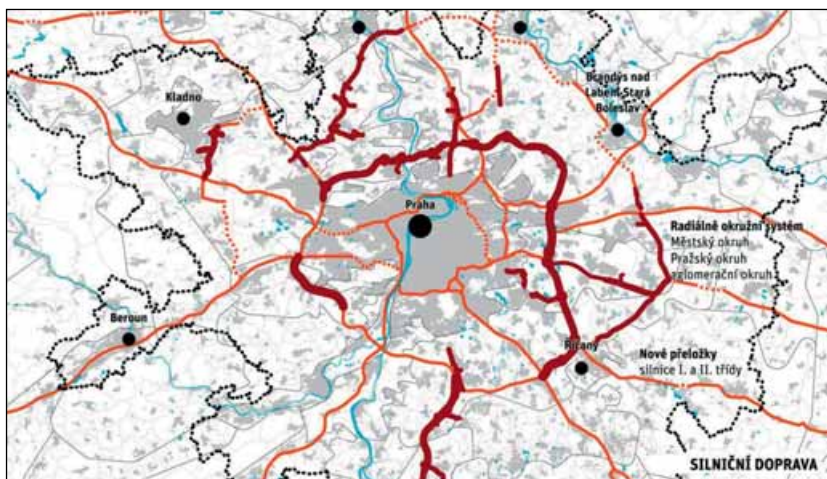

Schéma záměrů dálniční a silniční infrastruktury

Veřejná a železniční doprava

Páteřním systémem pro pravidelné dojížděky je veřejná doprava – železniční včetně dopravy autobusové a trolejbusové. Základním infrastrukturním prvkem je konvenční železniční síť, v Praze doplněná sítí tramvají a metra. Dynamický rozvoj regionu vyžaduje nové posouzení, přestavbu a dostavbu vybraných kolejových tratí, které mohou zajistit budoucí udržitelnou obsluhu území. Pro optimální funkčnost obsluhy území je podstatná segregace veřejné dopravy (autobusové, trolejbusové a tramvajové) do samostatných koridorů a buspruhů s napojením na nové terminály (včetně P+R) umístěné na hrani-

ci Prahy. Tyto koridory mohou vznikat nejdříve pouze jako vyhrazené pruhy/trasy pro autobusovou a trolejbusovou dopravu a později mohou být upraveny pro tramvajovou dopravu. Aktuálním projektem tohoto druhu je připravovaná tramvajová trať do Zdib. Ve střednědobém horizontu je uvažováno se zprovozněním následujících klíčových kolejových staveb.

- Na území Prahy je to zprovoznění metra D v úseku Pankrác – Depo Písnice. Přestavba železničního uzlu Praha.
- Zavedení železniční dopravy v relaci Praha – Brandýs nad Labem-Stará Boleslav.
- Zajištění dostatečně kapacitní a elektrifikované železniční infrastruktury umožňující poptávaný rozsah dopravy.
- Zavedení alespoň časově omezených buspruhů na zkapacitněných dálnicích či zpevněných krajnicích v příměstské oblasti s častými kongescemi.

Z hlediska dlouhodobého časového horizontu se očekává zprovoznění sledovaných VRT a také nového průjezdného modelu příměstské železniční dopravy prostřednictvím tunelů pod hlavním městem. Důležitou součástí jsou také propojení vysokorychlostních tratí s konvenční sítí v rámci tzv. rychlých spojení, zejména tzv. Líbeznická spojka, která umožňuje posílení regionální veřejné dopravy v relaci Mělník–Neratovice–Praha, nebo nová výstupní trať Praha–Benešov, která umožní vyšší využití stávajícího příměstského úseku tratě pro každodenní regionální dopravu.

Z hlediska propojení PMR tak dojde k možnému navýšení počtu spojů příměstské dopravy. Z důvodu rozvoje vybraných měst regionu je nezbytné uvažovat s novými linkami veřejné dopravy v tangenciálních směrech. Vzhledem k velikosti oblastí a hustotě osídlení se předpokládá, že adekvátním dopravním prostředkem bude i nadále autobusová nebo trolejbusová doprava. Důležité je napojení letiště Ruzyně na železniční síť a hlavní městové včetně modernizace tratě pro spoje-

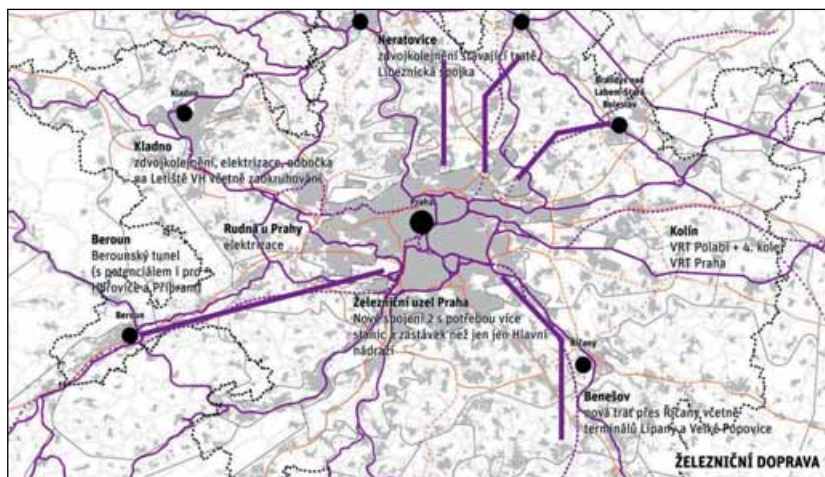

Schéma záměrů železniční infrastruktury

ní s Kladnem. Z hlediska dopravy zboží je nezbytné zajistit podmínky pro napojení větších logistických areálů na železniční dopravu.

Rozvoj parkovišť P+R

Omezení vjezdu IAD ze suburbii Středočeského kraje do centra Prahy vyžaduje vytvoření dostatečné kapacity parkovišť P+R – v souhrnu se jedná o desítky tisíc stání. Hlavní parkovací kapacity P+R u stanic metra a vlaků je nutné vybudovat v lokalitách: Smíchovské nádraží, Depo Hostivař, Černý Most, Letňany, Dlouhá Míle, Zličín, (Stodůlky), drobnější parkovací kapacity mají vzniknout v mnoha dalších lokalitách. Vysoké investiční náklady na výstavbu parkovacích míst v Praze však vedou k tomu, že dostatek parkovacích kapacit je nutné saturovat mimo hlavní město u stanic a zastávek především kolejové, ale i páteřní trolejbusové (či autobusové) dopravy.

Letecká doprava

Letecká doprava má z hlediska PMR význam pouze pro dálkovou dopravu. Koncepce tak respektuje stávající plochy letišť a počítá s plánovaným rozvojem letiště Ruzyně v podobě zvětšení terminálů, rozšíření dráhového systému i rozvoje tzv. přednádraží včetně napojení na připravovanou železnici. Případný rozvoj konceptu Urban Air Mobility (drony pro přepravu zboží a osob) zatím nenárokuje jakékoliv nové plochy.

Vodní doprava

Vodní doprava bude i do budoucna představovat jen minimum přepravního výkonu v osobní dopravě PMR, kde dominuje především rekreační plavba. Potřebné je však posílit roli vodní dopravy pro přepravu nákladů – zejména hromadných substrátů či odpadu. Plochy přístavů je proto potřebné územně chránit do doby, než se naplní zájem je realizovat. V rámci PMR má největší možný potenciál přístav Radotín.

Cyklistická doprava

Cyklistická mobilita činí v dojížděkových i tangenciálních vazbách naprostou minoritu. Její potenciál však tkví v rozvoji nové segregované infrastruktury pro každodenní využívání cyklisty a případně i chodci, navazující na uzly veřejné a železniční dopravy, mj. u stanic metra Zličín, Letňany, Černý most, Háje a do budoucna i Depa Písnice. Zásadní podporu má rozvoj cykloinfrastruktury v podobě stezek v rámci lokálních spádových center. Systém cyklistických tras v PMR se prozatím vyznačuje roztržitostí, nejednoznačným chápáním funkcí, bez systémového investora. Doposud se ustálilo jen pojetí rekreační v okolí řek a některých potoků, dále pak pojetí dopravní v některých oblastech, např. v Kladně a v Mladé Boleslavi. Soustavně je rozvíjena infrastruktura ve městech Beroun, Králův Dvůr, Kralupy nad Vltavou, Říčany, Čelákovice. V posledním době dochází i ke koncepčnějším snahám v podobě zajištění ucelených tras, případně stezek mezi většími sídly, nácestnými menšími sídly a Prahou, viz např. cyklotrasa Mnichovice–Říčany–Kolovraty.

TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA A MOŽNOSTI RŮSTU OBCÍ

ÚS PMR 1 sledovala subsystémy energetiky a vodního hospodářství. Na úseku energetiky vládne převratná, nejistá doba. Rozhodující hlediska jsou nadregionální, celostátní i nadnárodní (energeticko-klimatická politika EU). Proto výstupy ÚS PMR 1 nejsou tak konkrétně zaměřeny jen na samotný region.

U **elektrizační soustavy** obecně platí, že na zatížení přenosové soustavy se významně podílí rostoucí podíl obnovitelných zdrojů a růst elektromobility. Pro bezpečný provoz soustavy je zapotřebí posilovat přenosovou soustavu, přičemž se prokázalo, že do r. 2032 plánované posílení soustavy nebude dostačující. Studií byly identifikovány nejvíce přetěžované profily na území PMR. Pozornost obnovitelných zdrojů energie (OZE) se soustřeďuje na fotovoltaiku (za nepostačující se pokládá forma „střešní“), zejména agrofotovoltaiku. Nulový potenciál mají v PMR vysoké větrné elektrárny. **Zásobování plynem** pokrývá významnou část energetických potřeb PMR. Hlavním zdrojem PMR jsou vysokotlaké plynovody. Zemní plyn je hodnocen jako nejčistší a nejbezpečnější primární palivo. Kvůli odklonu od používání uhlí budou zdroje na zemní plyn do značné míry přebírat výrobu elektřiny a tepla (provoz uhelných elektráren se může stát ekonomicky nevýhodný v nejbližších letech). EU stanovilo cíl do 2050 dosáhnout uhlíkové neutrality – nulových emisí CO₂. Tato povinnost povede k novým systémovým řešením, příkladem je ukládání aktuálně nepotřebné energie v plynné formě (výroba vodíku). V současné době však nelze přesně určit, jaký dopad bude mít dekarbonizace v českém kontextu na plynárenskou síť. Aktuálně nejsou vyvinuta zařízení pro dekarbonizaci plynárenského sektoru. Proto je vhodné rozvíjet tuto infrastrukturu k využití jak pro zemní plyn, tak i pro nové druhy plynu.

V **zásobování vodou** je v PMR jednoznačný příklon k zásobování z robustních zdrojů namísto lokálních zdrojů. Většina obcí je zásobována uspokojivě a problémy se týkají spíše limitů infrastruktury – přivaděčů, vodojemů. Nenahraditelným zdrojem je největší vodárenská nádrž Švihov, úpravna vody Želivka a kapacitní přivaděč. I když se předpokládá zvyšování odběru z tohoto zdroje (PMR není jediné spotřebišť), zdroj je pokládán za dostačující na dalších 35 let! Teprve po 2060 bude zapotřebí se poohlížet po dalších zdrojích. Potenciálně nevyčerpatelný zdroj je Vltava – úpravna vody Podolí. Jeho význam poroste a propojením s vodojemem Flora bude podpořena severní část PMR, nyní zásobovaná z úpravy vody Káraný, který je nejméně stabilní se závislostí na výkyvech v klimatických podmínkách.

Odvádění a čištění odpadních vod – ÚS PMR 1 ukazuje zejména na problém hydraulického znečištění některých vodních toků na cca 10% území. Zde v málovodných potocích protéká již jen voda z ČOV! Řešení spočívá ve zlepšení hydrologického režimu (příspěvek zelené infrastruktury) a v nakládání s odpadní vodou. Bohužel podkladový materiál PRVK byl shledán neak-

tuálním. Názor ÚS: dosud investované prostředky jsou problematické tím, že PMR chybí celková koncepce. Východiskem je dlouhodobé řešení směřující k centralizaci ČOV – větší ČOV vykazují lepší úroveň čištění, mají kvalitnější odborné vedení. Dlouhodobost navrhovaného řešení je však daná potřebou amortizovat stávající zařízení ČOV.

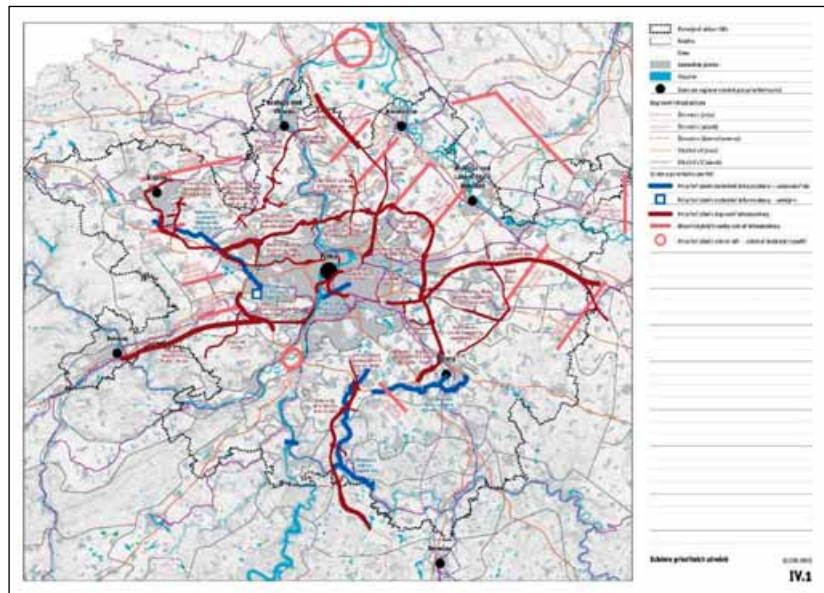

Schéma navrhovaných priorit veřejné infrastruktury

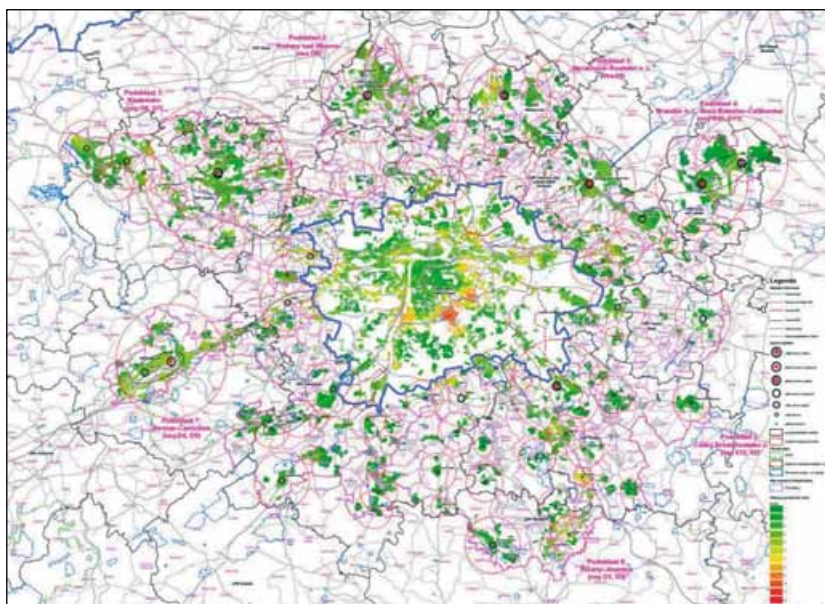
ZÁVĚR – SOUVISLOSTI VEŘEJNÉ INFRASTRUKTURY A SÍDELNÍ SOUSTAVY

Budoucnost PMR spatřuje studie ve výrazném posílení významu větších i středních měst. Centrem aglomerace je samozřejmě Praha, ale je žádoucí posilovat centra v regionu, jejichž rozvoj je výrazně udržitelnější než další zastavování otevřené krajiny kolem Prahy. Vztah center ku Praze zůstane zachován, ale vyšší míra vybavení a autonomie povede ke snižování tlaku na zbytečné dojíždění do hlavního města z důvodů běžných úkonů. Studie navrhuje rozvíjet ta města, která jsou dobře dopravně napojená na Prahu, jsou dostatečně velká, aby dokázala být autonomní, mají nebo mohou mít rekreační zázemí a jejich rozvoji nebrání limity území. Tato sídla jsou studií následně samostatně posouzena z hlediska obsluhy veřejnou infrastrukturou i z hlediska dosud předpokládaného růstu počtu obyvatel.

Za obce vhodné k výraznému růstu považuje studie města, která jsou v podstatě již dnes autonomní, s vlastní malou aglomerací – Kladno, Beroun, Kralupy nad Vltavou, Brandýs nad Labem a další významná města Neratovice, Říčany, Lysou nad Labem, Milovice, Králův Dvůr a Čelákovice. Z výčtu je patrné, že významnou pozici pro budoucí rozvoj

regionu má pás měst na Labi, což svým způsobem navazuje na vize rozvoje satelitních měst v Polabí. Další města, ve kterých je vhodné podpořit rozvoj, jsou Týnec nad Sázavou, Černošice, Rudná, Hostivice, Roztoky, Úvaly, Český Brod, Nučice a Nelahozeves. Zásadní pozici má město Benešov, které je spádovým pro podstatnou část PMR, ale samo leží za jeho hranicí. Tato koncepce má předchůdce v urbanistické tvorbě 60.–90. let (zejm. Pražská středočeská aglomerace, Hrůza, Grebeň, Mašek, Novotný: 1971); Územní plán VÚC Pražského regionu, Körner, Mackovič, Soukeník: 1999).

Jádrem tohoto doporučení je zjištění, že dosavadní koncentrické obrůstání Prahy se dostalo do konfliktu s limity využití území. Ve snaze opírat tyto úvahy o data, jsou GIS analýzou z podkladů analytické etapy ÚS PMR 1 pokusně zobrazena území nevhodná nebo vyloučená z urbanistického rozvoje – vyjádřeno jako nebarevné části území. Důvodem je zjištěný jeden nebo více limitů využití území – zejm. ochrana ploch ZPF vysoké bonity, PUPFL, NATURA, MZCHÚ, ÚSES, OP vodních zdrojů, hydrologicky přetížená území aj. Opačným výstupem GIS analýzy jsou zobrazena území, ve kterých se vrství bonusy území – tj. dostupnost z různých druhů dopravní infrastruktury, dostupnost vyšších středisek osídlení, ZPF nízké bonity aj. (bonusy území se sčítají a vrství v barevné škále od zelené až po červenou).

GIS analýza rozvojových limitů a bonusů území PMR

Z rozborové mapy lze odvodit existenci několika typů území PMR – intenzivně zastavěné území Prahy; územní prstenec kolem území Prahy, ve které jsou možnosti vymezení dalších zastavitelných ploch (nad rámec záměrů již schválených v ÚPD) značně vyčerpané; naopak shluky území s vyšší dostupností infrastruktury a vyš-

ších středisek osídlení; dále prostory krajinných klínů a oblastí blízkých přírodě pronikajících až k intenzivně zastavěnému území Prahy. Výsledek analýzy je možno chápat jako zmapování území s kumulací rozvojových předpokladů zasluhujících pozornost z hlediska rozvoje, a tím podporující přechod na systém střediskového rozvoje osídlení v regionu.

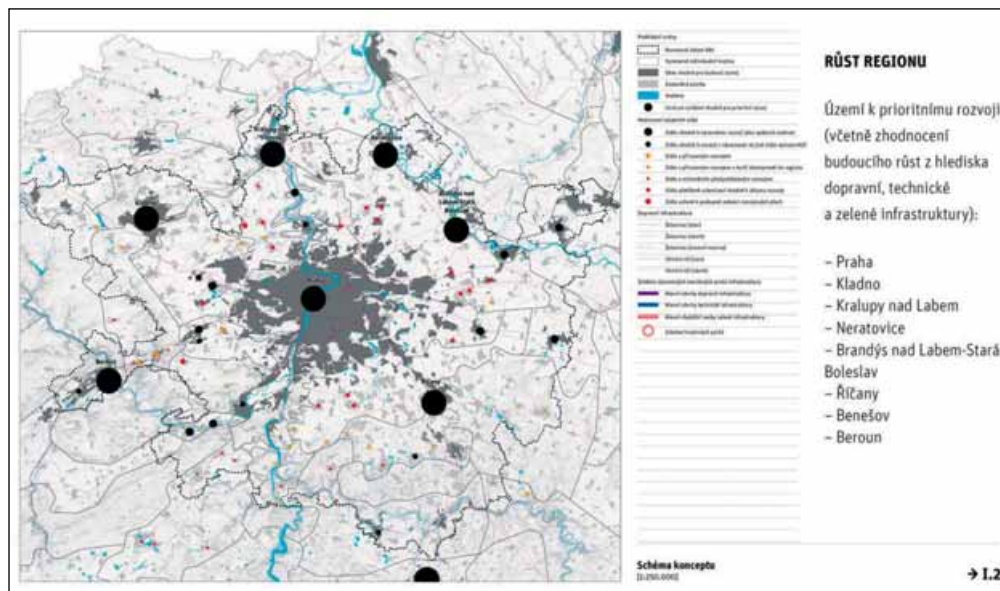

Schéma konceptu sídelní struktury PMR

Závěr – otevřené otázky rozvoje PMR

S výsledky studie ÚS PMR1 byla seznámena také veřejnost, představitelé obcí, Prahy i Středočeského kraje. V diskusích byly vysloveny také tyto dva krajní názory, které, ač překračují rámec urbanismu, mají zásadní vliv na rozvoj PMR:

- Pokračujeme, či ještě budeme důslednější, v další exkluzivní podpoře hospodářských podmínek rozvoje Prahy (mj. Praha ať překročí 2 mil. obyvatel), a tím i potažmo metropolitního regionu a Středočeského kraje, zajistíme rozvoj této nejdynamičtější části ČR, „*promažte motor prosperity*“, který bude pak prospěšný rozvoji všem regionům v okolí i celému území ČR.

- Není v zájmu Prahy ani Středočeského kraje, aby se do regionu „*nastěhovala s nadsázkou polovina republiky*“ (t. č. demografická úvaha k r. 2050 předpokládá v StK přírůstek 250 000 obyvatel). Pokud budou výhodnější podmínky Prahy překračovat přirozené meze potřeb hlavního města, není to spravedlivé, ani účelné a jen se tím roztočí další kolo nároků na veřejnou infrastrukturu, rozložíme rozvojové podmínky rovnoměrněji a promyšleněji do okolních regionů a krajů.

Doporučený zdroj podrobných informací o ÚS PMR1: webové stránky IPR, záznam z prezentace 19. 11. 2024 v CAMP <https://youtu.be/F3c-YMI-Hgc?si=iCP8a4ahro7GgBZ8>.

Ing. arch. **Karel Beránek**, CSc.

Ing. **Marie Wichsová**, Ph.D.

Mgr. **Alena Smrčková**, Ph.D.

Atelier T-plan, s. r. o.

PAMÁTKY VELKÉ MORAVY

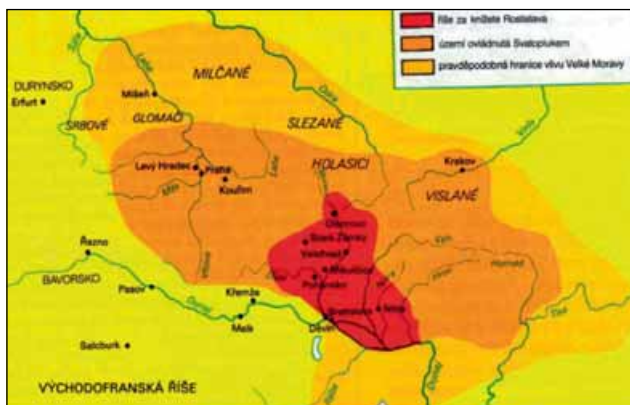
20 let snahy o liniovou nominaci archeologického areálu Mikulčice-Kopčany na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO

V letošním roce tomu bude dvacet let, co byly v roce 2005 po dohodě mezi Jihomoravským krajem a Trnavským samosprávným krajem zahájeny práce na společné česko-slovenské nominační dokumentaci pod názvem Památky Velké Moravy, konkrétně lokality Archeopark Mikulčice-Kopčany.

Již několik let se také věnujeme úvahám o jejím možném rozšíření o další významné památky spojené s obdobím Velké Moravy – Pohansko u Břeclavi, Staré Město, Uherské Hradiště a Modrou. To vše by nebylo možné bez spolupráce klíčových institucí včetně Jihomoravského kraje, Trnavského samosprávného kraje, Národního památkového ústavu, Památkového úradu Slovenské republiky, Ministerstva kultury ČR a Ministerstva kultúry SR, Archeologického ústavu Akademie věd ČR a dalších subjektů.

HISTORICKÉ POZADÍ A VÝZKUMY VELKÉ MORAVY

Protostátní útvar, později zvaný Velká Morava, existoval přibližně mezi lety 833 až 906 a sehrál zásadní roli v procesu christianizace a kulturního formování střední Evropy. Archeologické lokality spojené s tímto obdobím mají mimořádný historický, kulturní i duchovní význam. Původně na seznam UNESCO nominovaným statkem byla rozsáhlá archeologická lokalita Mikulčice-Kopčany rozkládající se na obou březích řeky Moravy, která je dnes hranicí mezi Českou a Slovenskou republikou. V 9. století se ovšem jednalo o celistvou lokalitu rozloženou na písčiny dunách mezi rameny meandrující řeky. Na dnešní české straně bylo od padesátých let zevrubně archeologicky zkoumáno rozsáhlé hradisko s doklady dílenských komplexů, základy více než desítky kostelů, centrální palácové stavby i na tisíce prozkoumaných hrobů, které je interpretováno jako jedno z hlavních a páteřních sídel tzv. Velké Moravy.

Územní vliv Velké Moravy

Na slovenské straně jsou sice archeologické doklady osídlení podstatně skromnější, stojí tu ovšem malý kostelík sv. Margity Antiochijské, který je přes všechny pozdější

přestavby dnes interpretován jakožto jediná doposud stojící velkomoravská stavba vůbec.

CHARAKTERISTIKA LOKALITY MIKULČICE-KOPČANY

Archeopark Mikulčice-Kopčany leží na hranici České republiky a Slovenské republiky. Mikulčice, nacházející se na území Jihomoravského kraje, představují rozsáhlé archeologicky doložené opevněné hradisko s okolními sídly identifikované jako jedno z hlavních mocenských center Velké Moravy.

Výzkum zde od 50. let 20. století vedl Archeologický ústav AV ČR v Brně (např. prof. Josef Poulik, Pavel Kouřil), přičemž bylo odkryto 12 sakrálních staveb, palácové stavby, dřevěné i kamenné objekty a více než 2 500 hrobů. Lokalita je interpretována jako jedno z možných sídel knížete Rastislava nebo Svatopluka.

Výzkum Velké Moravy je předmětem rozsáhlé interdisciplinární spolupráce, do níž se zapojují archeologové, historici, antropologové, architekti i specialisté na krajinářství. Mezi nejvýznamnější instituce patří Archeologický ústav AV ČR v Brně, Slovenská akademie věd, Masarykova univerzita, Univerzita Komenského v Bratislavě či Moravské zemské muzeum. Publikace jako Velká Morava a počátky křesťanství (P. Kouřil ed., 2010), Great Moravia: Empire between East and West (2014), Velká Morava – 1150 let

Archeopark Mikulčice-Kopčany

Rekonstrukce hradiska v Mikulčicích

od příchodu Konstantina a Metoděje (2013) nebo katalogy mezinárodních výstav (např. Moravia Magna 2022) přispívají k šíření poznatků na mezinárodní úrovni.

Významným prvkem v ochraně a prezentaci území je návštěvnická infrastruktura:

- muzejní pavilon nad IX. kostelem (1991, rekonstrukce a rozšíření po roce 2000 a po roce 2010),
- nový návštěvnický pavilon (2013, arch. M. Smetana),
- most Velké Moravy (2019, symbolicky propojující obě části kulturní krajiny).

Výzkumná stanice ARUB Mikulčice-Trapíkov

Na slovenské straně se nachází kostel sv. Margity Antiochijské v Kopčanech, který prošel komplexní rekonstrukcí v letech 2012–2015. Nové archeologické výzkumy zde odhalily raně středověké pohřebiště, pozůstatky zástavby a další stavební fáze kostela.

Od roku 2015 probíhá v Mikulčicích nová etapa archeologických výzkumů financovaných z prostředků Grantové agentury ČR a projektů NAKI. Významným výstupem bude nová expozice v návštěvnickém centru s digitálními rekonstrukcemi objektů a 3D modely areálu (2019). Publikace jako např. Mikulčice. Příběh velkomoravské metropole (2020) nebo mezinárodní sborníky z workshopů pořádaných v Mikulčicích přispívají k diseminaci výsledků.

Prezentace je zajištěna expozicemi Masarykova muzea v Hodoníně v Mikulčicích, expozicí Záhorského muzea ve Skalici u kostela sv. Margity Antiochijské v Kopčanech a expozicí zámku Holíč. Stále pokračující vědecké výzkumy na lokalitě zajišťuje Výzkumná základna Mikulčice-Trapíkov zřízená Archeologickým ústavem Akademie věd ČR.

PRACOVNÍ SKUPINA K PROJEKTU ARCHEOPARK MIKULČICE-KOPČANY

V roce 2010 byla z iniciativy Jihomoravského kraje zřízena oficiální pracovní skupina k projektu Archeopark Mikulčice-Kopčany. Jejím cílem bylo koordinovat česko-slovenské aktivity v oblasti ochrany, výzkumu a prezentace lokality a napomáhat přípravě nominace na Seznam světového dědictví UNESCO. Skupina sdružuje zástupce krajských samospráv, památkových ústavů, archeologických institucí a ministerstev obou států.

Expoziční pavilon „Nad IX. kostelem Mikulčice“

Expoziční pavilon „Nad IX. kostelem Mikulčice“

Významné bylo také propojení s přeshraničními programy (např. Interreg), které umožnily realizaci investičních záměrů v oblasti infrastruktury a prezentace památek.

Z menších projektů posledních let jmenujme alespoň:

Regenerace a obnova krajinných prvků v Archeologickém parku: Ministerstvo životního prostředí (2022–2024 péče, 2022–2031, udržitelnost – 400 tis. Kč).

Duchovní svět Velké Moravy: MMH + ARÚB (2025–2026; 700 tis. Kč, film + dotyková aplikace *Hrob jak od Moravy* (zatím jen pracovní název).

Po stopách Velkomoravských Slovanů – rekonstrukce tzv. bílého domu: Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, 304021BKH5, 2022–2023 (společně s městem Holíč).

NOMINACE STATKU NA SEZNAM UNESCO A HODNOCENÍ ICOMOS

První nominace na seznam UNESCO (2008)

První pokus o zapsání statku „Památky Velké Moravy – Mikulčice-Kopčany“ na Seznam světového dědictví UNESCO byl uskutečněn v roce 2008 jako společná česko-slovenská nominace. Přípravu zajišťovalo Ministerstvo kultury ČR a Ministerstvo kultury SR, ve spolupráci s Ná-

rodním památkovým ústavem, Archeologickým ústavem AV ČR v Brně a Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky. V rámci nominace byly předloženy obsáhlé materiály dokládající výjimečnost kulturní krajiny Mikulčice-Kopčany jakožto unikátního přeshraničního archeologického komplexu.

Hodnocení ICOMOS a důvody stažení nominací (2009, 2014)

Nominace byla stažena před rozhodnutím Výboru pro světové dědictví, a to na základě kritického hodnocení expertní mise ICOMOS, která proběhla na podzim roku 2008. Zpráva ICOMOS poukázala na několik nedostatků: nejasně definované hranice nominovaného území, absenci ucelené správy (managementu) a nedostatečné propojení archeologických nálezů s krajinou jako kulturním celkem. Zpochybněna byla rovněž výjimečná univerzální hodnota statku (OUV), neboť nebyla dostatečně doložena v mezinárodním srovnání.

Na základě této první zkušenosti byla zahájena práce na druhé nominaci, která vyvrcholila na konci roku 2010 Mezinárodním odborným sympoziem v Hodoníně – Národní kulturní památka Slovanské hradiště v Mikulčicích a kostel sv. Markéty Antiochijské v Kopčanech. Jeho výsledkem bylo usnesení, které doporučuje přepracovat stávající dokumentaci a podat do pařížské centrály UNESCO opakovanou nominaci navrženého statku.

V roce 2011 tak probíhají rozsáhlá jednání mezi Národním památkovým ústavem a Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky, která mají připravit celý nominační proces.

Odbornou bázi nominace a zodpovědnost za přepracování dosavadní nominace na sebe vzal Archeologický ústav Akademie věd ČR v Brně pod vedením docenta Lumíra Poláška. Během roku 2012 pak na úpravách nominační dokumentace pracuje vedle kolegů z ARUB AV zvláštní skupina se zástupci Národního památkového ústavu (PhDr. Martin Tomášek), Ústavu archeologie a muzeologie Masarykovy university v Brně (prof. Zdeněk Měřínský) a Pamiatkového úradu Slovenskej republiky (Ing. arch. Patrik Baxa).

Kostel sv. Markéty Antiochijské

V lednu 2013 byla nominace připravena a podruhé odeslána do Paříže, následně začala práce na aktualizaci management plánu.

Během podzimu 2013 a jara 2014 odborníci vyslaní pařížskou centrálou ICOMOS (Mezinárodní rada památek a sídel) prošli celou lokalitu, seznámili se s dokumentací a dalšími referenčními archeologickými lokalitami z raného středověku v České republice, na Slovensku a v Maďarsku. Jejich závěrečným doporučením bylo nominaci statku do poslední fáze posuzování nepřihlásit. V červnu 2014 tak Česká republika nominaci památek Velké Moravy z oficiálního projednání na zasedání UNESCO stáhla.

Doporučení ICOMOS pro budoucí postup

Zpráva bohužel konstatovala, že ani druhá nominace nezaplnila dostatečně argumentaci ani u jednoho závazného kritéria, které jsou v případě nominace UNESCO považována za obligatorní.

Z hodnocení ICOMOS mimo jiné vyplynulo, nakolik se český a slovenský pohled na problematiku Velké Moravy lišil od pohledu ICOMOS.

Jmenujme alespoň nejproblematictější body:

- Podle názoru ICOMOS se nominace neúspěšně snažila prokázat přímou spojitost mezi pozdně antickou tradicí v Podunají a prezentovat tzv. Velkou Moravu jakožto prostředník, jehož působením byla tato pozdně antická tradice přenesena do raně středověkých států prvních Přemyslovců, Piastovců a Arpádovců.
- Druhou neúspěšnou argumentací byla snaha ukázat tzv. Velkou Moravu jakožto první stát západních Slovanů v analogii k tehdejší západofranské říši a jejímu vysoce kulturnímu dvorskému prostředí. Dle názoru ICOMOS je ovšem z hlediska světového kulturního dědictví na tzv. Velké Moravě extrémně zajímavé nikoli to, co měla tato kultura s franskou říší společného, ale právě to, čím se odlišovala. Z pohledu ICOMOS je kupříkladu nepochopitelné, proč v naší nominaci ani jednou nefiguroval pojem Avar či avarský kaganát.
- Třetím sporným a neprokázaným bodem byla snaha prezentovat archeologickou lokalitu Mikulčice jako urbánní architekturu v souvislosti s raně středověkým jevem obecně historiky nazývaným „melioratio terrae“. Odborná komise ICOMOS ovšem pro takovouto hypotézu nenašla dostatek argumentů.

ICOMOS ve svých dalších závěrech doporučil rozšířit případnou příští nominaci o další klíčové archeologické lokality spojené s Velkou Moravou, zejména Pohansko u Břeclavi a komplex Staré Město – Uherské Hradiště – Modrá, které jsou v odborné literatuře obecně považovány za páteřní a výchozí lokality celého velkomoravského protostátního útvaru.

Dalším doporučením je pak zaměřit prezentační argumentaci na specifické a jedineč-

Návštěvnické centrum Mikulčice

né aspekty krátké, necelé století trvajících Mojžírovské říše. Zvláštní důraz je pak kladen na onen výjimečný fakt, že příslušníci mojžírovské dynastie se během pouhých čtyř generací změnili z kmenových náčelníků ještě polonómádkského avarsko-slovanského kmenového svazu v uznávaná říšská hrabata Franské říše.

Podle expertní zprávy by takto širší a lépe integrovaný celek mohl lépe demonstrovat rozsah, komplexnost a význam velkomoravské civilizace v kontextu evropských dějin.

CHARAKTERISTIKA DALŠÍCH VÝZNAMNÝCH VELKOMORAVSKÝCH LOKALIT NAVRŽENÝCH K LINIOVÉ SPOLEČNÉ PŘÍŠTÍ NOMINACI

Pohansko u Břeclavi

Velkomoravské centrum na řece Dyji. Příklad rozsáhlé sídelní lokality, kde jsou archeologicky doloženy mimo jiné žárové pohřebiště z časně slovanského období, základy dvou kostelů z vrcholného, respektive pozdního velkomoravského období, a podstatná část charakteristického skořepinového valu jako součásti hradby. Archeologické nálezy prokazují, že osídlení zde pokračovalo ve zmenšené míře i po pádu mojžírovské dynastie. V následujících stoletích se vlivem hydrologických změn povodí Dyje po-

Archeologická lokalita Pohansko

souvalo osídlení dále proti proudu řeky směrem na sever až do polohy dnešní Břeclavi. Podobně jako u Mikulčic ani zde nedošlo v pozdějším období k výrazné stavební činnosti, která by významně narušila charakter památky a krajiny.

Lokalita Velkomoravské hradiště Pohansko je prohlášena kulturní památkou a nachází se v území, které je zapsáno na Seznam světového dědictví UNESCO pod názvem Lednicko-valtická kulturní krajina.

Do velkomoravského období se řadí i intenzivně osídlené předhradí s obydlími, dílnami a pohřebištěm za jihozápadním valem.

V roce 2008 byly na předhradí odkryty pozůstatky dalšího kostela a pohřebiště z počátku 10. století.

Prezentace je zajištěna expozicí Městského muzea a galerie v Břeclavi na nedalekém zámku Pohansko, stále pokračující výzkumy lokality provádí přímo na místě Archeologická vědecko-výzkumná stanice Ústavu archeologie a muzeologie Masarykovy univerzity v Brně.

Od roku 2005 zde probíhá nová fáze výzkumů vedená Archeologickým ústavem AV ČR a Masarykovou univerzitou. Vznikla nová expozice ve zrekonstruovaném zámku (2009) doplněná o interaktivní prvky a venkovní archeoskanzen s replikami staveb (rotunda, dům velmože). Publikace jako Pohansko – sídlo velkomoravské šlechty (Galuska, 2015) a prezentace v evropských projektech zvyšují mezinárodní viditelnost lokality.

V posledních dekádách je lokalita zkoumána týmem Ústavu archeologie a muzeologie Masarykovy univerzity. Od roku 2020 probíhá intenzivní výzkum pod vedením Jiřího Macháčka a Petra Dreslera zaměřený na nové metody dokumentace a rekonstrukce struktury sídliště, hradištní brány a předhradí.

Významný je zejména multidisciplinární výzkum západní brány areálu, kde byly kombinovány geofyzikální metody s cílenými archeologickými sondážemi a analýzou historických pramenů. Tyto výsledky byly publikovány v roce 2024 a přinesly důkazy o monumentální podobě vstupní brány do areálu odpovídající charakteru mocenského centra.

Dalším důležitým směrem výzkumu je paleoekologická analýza prostředí nivy Dyje a interakce mezi prostředím a osídlením. Studie publikovaná v roce 2025 ukazuje, jak se měnící hydrologické a vegetační podmínky promítaly do sídelní strategie obyvatel Pohanska.

Z hlediska prezentace lokality byla v roce 2022 rozšířena expozice Muzea Břeclav o novou část věnovanou každodennímu životu na velkomoravském dvoře a digitální rekonstrukci centrálního areálu.

Staré Město – Uherské Hradiště – Modrá

Další významné mocenské centrum původního jádrového území Velké Moravy. Na rozdíl od Mikulčic zde osídlení kontinuálně pokračovalo i po svržení mojmírovské dynastie během 10. století stejně jako ve století 11., kdy byla Morava definitivně připojena ke státu českých Přemyslovců.

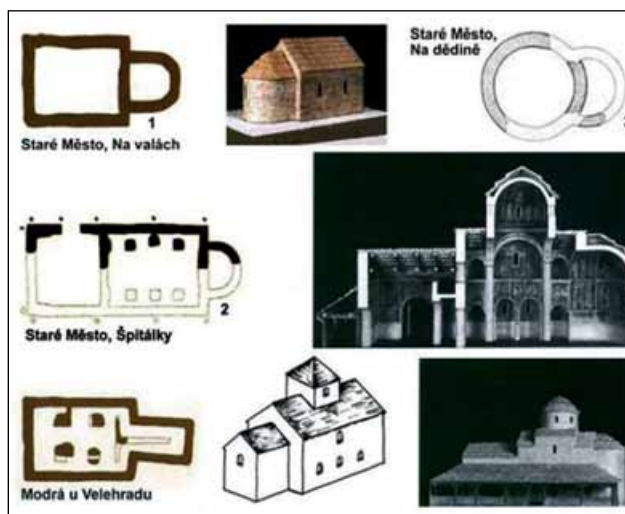
Během vrcholného středověku zde stále zůstává živá tradice moravské misie Cyrila a Metoděje, což dokládá mimo jiné založení cisterciáckého kláštera Velehrad na počátku 13. st. v bezprostřední blízkosti původně velkomoravského sídla, a také středověké založení Uherského Hradiště, jehož některé kostely navazují na původní velkomoravské stavby. Jako jediná z nominovaných lokalit představuje Staré Město / Uherské Hradiště trvale intenzivně osídlenou lokalitu moderního města a centra regionu Slováků (přes 38 000 obyvatel). Celkem pět lokalit v místních částech Starého Města, Uherského Hradiště a Modré požívá ochrany jakožto sériová národní kulturní památka. Jedná se především o základy kostelů, pohřebiště a části obranných valů. Archeologické lokality prezentující velkomoravskou fázi osídlení jsou zde průběžně objevovány a dokumentovány při záchranných archeologických výzkumech.

Archeologický areál se dělí na několik částí – centrální mocenské sídlo, sídelní okrsky, řemeslné části, církevní centrum a ústřední nekropole. V areálu je doloženo několik fází fortifikací až po hradbu skořepinové konstrukce typickou pro vrcholné velkomoravské období. Prezentaci zajišťuje Památník Velké Moravy zřizovaný Slovákým muzeem v Uherském Hradišti a pokračující výzkumy jsou garantovány Centrem slovanské archeologie Moravského zemského muzea. V roce 2024 byla otevřena další expozice v obci Modrá.

Dochované části statku jsou v České republice chráněny jako národní kulturní památka. Soubor pozůstatků velkomoravské sídelní aglomerace Staré Město – Uherské Hradiště – Modrá. Tvoří celkem pět samostatných lokalit:

Rekonstrukce kostelů – Uherské Hradiště

Významné velkomoravské lokality navržené pro příští nominaci

Kostel sv. Michala – z 1. poloviny 13. století v centru Starého Města. V ploše kostela jsou dochovány základy velkomoravské rotundy a okolní areál je chráněn jakožto významné území s archeologickými nálezy.

Lokalita Na Valách – odkryté pozůstatky kostela a okolního osídlení situované v severní části Starého Města. Orientovaný kostel pochází z 9. století a jeho základy jsou dnes prezentovány v interiéru novodobé muzejní haly.

Lokalita Špitálky – základy kostela a okolního osídlení situované v jihozápadní části Starého Města. Lokalita „Díl u Božího syna“ – základy velkomoravského kostela s pohřebištěm v okolí, situované v jižní části obce Modrá. Orien-

tovaná stavba pochází z 9. století a její základy jsou prezentovány nízkými kamennými zídками.

Lokalita Sady – základy baziliky z 9. století a dalších staveb budovaných z kamene na maltu i ze dřeva, situované na ostrohu severozápadně od obce Sady. Archeologicky zkoumané základy staveb jsou prezentovány nízkými kamennými zídками.

V letech 2007–2015 proběhly rozsáhlé výzkumy v lokalitách Na Valách, Na Špitálkách a V Sadech. V roce 2009 byl v Modré otevřen Archeoskanzen s centrální palisádou, školou, kostelem a obytnými stavbami. Roku 2013 zde vznikla expozice „Živá voda Modrá“ s podzemním akváriem a rekonstrukcí přírodní krajiny. Centrum slováckých tradic propojuje kulturní dědictví s živým folklorem. Významné výstupy reprezentují sborníky Archeologického ústavu AV ČR Brno, katalogy výstav „Slované“ (2013) a „Velká Morava – Morava Magna“ (2022).

Tyto nové poznatky významně přispívají k pochopení struktury a vývoje raně středověkého centra v oblasti Starého Města, Uherského Hradiště a Modré.

Spojením těchto lokalit vzniká komplexní síť sídelních, sakrálních i hospodářských struktur, která má potenciál splnit nároky UNESCO na výjimečnou univerzální hodnotu statku (OUV).

Hrozby a rizika pro budoucí nominaci

Jedním z nejzásadnějších aktuálních ohrožení celistvosti a integrity nominovaného území je projekt výstavby dopravního překladového terminálu v Holíči situovaného v bezprostřední blízkosti areálu Mikulčice-Kopčany. Tento záměr, byť zatím pouze ve fázi plánování, by mohl zásadním způsobem narušit kulturní krajinu a autentický charakter památky, což je v přímém rozporu s požadavky UNESCO na zachování výjimečné univerzální hodnoty (OUV) statků.

ICOMOS v minulých hodnoticích zprávách upozorňoval na nutnost přísné ochrany vizuální integrity krajiny a zamezení industriálním zásahům do její struktury. Realizace terminálu by navíc mohla ohrozit podzemní archeologické vrstvy, které dosud nebyly prozkoumány. Odborná veřejnost, včetně pracovní skupiny k projektu Archeopark Mikulčice-Kopčany, vyjádřila znepokojení a volá po důsledném zhodnocení vlivu projektu na kulturní dědictví a možném přehodnocení jeho umístění.

Stejně tak bude velmi specifickým problémem koordinace budoucí péče o archeologické lokality Mikulčice a Pohansko s nově připravovaným vyhlášením chráněné krajinné oblasti Soutok, které na svém území obě archeologické lokality zahrnuje.

Doporučení ICOMOS i UNESCO v podobných případech (např. německý Lübeck nebo anglický Stonehenge) ukazují, že udržitelný rozvoj musí být v rovnováze s ochranou dědictví. Tento přístup je nezbytně uplatnit i v případě území Velké Moravy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

KOUŘIL, P. (ed.) (2010): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Moravské zemské muzeum.

KOUŘIL, P. – Přichystal, A. – Zábojník, J. (eds.) (2014): *Great Moravia: Empire between East and West*. Brno: Moravské zemské muzeum.

MACHÁČEK, J. – Wihoda, M. (2013): *Velká Morava – 1150 let*. Praha: Academia.

KOUŘIL, P. (2020): *Mikulčice. Příběh velkomoravské metropole*. Brno: Moravské zemské muzeum.

KOUŘIL, P. – TYMONOVÁ, P. – KOUŘILOVÁ, H. (eds.) (2021): *Morava Magna – Great Moravia*. Brno: Moravské zemské muzeum.

Hodnoticí zprávy ICOMOS 2009 a 2014.

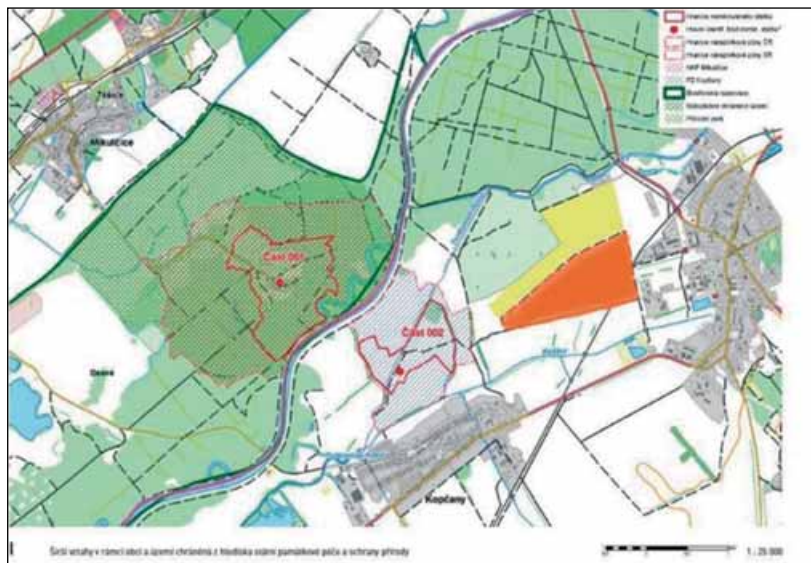
Archiv Jihomoravského kraje – materiály pracovní skupiny k projektu Archeopark Mikulčice-Kopčany.

Web Ministerstva kultury ČR a SR, projektové dokumentace UNESCO nominací.

Publikace a zprávy Archeologického ústavu AV ČR Brno a Slovenské akademie věd.

Mgr. **Petr Fedor**

Odbor kultury a památkové péče
Krajský úřad Jihomoravského kraje

Širší vztahy – územní chráněná z hlediska památkové péče a ochrany přírody

Navrhované umístění dopravního terminálu v katastru města Holíč

NOVINKY Z ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Článek se zaměřuje na dvě oblasti, které jsou pro územní plánování klíčové, přičemž obě souvisí s novým stavebním zákonem, tedy zákonem č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů. Ten je účinný od 1. ledna 2024, avšak plně aplikovatelný od 1. července 2024. Za dobu své platnosti (tj. od roku 2021) již doznal řadu novel a některé další jsou připravovány. Vybraným novelám se bude věnovat první část příspěvku. Druhá část je zaměřena na stručný popis toho, na co si v oblasti územního plánování dát v novém stavebním zákoně pozor.

Novely nového stavebního zákona, včetně projednávaných

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů, vstoupil v platnost, po velmi bouřlivé přípravě a ještě bouřlivějším projednání, 29. července 2021. Ještě před svou účinností doznal několika novel včetně jedné věcné, která zásadním způsobem upravila připravený a schválený zákon před nabytím jeho účinnosti. Té nabyl k 1. lednu 2024, avšak plně aplikovatelným se stal až k 1. červenci 2024.

K datu konference (duben 2025) doznal nový stavební zákon již celkem devíti novel, z nichž některé byly zásadní, jiné pouze dílčí. Jedná se o změny provedené těmito zákony:

1. zákon č. 195/2022 Sb.
2. zákon č. 152/2023 Sb.
3. zákon č. 465/2023 Sb.
4. zákon č. 126/2024 Sb.
5. zákon č. 183/2024 Sb.
6. zákon č. 437/2024 Sb.
7. zákon č. 23/2025 Sb.
8. zákon č. 39/2025 Sb.
9. zákon č. 87/2025 Sb.

Na stránkách Ministerstva pro místní rozvoj (mmr.gov.cz) lze nalézt srovnávací texty a čístopisy nového stavebního zákona s přehledně zapracovanými pozdějšími novelami, které jsou barevně označeny. Sledovat tyto texty je při současné legislativní smršti obtížné, ale na zejména srovnáva-

cích textech je poměrně jasně patrné, které části stavebního zákona doznávají nejčastěji změn. Jak tedy jednotlivé novely do stavebního zákona zasáhly, je shrnuto v následujících řádcích.

První novela – zákon č. 195/2022 Sb.

Na podzim roku 2021 proběhly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, ze kterých vzešla nová vláda tvořená pěti koaličními stranami, jež byly dosud v Poslanecké sněmovně v opozici. Tyto strany již při schválení nového stavebního zákona v létě tohoto roku avizovaly, že pokud vytvoří novou vládu, budou chtít nový stavební zákon změnit. A to zejména v otázce institucionální. Protože však nový stavební zákon měl nastavenou poměrně rychlou účinnost, bylo přistoupeno ke dvěma novelám. První, jednodušší, měla za cíl upravit účinnost nového stavebního zákona, druhá, obsáhlejší, pak měla za cíl provést požadované věcné úpravy, které odpovídaly koaliční dohodě nové vlády.

První novelou nového stavebního zákona tak byl zákon č. 195/2022 Sb., který nabyl účinnosti 1. července 2022. Jeho původní podstatou mělo být prosté odložení účinnosti nového stavebního zákona, nakonec však bylo zvoleno řešení legislativně více neortodoxní.

Do nového stavebního zákona byl **vložen § 334a, který zavedl přechodné období, které mělo trvat od 1. července 2023 do 30. června 2024**, a stanovil, jakým způsobem bude nový stavební zákon v tomto přechodném období používán. Cílem bylo, aby mohl být nový stavební zákon co nejdříve aplikován na povolování vyhrazených staveb definovaných v příloze č. 3 nového stavebního zákona, jež měly přejít do působnosti tzv. Speciálního a odvolacího stavebního úřadu. V ostatních věcech, včetně postupů na úseku územního plánování, se mělo postupovat podle dosavadních právních předpisů.

Mimoto pak tento zákon ještě zasáhl do vybraných přechodných ustanovení hlavně ve vazbě na požadavek nové vládní koalice, aby nevznikl Nejvyšší stavební úřad.

Plejáda srovnávacích textů stavebního zákona po jeho jednotlivých novelách

Druhá novela – zákon č. 152/2023 Sb.

Současně s výše uvedenou „odkládací“ novelou byla připravována i rozsáhlejší novela stavebního zákona, která jej změnila o poznání výrazněji. Její nejvýznamnější součástí byla změna v oblasti institucionální, zejména pak zrušení Nejvyššího stavebního úřadu a krajské státní stavební správy. Naopak se předpokládalo, že vznikne Speciální a odvolací stavební úřad, který se měl věnovat zejména vyhrazeným stavbám podle výše zmíněné přílohy č. 3 stavebního zákona. Z něj se v procesu projednávání návrhu nakonec stal Dopravní a energetický stavební úřad.

Co se týká procesu projednání návrhu, tak ten byl poměrně náročný a zdoluhavý. Návrh byl připraven již v první polovině roku 2022 a následně projednán v rámci meziresortního připomínkového řízení. K části, která měnila nový stavební zákon, bylo uplatněno téměř 1 200 připomínek, k dalším částem pak necelých 160 připomínek. Po úpravě a projednání v Legislativní radě vlády byl návrh postoupen vládě a ta jej následně postoupila k projednání do Parlamentu ČR. V Poslanecké sněmovně byl k projednání zařazen 1. listopadu 2022, kde finální třetí čtení proběhlo až 24. března 2023. Návrh byl poté postoupen Senátu, kde byl na plénu projednán 10. května 2023. Prezident zákon podepsal 22. května 2023 a schválený zákon byl vyhlášen dne 5. června 2023 v částce 74 Sbírky zákonů pod číslem 152.

Tato **novela nového stavebního zákona zasáhla místy poměrně výrazně také do procesů územního plánování**. Základní změny na úseku územního plánování lze shrnout do těchto bodů:

- ústředním orgánem ve věcech územního plánování zůstalo Ministerstvo pro místní rozvoj,
- obnovena byla politika územního rozvoje jako nástroj územního plánování,
- obsah územního rozvojového plánu byl zjednodušen,
- vypuštěny byly nesystémové lhůty v procesu pořizování,
- územní opatření se stala kombinovaným výkonem veřejné správy,
- upravila se přechodná ustanovení v části týkající se územního plánování.

Třetí novela – zákon č. 465/2023 Sb.

Třetí novelou nového stavebního zákona se stal zákon č. 465/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Tento zákon, který nabytí účinnosti 1. ledna 2024, novelizoval nejen nový stavební zákon, ale také zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Původně se jednalo o jednoduchou novelu zákona č. 416/2009 Sb. (dále jen „zákon o strategických stavbách“), která měla celkově sedm novelizačních bodů a nenavrhovala se změna žádného jiného právního předpisu (vedeno jako sněmovní tisk č. 410). V Poslanecké sněmovně došlo k poměrně velké legislativní smrti, když výsledek představoval jen v zákoně o strategických stavbách 73 novelizačních bodů a změny v dalších 13 zákonech. V samotném zákoně o strategických stavbách došlo k několika zásadním úpravám. V první řadě došlo k přejmenování celého zákona na „zákon o urychlení výstavby strategicky významné infrastruktury“.

Novelou byl do tohoto zákona zaveden také tzv. **dílčí územní rozvojový plán**, jehož pořizovatelem bude Ministerstvo dopravy pro vybrané stavby dopravní infrastruktury, rozhodne-li tak vláda v případě naléhavého veřejného zájmu, avšak pouze do doby vydání územního rozvojového plánu závazného pro rozhodování v území (tj. do doby nabytí účinnosti jeho první změny). Pořizovatelem dílčího územního rozvojového plánu je Ministerstvo dopravy. Ministerstvo pro místní rozvoj uplatní stanovisko k návrhu dílčího územního rozvojového plánu z pohledu jeho souladu s politikou územního rozvoje, územním rozvojovým plánem závazným pro rozhodování v území a cíli a úkoly územního plánování.

Bude-li dílčí územní rozvojový plán (ÚRP) vydán, pak Ministerstvo pro místní rozvoj vyhodnotí tento vydaný dílčí územní rozvojový plán a při nejbližší změně územního rozvojového plánu převezme dílčí územní rozvojový plán do této změny. Nabytím účinnosti změny územního rozvojového plánu, kterou dojde k převzetí dílčího územního rozvojového plánu, dílčí územní rozvojový plán zaniká. Nezbytné je uvést, že veškerá ustanovení nového stavebního zákona, s výjimkou v ustanovení jmenovitě uvedených v § 21 odst. 1 zákona o strategických stavbách, se na dílčí územní rozvojový plán použijí obdobně.

Změny byly provedeny i v **novém stavebním zákoně**. V tom se jednalo spíše o dílčí úpravy, které neměly zásadní dopad do celkové koncepce nového stavebního zákona, a spíše směřovaly k jeho lepší aplikovatelnosti. Zejména se jednalo o tyto úpravy:

- **Upřesnění u zástupce pořizovatele** (pouze pro obce, které nejsou obcemi s rozšířenou působností, nikoliv paušálně pro kohokoliv).
- **Rozšíření § 122** (o zvláštní zásahy do zemské kůry).
- Projektant obdrží **data z neveřejné části digitální technické mapy** (vztahuje se na projektanty obecně).
- Zrušení odst. 3 v § 216 (neposuzování souladu s územně plánovací dokumentací při dělení nebo scelování pozemků).
- **Přechodné ustanovení k přezkumu závazných stanovisek** podle § 96b starého stavebního zákona.
- **Schémata u územního a regulačního plánu**.
- Zrušení odkazu na zprávu o uplatňování v příloze č. 9 (u regulačního plánu se zpráva o uplatňování nevychovuje).

Čtvrtá novela – zákon č. 126/2024 Sb.

Čtvrtou novelou, která změnila stavební zákon, se stal zákon č. 126/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu podpory investic, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů. Jednalo se primárně o **změny související s dostupným nájemním bydlením**.

Do stavebního zákona tak tato novela z pohledu územního plánování zavedla zejména následující úpravy a změny:

- Zavedení pojmu „**dům pro dostupné nájemní bydlení**“.
- Zmocnění pro **regulační plán vymezit stavbu domu pro dostupné nájemní bydlení** včetně stanovení podílu bytů určených pro dostupné nájemní bydlení.
- Úprava **lhůt pro nadřízený orgán a orgán SEA** při uplatňování stanovisek při opakovaném projednání návrhu územně plánovací dokumentace.
- Povinnost **vkládat uzavřené plánovací smlouvy do Národního geoportálu územního plánování**.
- Kvalifikační požadavky bude splňovat i úředník, který je zaměstnancem obecního úřadu.

Pátá novela – zákon č. 183/2024 Sb.

Pátou novelou byl zákon č. 183/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Z pohledu územního plánování jsou v tomto zákoně **podstatné úpravy spíše ve vlastním zákoně o ochraně zemědělského půdního fondu**. Ve stavebním zákoně totiž dochází pouze k drobné úpravě v příloze č. 3 (vyhrazené stavby).

Tato novela však přináší podstatné úpravy mj. v § 4 zákona o ochraně zemědělského půdního fondu (zásady plošné ochrany zemědělského půdního fondu), které jsou podstatné též pro územní plánování. Nově je v zákoně výslovně stanoveno, že **zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany nelze odejmout ze zemědělského půdního fondu pro záměry pro obchod nebo skladování o rozsahu větším než 1 ha nebo pro záměry energetického zařízení pro přeměnu energie slunečního záření na elektřinu s výjimkou záměrů podle § 8a (agrovoltaika).**

Ve vazbě na výše zmíněný nový § 8a je zde definována právě agrovoltaická výroba elektřiny, kterou se rozumí *energetické zařízení pro přeměnu energie slunečního záření na elektřinu, které splňuje podmínky stanovené prováděcím právním předpisem a které je umístěno na zemědělské půdě odpovídající dílu půdního bloku podle zákona o zemědělství s druhem zemědělské kultury stanovené prováděcím právním předpisem, pokud je zemědělská půda současně zemědělsky obhospodařována podle zákona o zemědělství*.

Současně podle tohoto zákona platí, že *zařízení splňující podmínky stanovené prováděcím právním předpisem, které je nezbytnou součástí záměru agrovoltaické výroby elektřiny, se pro účely tohoto zákona považuje za součást agrovoltaické výroby elektřiny i v případě, že není součástí dílu půdního bloku podle zákona o zemědělství*.

Pozměňovacím návrhem uplatněným při projednávání zákona v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR bylo do tohoto zákona vloženo také ustanovení, že *podmínkou povolení záměru agrovoltaické výroby elektřiny v nezastavěném území není jeho soulad s charakterem území*. Toto ustanovení je ale obzvláště problematické, neboť zejména ve vazbě na § 41 stavebního zákona může být jeho výklad až takový, že v daném případě by mělo dojít k pozastavení platnosti části územního plánu obce. S ohledem na nedávnou judikaturu Ústavního soudu ve vztahu k samosprávám tak toto ustanovení působí více než problematicky a jeho případná aplikace bude dozajista předmětem zajímavých právních výkladů a bitev.

Šestá novela – zákon č. 437/2024 Sb.

Šestou novelou byl zákon č. 437/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů. Tato novela změnila pouze nový stavební zákon, a to fakticky pouze ve vazbě na nefunkční či velmi problematicky funkční systémy digitalizace stavebního řízení a územního plánování, proto je nazývána jako **bypass digitalizace**. Novela byla po shodě prakticky všech parlamentních stran projednána ve zrychleném režimu (tedy schválena už v prvním čtení) a nabyla účinnosti 21. prosince 2024.

Touto novelou došlo ke vložení nového ustanovení § 334b do stavebního zákona, který stanovil, jak se mají použít informační systémy stavební správy v přechodném období. Tedy zavedl další přechodné období (obdobně jako § 334a), a sice ne jedno, ale rovnou dvě. Pro systémy stavebního řízení bylo přechodné období stanoveno do 31. prosince 2027, pro systémy územního plánování (tj. Národní geoportál územního plánování – NGÚP) pak do 30. června 2025. V následujícím textu se zaměřím pouze na část, která se týká územního plánování. Té se předmětné ustanovení paradoxně věnuje mnohem podrobněji než stavebnímu řízení. Důvodem však je mnohem větší provázanost procesů pořizování územně plánovacích dokumentací a dalších nástrojů územního plánování na Národní geoportál územního plánování.

Nově vložené ustanovení uvádí, že v přechodném období se ve věcech územního plánování nepoužijí následující ustanovení:

- Kompetenční ustanovení týkající se NGÚP [§ 22 písm. c), § 23 odst. 2 písm. f), § 25 písm. f)].
- Oznámení adresy uložení ÚPD v NGÚP (§ 105 odst. 2).
- Oznámení adresy uložení změny ÚPD a úplného znění ÚPD v NGÚP (§ 108 odst. 3).
- Oznámení zrušení regulačního plánu a jeho vypuštění z NGÚP (§ 113 odst. 6).

- Oznámení adresy uložení územního opatření v NGÚP (§ 128 odst. 2 věta druhá).
- Vložení uzavřené plánovací smlouvy do NGÚP (§ 130 odst. 3),
- Tzv. „hlídací pes“ pro sledování postupu pořizování (§ 267 odst. 5).
- Evidence úkonů pořizovatele a vkládání písemností do NGÚP (§ 269 odst. 4 a 5).
- Přestupek za nevyhotovení ÚPD v jednotném standardu (§ 303 odst. 4).

Dále je dáno zmocnění jak orgánům územního plánování, tak také stavebním úřadům využívat i jiné informační systémy než systémy digitalizace stavebního řízení a územního plánování podle stavebního zákona. Toto ustanovení cílí primárně na stavební úřady, které jiné informační systémy využívaly a využívají v mnohem větší míře než orgány územního plánování.

Ve vztahu k činnosti Ministerstva pro místní rozvoj je pak významné zmocnění pro zveřejnění seznamů podle § 42 odst. 4 stavebního zákona (seznam registrovaných oprávněných investorů) a podle § 50 odst. 2 stavebního zákona (seznam zástupců pořizovatele) způsobem umožňujícím dálkový přístup namísto jejich zveřejnění v NGÚP (tedy např. na stránkách ministerstva).

Dále je pořizovatelům umožněno, aby v uvedeném přechodném období namísto vkládání dokumentů do NGÚP tam, kde to stavební zákon vyžaduje, splnit tuto povinnost zveřejněním způsobem umožňujícím dálkový přístup s uvedením data, kdy k uveřejnění došlo. Stavební zákon přitom nespecifikuje, kde mají být dokumenty zveřejněny, zda na stránkách pořizovatele, obce, pro kterou je pořizováno, nebo kupříkladu kraje. V tom nechává stavební zákon pořizovatelům volnost. Klade na ně však jednu novou povinnost, a sice, že adresu zveřejnění musí zaslat nadřízenému orgánu.

Ustanovení § 334b dále uvádí, že v přechodném období nelze povinnosti podle § 64 odst. 1 stavebního zákona (tj. poskytování údajů o území do územně analytických podkladů) splnit jejich vložení do NGÚP. Dále je také stanoveno, že lhůta podle § 69 odst. 1 (lhůta pro vyhodnocení aktuálnosti územní studie pořizovatelem) počíná běžet dnem, kdy došlo ke zveřejnění územní studie způsobem umožňujícím dálkový přístup, ať již v NGÚP nebo jiným způsobem. Proto je nezbytné, aby příslušný pořizovatel disponoval datem, k němuž ke zveřejnění došlo, neboť od něj se následně odvíjí osmiletá lhůta pro prověření územní studie.

Kromě dalších ustanovení, z nichž jedno stanovuje povinnost Ministerstvu pro místní rozvoj zajistit v přechodném období evidenci územně plánovací činnosti, je významné upozornit na jednu povinnost, která dopadne na pořizovatele. Jedná se o povinnost zajistit vložení všech dokumentů, které mohly být v přechodném období zveřejňovány způsobem umožňujícím dálkový přístup, do NGÚP, a to ve lhůtě do 31. prosince 2025.

Sedmá novela – zákon č. 23/2025 Sb.

Sedmá novela stavebního zákona byla provedena zákonem č. 23/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Z pohledu změny stavebního zákona se jedná o úpravu působnosti při povolování sítí elektronických komunikací (úprava v § 34a), které bude od 1. ledna 2026 povolovat v první instanci stavební úřad obce s rozšířenou působností. Tyto záměry se tak vyjmají, jako již dříve např. bytové domy, z působnosti obecních stavebních úřadů na obcích tzv. „dvojkového“ nebo „jedničkového“ typu.

Kromě tohoto ustanovení však došlo i k úpravě v zákoně o ochraně přírody a krajiny, kdy se nově nebude posuzovat krajinný ráz v případech umísťování a povolování staveb anténních stožárů včetně antén rádiových zařízení nebo rádiových směrových spojů veřejné komunikační sítě a souvisejících elektronických komunikačních zařízení, pokud dosahují výšky maximálně 50 metrů a slouží k plnění podmínek podle zákona o elektronických komunikacích.

Z pohledu územního plánování je však největším (a současně nejproblematičtějším) zásahem novela zákona č. 416/2009 Sb., kde došlo ke vložení nového odstavce 6 do § 2i ve znění: „*Pokud stavba základnové stanice mobilní sítě elektronických komunikací včetně souvisejícího elektrického a optického přípojného vedení je nutná ke splnění povinnosti uložené na základě zvláštního právního předpisu, lze tuto stavbu umísťovat a povolovat i přes nesoulad s územně plánovací dokumentací obce. Část územně plánovací dokumentace, která zakazuje, či omezuje výstavbu základnových stanic mobilních sítí elektronických komunikací se nepoužije. Ustanovení § 122 odst. 3 stavebního zákona se pro stavby základnových stanic mobilních sítí elektronických komunikací nepoužije.*“ Účinnost tohoto ustanovení nastane k 1. červenci 2025, nicméně problematičnost tohoto ustanovení je více než zřejmá. Jedná se o prolomení dosavadní závaznosti územně plánovacích dokumentací, a to do té míry, že u něj panuje otázka, zda je takto formulované ustanovení souladné s ústavním pořádkem. V zásadě toto ustanovení totiž uvádí, že obce ve svých územně plánovacích dokumentacích mohou vymezit a regulovat i záměry elektronických komunikací, avšak při jejich povolování, pokud to nebude investorovi vyhovovat, pak tyto části územně plánovací dokumentace nepoužije. Přitom může dojít i k situaci, kdy obec nebude proti záměru, vymezí pro něj i příslušnou zastavitelnou plochu, avšak tu podmíní např. uzavřením plánovací smlouvy. Podle znění výše uvedeného ustanovení je to však podmínka, která omezuje výstavbu základnových stanic, a proto se nepoužije. Takto jednostranně ve prospěch vybraného segmentu investorů formulované ustanovení je velmi brutálním zásahem do struktury územně plánovacích a povolovacích procesů a již při jeho schvalování panovaly pochyby o jeho ústavnosti ve vztahu práva obcí na samosprávu. Jak bude toto ustanovení využito, zda vůbec zda či bude napadeno ústavní stížností, to vše ukáže až čas.

Osmá novela – zákon č. 39/2025 Sb.

Osmá novela stavebního zákona byla provedena zákonem č. 39/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony a nabyla účinnosti 6. března 2025. Jedná se o velmi drobný zásah do § 170 stavebního zákona, z nějž byly z účelů pro vyvlastnění vyjmuty „realizace staveb a opatření k zajišťování obrany státu“. Tento titul pro vyvlastnění byl přesunut do zákona č. 222/1999 Sb.

Devátá novela – zákon č. 87/2025 Sb.

Do doby přípravy příspěvku poslední, devátá, novela stavebního zákona byla provedena zákonem č. 87/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony s účinností od 1. srpna 2025 (některá ve stavebním zákoně novelizovaná ustanovení však budou účinná až k 29. květnu 2026), tzv. „zákon OZE III“.

Změny, které byly ve stavebním zákoně provedeny, se týkají výhradně částí stavebního řádu. Jedná se o poměrně velké množství změn, např.:

- pro úředníky stavebních úřadů již nebude vyžadován kvalifikační požadavek praxe,
- úprava zmocnění k vydání stavebních předpisů vybraných měst,
- úprava u dokumentací,
- požadavky na to, co musí stavebník nebo vlastník stavby a zařízení zajistit,
- úpravy u drobných a jednoduchých staveb.

Novely příští...

Stavební zákon je, jak známo, velmi oblíbeným zákonem pro provádění změn. Proto lze očekávat, že dalších změn v příštích měsících a letech dozná. Již nyní je možné uvést, že další změny lze očekávat po schválení další novely energetického zákona (tzv. „lex plyn“), která byla schválena v Poslanecké sněmovně ve třetím čtení i s přijatými pozměňovacími návrhy 23. dubna 2025 a je i u ní navržena účinnost k 1. srpnu 2025. Z pohledu územního plánování obsahuje jednu významnou úpravu, a sice prodloužení bypassu u NGÚP o jeden rok, tj. až do 30. června 2026 (a obdobně povinnosti vložení dokumentů do NGÚP do 31. prosince 2026).

Dále lze očekávat, že zřejmě ještě v tomto volebním období dojde ke schválení transpozičního zákona k tzv. směrnici RED III. Jedná se o návrh zákona o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie (aktuálně veden jako dva sněmovní tisky: 945 a 969). O tomto zákonu, a co přinese nejen územnímu plánování, probíhala dlouho dosti intenzivní (a místy vyostřená) debata. U tisku s číslem 969

je navrženo schválit předlohu hned v I. čtení s nabytím účinnosti první den následujícího kalendářního měsíce po jeho vyhlášení.

Zda „dosluhující“ Poslanecká sněmovna ještě přijme jiný zákon, který by novelizoval stavební zákon, je nyní obtížné předjímat. Ve sněmovně však leží minimálně jeden pozměňovací návrh na úpravu § 1 stavebního zákona, který byl uplatněn ke sněmovnímu tisku č. 878 (návrh novely zákona o ochraně přírody a krajiny). Ten navrhuje, aby byl v § 1 stavebního zákona doplněn nový odstavec 4 ve znění: „*Povolování a výstavba staveb pro hromadné bydlení nebo souvisejících staveb veřejné infrastruktury, které se nachází v zastavitelném území a jsou v souladu s územně plánovací dokumentací, je veřejným zájmem.*“ Tento návrh má dle odůvodnění řešit „prohlubující se krizi s bydlením“, avšak je otázka, zda tato zcela nevhodná formulace (a zcela nevhodné užívání pojmů) by k řešení směřovaly. Dlužno dodat, že pozměňovací návrh obdobného znění byl uplatněn též u návrhu výše zmíněného „lex plyn“, nebyl však přijat.

Na co si dát v novém stavebním zákoně pozor

Přestože nový stavební zákon je účinný od 1. ledna 2024 a plně aplikovatelný pro všechny procesy od 1. července 2024, stále ještě mohou přetrvávat některé nejasnosti u jeho aplikace. Stručně je proto vhodné shrnout (v boděch), na co si dát při jeho aplikaci pozor, co se oproti předešlému stavebnímu zákonu z roku 2006 změnilo:

1. Veřejná infrastruktura

- Součástí je nově i zelená infrastruktura.
- Součástí technické infrastruktury jsou také výrobní a zdroje energie, zařízení pro akumulaci energie, dobíjecí stanice a zásobníky plynu.
- Veřejně prospěšné stavby a opatření pouze s možností vyvlastnění.

2. Pořizovatelská činnost

- Nově se přímo stanovuje, že věcné řešení je vždy věcí samosprávy, není-li v rozporu se zákonem, stanovisky dotčených orgánů nebo řešením rozporů a nadřazenou územně plánovací dokumentací.
- Pořizování obecním úřadem, který není úřadem územního plánování, má striktně dané postupy, pokud tento obecní úřad pojme záměr pořizovat vybrané nástroje územního plánování (nový pojem „zástupce pořizovatele“).
- Nově se specifikuje tzv. spolupracující zastupitel (u územní studie, která byla podmínkou pro rozhodování v územním plánu).

3. Společná ustanovení k územnímu plánování

- Účelnost trvání územní rezervy je vždy nutné vyhodnotit ve zprávě o uplatňování.
- Úplné znění je vyžadováno i u vymezení zastavěného území; nově jej zákon vyžaduje jen pro závaznou část (tj. již není vyžadováno, aby jeho součástí byl koordináční výkres – není to ale zakázáno).

- Jednotný standard se vztahuje také na vymezení zastavěného území a územní opatření.

4. Územně analytické podklady

- Novým poskytovatelem údajů o území je provozovatel staveb a zařízení, z jejichž provozu vznikají omezení v území podle jiného právního předpisu.
- Údaje o území se již nepředávají s pasportem, ale s metadaty.
- Povinnost předání lze splnit vložení do digitální technické mapy, Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN) nebo NGÚP (pozor na § 334b – bypass digitalizace).

5. Územní studie

- Povinnost projednat územní studii, která byla podmínkou pro rozhodování v zastupitelstvu příslušné obce (obec neschvaluje, resp. stanovení možnosti využití je vždy na pořizovateli, jedná se o výkon státní správy).
- Lhůta pro projednání je 90 dnů, neprojednala-li ji zastupitelstvo, má se za to, že s návrhem souhlasí.
- Prověření aktuálnosti územní studie nejpozději do 8 let od schválení využití.

6. Politika územního rozvoje

- Nově není závazná pro rozhodování v území, ale pouze pro pořizování navazujících územně plánovacích dokumentací.
- Obsahuje nově také stanovení koncepce sídelní struktury ČR.
- Nově se projednává formou meziresortního připomínkového řízení podle jednacího řádu vlády (neuplatňují se stanoviska), obce a veřejnost uplatňují připomínky.
- Zákon nevyžaduje konání veřejného projednání.

7. Územně plánovací dokumentace

- Územně plánovací dokumentací se rozumí i změna územně plánovací dokumentace (opačně však neplatí!).
- Obsahy a struktura všech územně plánovacích dokumentací jsou obsaženy v přílohách č. 6 a 9 stavebního zákona.
- Drobné stavby musí být v souladu s územně plánovací dokumentací (jinak se jedná o černé stavby).

8. Územní rozvojový plán a zásady územního rozvoje

- Územní rozvojový plán bude obsahovat i vymezení nadregionálních územních systémů ekologické stability (ÚSES).
- Územní rozvojový plán může obsahovat i územní rezervy, etapizaci nebo vyžadovat pořízení územní studie (Nejedná se však o podmínku pro rozhodování!).
- Zásady územního rozvoje nemohou vymezit plochu, která má být řešena regulačním plánem, mohou vyžadovat pořízení územní studie (Nejedná se však o podmínku pro rozhodování!).
- Zásady územního rozvoje jsou primárně nástrojem, který vymezuje plochy pro těžbu nerostů.

9. Územní plán

- Možnost členit území podle převažujícího charakteru na lokality.
- Možnost vymezit zastavitelné území.
- Rozhodování v území již nelze podmínit dohodou o parcelaci.
- Nově lze rozhodování v území podmínit uzavřením plánovací smlouvy nebo provedením architektonické nebo urbanistické soutěže.
- Při podmínění rozhodování pořízením regulačního plánu se nevyžaduje, aby bylo zadání regulačního plánu součástí územního plánu.

10. Regulační plán

- Nově již není rozlišováno mezi regulačním plánem na žádost a regulačním plánem z podnětu.
- Základní obsah je redukován na minimum.
- Nově může vymezit záměr, pro který je uzavření plánovací smlouvy nebo provedení architektonické nebo urbanistické soutěže podmínkou pro rozhodování v území.
- Může vymezit stavbu domu pro dostupné nájemní bydlení, včetně stanovení podílu bytů určených pro dostupné nájemní bydlení.
- Může řešit odchylně požadavky na vymezení ploch a umístění staveb.

11. Pořizování územně plánovacích dokumentací

- Proces pořízení je jednotný pro všechny územně plánovací dokumentace s výjimkami.
- Vyžadovány jsou dvě projednání, společné jednání (veřejnost do něj nevstupuje) a veřejné projednání (dotčené orgány do něj nevstupují); obě se vedou nad stejnou dokumentací, mohou být v jeden den, v odlišný čas.
- Zákon stanovuje lhůty, kdy nejdříve a kdy nejpozději se musí projednání uskutečnit.
- Veřejnost uplatňuje pouze připomínky, námítky se nepřipouští; připomínky mají zákonem stanovené obsahové náležitosti.
- Určený zastupitel může projednat návrhy v zastupitelstvu (lhůta 60 dnů).
- Nadřízený orgán si může ve jmenovaných případech prodloužit lhůtu pro uplatnění stanoviska až o 30 dnů.
- Veřejnou vyhlášku o schválení územně plánovací dokumentace vyhláší pořizovatel, ne schvalující orgán.

12. Změna územně plánovací dokumentace

- Pořizuje se obdobou zkrácených postupů; zastupitelstvo rozhoduje o sloučení společného jednání a veřejného projednání.
- Podnět je rozdělen na „dílič“ a „úplný“ a zákon stanovuje, jak se s nimi nakládá.
- Zadání změny má odlišné náležitosti než zadání územně plánovací dokumentace a neprojednává se (s výjimkou situace, kdy je součástí zprávy o uplatňování).

13. Vymezení zastavěného území

- Vymezení samostatným postupem je nově povinné u obcí, které nemají územní plán (Pozor: zákon vyžaduje vymezení do dvou let od 1. 7. 2024!).
- Jedná se o výlučnou kompetenci úřadu územního plánování (pořízení i vydání; nejde o vybranou činnost); obec nemůže využít zástupce pořizovatele.
- Zákon nově přistupuje ke zbořeníštím (vždy v zastavěném území; u samostatného postupu nutno rozlišovat jednotlivé situace).
- Nezastavěné území (§ 122 vs. § 18 odst. 5; pozor na odlišnosti).

14. Územní opatření

- Nově sdílená působnost: rozhodování je věcí samosprávy (rada), pořizování věcí pořizovatele (orgán územního plánování).
- Stavební uzávěra max. na dobu 6 let (nelze žádnou změnou prodloužit).
- Stavební uzávěrou nelze zakázat udržovací práce, realizaci veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury vymezené v územním rozvojovém plánu nebo zásadách územního rozvoje a stanovení dobývacího prostoru vymezeného v územním rozvojovém plánu nebo v zásadách územního rozvoje.
- Výjimku ze stavební uzávěry uděluje orgán, který ji vydal.

Závěr

Nový stavební zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2024 a v souladu s ustanovením § 334a plně aplikovatelnosti od 1. července 2024. Aktuálně již začínají běžet procesy podle tohoto nového stavebního zákona, ačkoliv ještě budou, zřejmě delší čas, dobíhat i procesy podle stavebního zákona z roku 2006. Je veřejně známou skutečností, že digitalizace, na kterou je množství procesů zejména v oblasti územního plánování navázáno, neproběhla dle očekávání. V této oblasti tak lze očekávat další změny a novinky. Bohužel, jak je patrné i z příspěvku, stabilizace situace v oblasti digitalizace potrvá déle, než bylo původně předpokládáno. Na druhou stranu však lze uvítat, že, pokud půjde proces podle očekávání, přinese kvalitní, stabilní a otestované rozhraní.

Samozřejmě lze očekávat i další novely stavebního zákona. Již z prvotní zpětné vazby z aplikační praxe je identifikováno několik ustanovení, která budou vyžadovat legislativní úpravy tak, aby bylo dosaženo zamýšleného cíle a nové procesy nebyly delší (a komplikovanější) než ty dosavadní.

Ing. **Roman Vodný**, Ph.D.

Posunutí konce bypassu

Zákonem č. 437/2024 Sb. bylo stanoveno přechodné období na úseku územního plánování do 30. 6. 2025. Konec tohoto období se pomalu blíží, ale Národní geoportál územního plánování ještě nemá všechny potřebné funkcionality. Ministerstvo pro místní rozvoj proto předložilo návrh novely stavebního zákona, která by toto přechodné období prodloužila do 30. 6. 2026. Tato novela stavebního zákona byla předána z Poslanecké sněmovny do Senátu 13. 5. 2025. Lze proto předpokládat, že tato novela nabude platnosti v létě tohoto roku.

Národní geoportál územního plánování (NGÚP)

V současné době se v NGÚP mimo jiné testuje nová evidence územního plánování, která by měla nahradit současnou evidenci územně plánovací činnosti. Nasazení nové evidence územního plánování je klíčové pro zajištění přehledu o vydaných i projednávaných dokumentacích na úseku územního plánování. S nasazením nové evidence v NGÚP je samozřejmě spojená i migrace dat z dosavadní evidence vedené Ústavem územního rozvoje. Migrovat se budou pouze data o aktuálně pořizovaných a platných územně plánovacích dokumentacích a územních studiích.

Tato migrace proběhne v nejbližší době. Při kontrole stávající evidence územně plánovací činnosti byly v této evidenci zjištěny nedostatky nebo chyby. Proto bude potřeba po provedené migraci, aby orgány územního plánování, zejména na krajských úřadech a obecních úřadech obcí s rozšířenou působností, provedly kontrolu migrovaných dat. Tato kontrola bude probíhat ve dvou úrovních. Jednak bude potřeba zkontrolovat, zda při migraci dat nevznikly chyby způsobené migrací. Dále bude potřeba, aby se opravily a případně doplnily chybějící záznamy ve stávajících registračních listech v evidenci územně plánovací činnosti vedené Ústavem územního rozvoje. Ústav územního rozvoje povede ještě určitou dobu stávající evidenci a do NGÚP bude předávat aktualizovaná data. Úpravy, které provede pořizovatel ve stávajících registračních listech, se tak postupně propíší do evidence územního plánování vedené v NGÚP.

S evidencí územního plánování je dále spojena možnost čerpání dat pro geoportály, které provozují kraje. Na automatizovaném předávání dat z evidence vedené v NGÚP se intenzivně pracuje a v nejbližší době bude možné, aby geoportály, které provozují kraje, tato data z NGÚP čerpaly.

V současné době jsou k dispozici na NGÚP kontrolní nástroje pro územní plány, regulační plány, územní opatření, zastavěné území a územní studie. Tyto kontrolní nástroje jsou dostupné pouze pro výměnný formát SHP. Kontrolní nástroje pro formát DXF pro územní plány, regulační plány

a územní studie se zatím testují, stejně jako kontrolní nástroj pro zásady územního rozvoje ve formátu GML.

Pokračuje i další vývoj funkcionalit NGÚP. Práce na tomto geoportálu postupují tak, že Ministerstvo pro místní rozvoj připravuje pro dodavatele podrobnou analýzu požadovaných funkcionalit. Dodavatel na základě tohoto upřesnění nasazuje požadavky do vývoje a po akceptaci ze strany Ministerstva pro místní rozvoj jsou postupně nasazovány do uživatelského (produkčního) prostředí.

Politika krajiny

Další velkou oblastí, kterou řeší Ministerstvo pro místní rozvoj, je otázka krajiny. V současné době připravuje Ministerstvo životního prostředí Politiku krajiny. Ministerstvo pro místní rozvoj se velice aktivně podílí na přípravě tohoto materiálu. Dá se očekávat, že z Politiky krajiny pro územní plánování vyplyne řada úkolů, které bude třeba zpracovat do nástrojů územního plánování. Také se připravuje metodika krajinného plánování, jejíž vydání plánuje Ministerstvo životního prostředí na první polovinu roku 2026. Ministerstvo pro místní rozvoj bude obsah této metodiky ovlivňovat.

Politika územního rozvoje České republiky (PÚR ČR)

Vláda schválila dne 29. 1. 2025 svým usnesením č. 64 Změnu č. 9 Politiky územního rozvoje České republiky. Tato změna nabyla účinnosti dne 1. 3. 2025. Touto změnou došlo jednak k uvedení PÚR ČR do souladu s novým stavebním zákonem, jednak byly touto změnou vymezeny dvě nové specifické oblasti. První specifická oblast vymezuje oblasti nezbytné pro příspěvek ČR k celkovému cíli EU v oblasti obnovitelných zdrojů energie do roku 2030 z hlediska rozvoje výroby energie z energie slunečního záření a druhá specifická oblast vymezuje oblasti nezbytné pro příspěvek ČR k celkovému cíli EU v oblasti obnovitelných zdrojů energie do roku 2030 z hlediska rozvoje výroby energie z větrné energie. Politika územního rozvoje ČR také stanovila, že zpřesňování těchto oblastí bude probíhat až na základě nové legislativy a podkladů, které poskytnou Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Zároveň se projednává Změna č. 8 PÚR ČR, která by měla být předložena vládě do 30. 6. 2025. V současné době probíhá vypořádání připomínek uplatněných v rámci meziresortního připomínkového řízení, připomínek obcí a veřejnosti a vyjádření sousedních států. Z množství uplatněných připomínek se v současné době jeví termín 30. 6. 2025 pro předložení této změny vládě jako nereálný. Nelze proto vyloučit, že Ministerstvo pro místní rozvoj požádá pana premiéra o posunutí termínu pro předložení této změny vládě o cca dva měsíce. Tato změna PÚR ČR je pořizována na základě Zprávy o uplatňování a obsahuje řadu nových úkolů a záměrů.

Územní rozvojový plán (ÚRP)

První územní rozvojový plán schválila vláda České republiky dne 28. 8. 2024 usnesením č. 581 a nabyl účinnosti 29. 10. 2024. První ÚRP byl vydán podle přechodných ustanovení nového stavebního zákona a není závazný pro rozhodování v území a ani pro pořizování navazující územně plánovací dokumentace.

Vláda v dubnu letošního roku schválila zadání Změny č. 1a ÚRP a Změny č. 1b ÚRP.

Změnu č. 1a ÚRP by mělo Ministerstvo pro místní rozvoj předat vládě k vydání v lednu 2026. Tato změna by měla obsahovat záměry, které jsou vymezeny v Politice územního rozvoje ČR a zároveň jsou již vymezeny v zásadách územního rozvoje jednotlivých krajů a rovněž jsou (nebo byly) posouzeny z hlediska vlivu na udržitelný rozvoj území, nebo příslušný úřad stanovil, že tyto záměry není třeba posuzovat z hlediska vlivů na životní prostředí.

Změna č. 1b ÚRP by měla být předložena vládě do 30. 7. 2026. Tato změna by měla vymezovat záměry z Politiky územního rozvoje ČR, ve znění Změny č. 8 Politiky územního rozvoje ČR. Pro tuto změnu ÚRP se bude zpracovávat vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území.

V současné době probíhá legislativní proces, který má transponovat směrnici 2023/2413 (směrnici RED III). Na základě této směrnice by se v nezbytných oblastech vymezených v Politice územního rozvoje ČR měly vymezovat tzv. akcelerační oblasti, v nichž by se měly povolovat záměry pro výrobu elektřiny z větru a slunečního záření v jednodušším režimu. Předpokládá se, že v těchto oblastech například nebude třeba tyto záměry posuzovat z hlediska vlivu na životní prostředí (odpadne EIA). Také se předpokládá, že bude novelizována vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj, která stanoví, jaké parametry budou muset záměry pro výrobu elektřiny z větru a slunečního záření splňovat.

Akcelerační oblasti pro záměry pro výrobu elektřiny z větru a slunečního záření celostátního významu vymezí připravovaná změna ÚRP. Práce na ní probíhají za podpory Národního plánu obnovy, a to ve spolupráci zejména Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva životního prostředí a Ministerstva průmyslu a obchodu. Jedná se o komponentu Národního plánu obnovy 7. 7, reforma 2 „Oblasti pro urychlení zavádění obnovitelných zdrojů energie“. Pokud budou k dispozici všechny podklady, očekává se vydání této změny ÚRP v polovině příštího roku.

Územní studie pořizované Ministerstvem pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj pořídilo Územní studii Pražského metropolitního regionu 1, která byla zaměřena zejména na dopravní, technickou a zelenou infrastrukturu v metropolitní oblasti Praha, která zahrnuje jak hlavní město Prahu, tak přilehlé oblasti ve Středočeském kraji, které jsou hlavním městem Prahou významně ovlivňovány.

Ministerstvo pro místní rozvoj v současné době pořizuje Územní studii Pražského metropolitního regionu 2, která by se měla zaměřit na sídelní strukturu a suburbanizaci v pražské metropolitní oblasti. První výstupy z této studie lze očekávat na podzim roku 2025.

Rekodifikace

Ministerstvo pro místní rozvoj pracuje na rekodifikaci územního plánování. Připravuje se materiál odpovídající hodnocení dopadů regulace (RIA), který by měl být připraven do meziresortního připomínkového řízení na podzim roku 2025.

Předmětem rekodifikace by měly být zásadní změny legislativy v oblasti územního plánování. Na tom, že je potřeba zásadním způsobem upravit legislativu v oblasti územního plánování, nepochybuje však úplná shoda. Část odborníků navrhuje, aby se nejdříve vyhodnotila právní úprava v novém stavebním zákoně a až na základě tohoto vyhodnocení se připravila novela zákona v oblasti územního plánování.

Shoda rovněž nepochybuje nad tématy, kterými by se měla zásadní novela zabývat, a zejména nad tím, jak tato témata řešit. Oblasti, které se diskutují v rámci rekodifikace, jsou například to, zda je vhodné, aby pro rozhodování v území byla závazná jen ta nejnižší existující územně plánovací dokumentace, která bude v souladu s nadřazenou územně plánovací dokumentací. Další oblasti, která se diskutuje v rámci rekodifikace, je povinnost, aby pro zastavitelné a transformační plochy byly povinně zpracovávány regulační, případně zastavovací plány. V oblastech, kde by tyto plány byly vydány, by pak bylo jednodušší povolování záměrů.

V rámci rekodifikace se také zvažuje možnost spolupráce více obcí na úseku územního plánování v rámci společenství obcí. V této otázce se zvažuje například varianta, že by existoval jeden územní plán pro více obcí, nebo varianta, že by existoval nový dokument, který by byl závazný pro pořizování územních plánů nebo jejich změn jednotlivých obcí v rámci jednoho společenství obcí.

Další oblastí, kterou by měla řešit rekodifikace, je oblast pořizování územně plánovací dokumentace. Zvažuje se možnost přenést pořizování územně plánovací dokumentace do samostatné působnosti obcí a krajů. V takovém případě však bude potřeba vyřešit mj. otázku hájení veřejných zájmů dotčenými orgány, když dojde ke sporu mezi pořizovatelem, který vykonává pořizování v samostatné působnosti, a dotčeným orgánem, který hájí veřejné zájmy ve státní anebo přenesené působnosti.

Další oblastí, kterou by měla rekodifikace řešit, je okruh ekonomických nástrojů navázaných na územně plánovací dokumentace. Tato oblast je však velice citlivá, protože zavedení nevhodného ekonomického nástroje může zásadním způsobem ovlivnit realizaci nových záměrů.

Dílčí novela stavebního zákona

Ministerstvo pro místní rozvoj připravuje také dílčí novelu stavebního zákona, která by měla odstranit obtíže, které se projevily při aplikaci nového stavebního zákona. Mělo by se jednat například o zavedení koordinovaného stanoviska dotčených orgánů uplatňovaného k pořizované územně plánovací dokumentaci. Další oblastí by mělo být řešení nakládání s variantami návrhu v rámci pořizování územně plánovací dokumentace. Tato novela by dále měla odstranit dualitu při vydávání územně plánovací dokumentace nebo by měla zavést stavební uzávěry a zastavěné území jako nové účelové prvky do RÚIAN.

25. celostátní konference o územním plánování a stavebním řádu

Závěrem bych vás rád pozval na 25. celostátní konferenci o územním plánování a stavebním řádu, která se usku-

teční ve dnech 22. až 23. 9. 2025 v Karlových Varech. Tato konference by měla být zaměřena na energetickou budoucnost České republiky z pohledu územního plánování a stavebního řádu. Téma bylo zvoleno proto, že v příštím období bude třeba realizovat velké množství záměrů, které České republice zajistí dostatečné množství energie z obnovitelných zdrojů. Zároveň bude třeba zajistit i dostatečné množství energie z jiných ekologicky čistých nebo nízkoemisních zdrojů, jako je například energie z jádra. S rozvojem těchto zdrojů bude nutné vybudovat zařízení pro ukládání energie a posílit přenosovou a distribuční soustavu. Domnívám se, že se jedná o téma velice zajímavé, protože pro vybudování těchto nových záměrů bude třeba vytvořit podmínky v územně plánovacích dokumentacích i optimální podmínky pro jejich rychlé povolení, a to při zohlednění limitů v území.

Ing. **Vladimír Voldřich**, p. z.
ředitel Odboru územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

25. CELOSTÁTNÍ KONFERENCE O ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ A STAVEBNÍM ŘÁDU

Ministerstvo pro místní rozvoj pořádá v **Karlových Varech** ve dnech **22.–23. září 2025** již 25. celostátní konferenci o územním plánování a stavebním řádu.

Tématem letošní konference je **Energetická budoucnost ČR.**

Bližší informace o konferenci budou průběžně uveřejňovány na internetových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj (www.mmr.gov.cz) a Ústavu územního rozvoje (www.uur.cz).

© Ústav územního rozvoje 2025
© Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2025
© Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR 2025

ISBN 978-80-7663-067-3

MĚSTO, REGION A PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

Sborník z konference AUÚP ČR, Třeboň 24.–25. 4. 2025

Vydání:	První
Místo vydání:	Brno
Vydává:	Ústav územního rozvoje jako mimořádnou přílohu časopisu Urbanismus a územní rozvoj č. 3/2025
Redakce, layout:	Tamara Blatová
Obálka:	Stará řeka, Třeboňsko. Foto © Jan Ševčík
Rok vydání:	2025
Počet stran:	73
Sazba a tisk:	Grafex-Agency, s. r. o. Helceletova 16, Brno
Náklad:	1 600 ks
ISBN:	978-80-7663-067-3

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

auúo